

TURA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2018

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Városunk több mint 800 éves múltja során kialakult szerkezete, építészeti, népművészeti értékei tették Turát ismertté az elmúlt évtizedek alatt. A település jellegzetes építészeti stílusjegyei, épített környezetünk mind hordozzák a település történeti múltját.

A települési arculati kézikönyv (TAK) és az erre felépített településképi rendelet (TKR) azzal a céllal került elkészítésre, hogy segítsen abban, hogy az itt élők és a jövőben itt letelepedni vágyók jobban vigyázhassanak a már meglévő értékekre, megismerjék őseink hagyatékát és sarkallják őket újabb értékek létrehozására, ezzel is javítva a településképet, az élhetőbb környezet kialakítását.

Bízom benne, hogy ez a kézikönyv segítség lesz mindannyiunknak a város további fejlődéséhez, karakterének kialakításához, a hagyományokat őrző, tisztelő városias arculat kialakításához.

Tura, 2018. január

Szendrei Ferenc
polgármester

KINEK KÉSZÜLT EZ A KÖNYV?

Ha Ön megbízóként vagy befektetőként építeni, bővíteni, átalakítani szeretne Turán, vagy érdeklődik településünk építészeti karaktere iránt, akkor ez a könyv Önnek készült.

MI A KÉZIKÖNYV CÉLJA?

- bemutatni a település építészeti karakterét (szépségeit, értékeit, egyediségét)
- inspirálni az építtetőket és a tervezőket
- segíteni ajánlásokkal, jó példákkal
- védeni és erősíteni a településképet

FIGYELEM: ez a könyv nem tartalmazza a vonatkozó szabályokat és törvényi előírásokat. A tervezés során mindig figyelembe kell venni a **helyi építési szabályokat, a településrendezési terveket**, valamint az illetékes építésügyi hatóságok állásfoglalását.

A felsorolt példák nem „kötelezően ajánlottak”, a cél nem a tervezési szabadság korlátozása, hanem éppen az értékek megismertetése, a hagyományos formák mai átíratainak inspirálása, másolás helyett ösztönzés az alkotásra. A népművészet, népi építészet egyszerű anyagokkal dolgozott, mégis maradandó értékeket tudott teremteni. A közös feladatunk az, hogy ne csak a formáikat másoljuk, hanem megtaláljuk azt a leleményességet, magunkban, amellyel épített környezetünket szebbé, szerethetőbbé, értékesebbé tehetjük.

Jelmagyarázat a kézikönyv ajánlásaihoz:

követendő példa

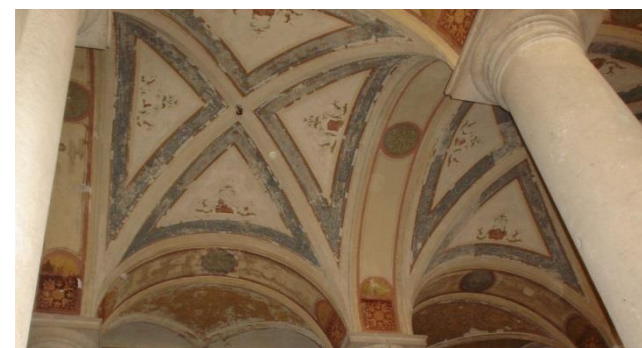

kerülendő példa

TARTALOM

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ	2
TURA BEMUTATÁSA	5
1. ÖRÖKSÉGÜNK	14
2. ÁLTALÁNOS ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	24
3. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK	38
TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSMAG,	
KASTÉLYPARK ÉS KÖRNYEZETE	41
INTÉZMÉNYI ÉS KÖZPONTI	
KARAKTER	53
LAKÓTERÜLETI KARAKTER	56
PIHENŐHÁZAS KARAKTER	70
GAZDASÁGI KARAKTERŰ TERÜLETEK	75
EGYÉB-KÜLTÉRÜLETI ÉS	
ÁTALAKULÓ, FEJLESZTÉSI TERÜLETEK	82
4. UTCÁK, TEREK, KERTEK	94
5. JÓ PÉLDÁK	101
6. JÓ PÉLDÁK: SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK,	
REKLÁMHORDOZÓK, EGYÉB MŰSZAKI	
BERENDEZÉSEK	120
IMPRESSZUM	124
FORRÁSOK	125
MELLÉKLETEK	126

TURA BEMUTATÁSA

Tura a Galga-mente meghatározó települése volt az évszázadok során. A két út találkozásában kialakult városmag halmazos mezővárosi jellegű. A vasút megjelenése a 19. században a település fejlődésére évtizedeken át katalizátorként hatott. Nemcsak munkahelyet teremtett, hanem ösztönzőleg hatott a zöldségtermesztésre. A pesti piacokra hordták az árut. Tura népművészete és népi építészeti öröksége figyelemreméltó.

FEJLESZTÉSEK

1971-ben olajkutatás közben termálvizet találtak. 2016-ban kezdték meg a Galgahévíz felé eső telekhatáron a termálvizet hasznosító kiserőmű építését, amely az ország első megújuló energiára épített erőműve lesz. Várhatóan ide kerül majd egy kb. 10 hektáros üvegházás kertészet is, melyet a visszasajtolás előtti melegvízzel fognak fűteni.

Várhatóan 2018-ban elkezdődik a sportcsarnok építése a Hevesy György utcai iskola melletti telken.

A Budapest-Hatvan vasútvonal korszerűsítése is 2018-ban kezdődik, ehhez módosul a pálya nyomvonala és a hozzá tartozó infrastruktúra is. Folytatódik az útépités a Szövetség, Bacsó Béla, Szele Andor, Tüzér, Akácos, Tavasz, Kenderföld és Nyárfa utcákban. A városközpontban tovább készül a járdaépítés, felújítás, zöldterület fejlesztés.

A településen található a neoreneszánsz stílusú Schossberger-kastély a 20. század végére leromlott állapotba került. A védett műemlék felújítási munkái folyamatban vannak.

A termálvíz-hasznosítással és a kastély felújítással párhuzamosan nagyívű városfejlesztési terveket szeretnének megvalósítani, így megerősíteni a település térségi vezető szerepét.

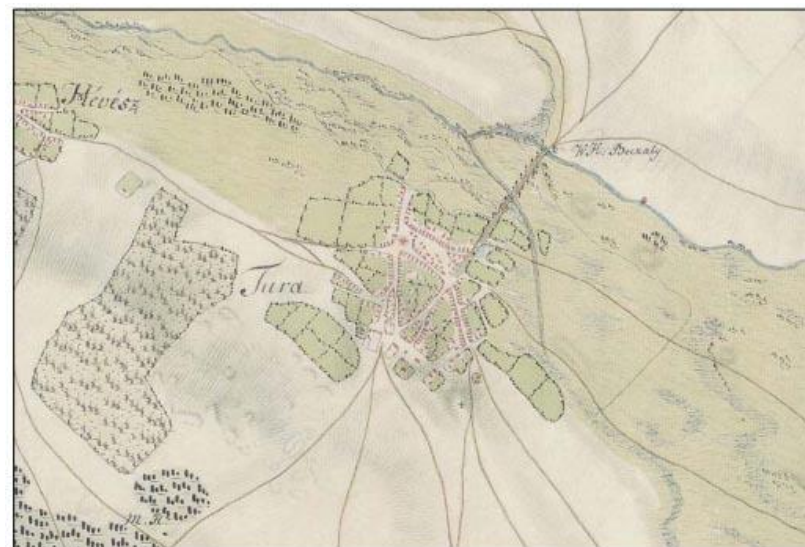

„...Mert kiderült, hogy az emberi települések nemcsak vannak, hanem létre is jöttek valahogy, és fejlődésükben úton vannak valami felé. Ennek az evolucionalista felfogásnak az elején és a végén is a falu áll. Mert (...) a földművelés minden kultúra bölcsője, és a nagy civilizációk pusztulását is csak a falvak éltek túl. A városnak sem a piac, hanem a falu a prototípusa: az oltárból katedrális, a termékenység rítusokból dráma és színház, a raktárokból pedig kincstár és múzeum lesz. A fejlődés nemcsak időben, hanem térben is folytonos.”

Meggyesi Tamás

FÖLDRAJZI HELYZET

A település határa mind keletkezését, mind felszínét tekintve átmenetet képez Magyarország két nagytája az Alföld és az Északi-középhegység között. Északon a Galga folyó szeli át. A Galga volt a korábbi természetes településhatár. A XIX. században a Budapest-Hatvan vasútvonal megépítésével a falu tovább terjeszkedett észak felé. A Galga fölé híd épült. A természetes határt keleten az Emse-patak jelentette. Területe tovább nőtt főleg a korábbi tanyák, majorok Turához csatolásával. Délkeleten az erdőterületek átnyúlnak Jász-Nagykun-Szolnok megyébe. Nyugaton szinte egybeépült Galgahévízzel. A település a Galga árterénél magasabb sík területen fekszik.

5. Első katonai felmérés 1763-85, 16-19 szelvény, Arcanum Adatbázis

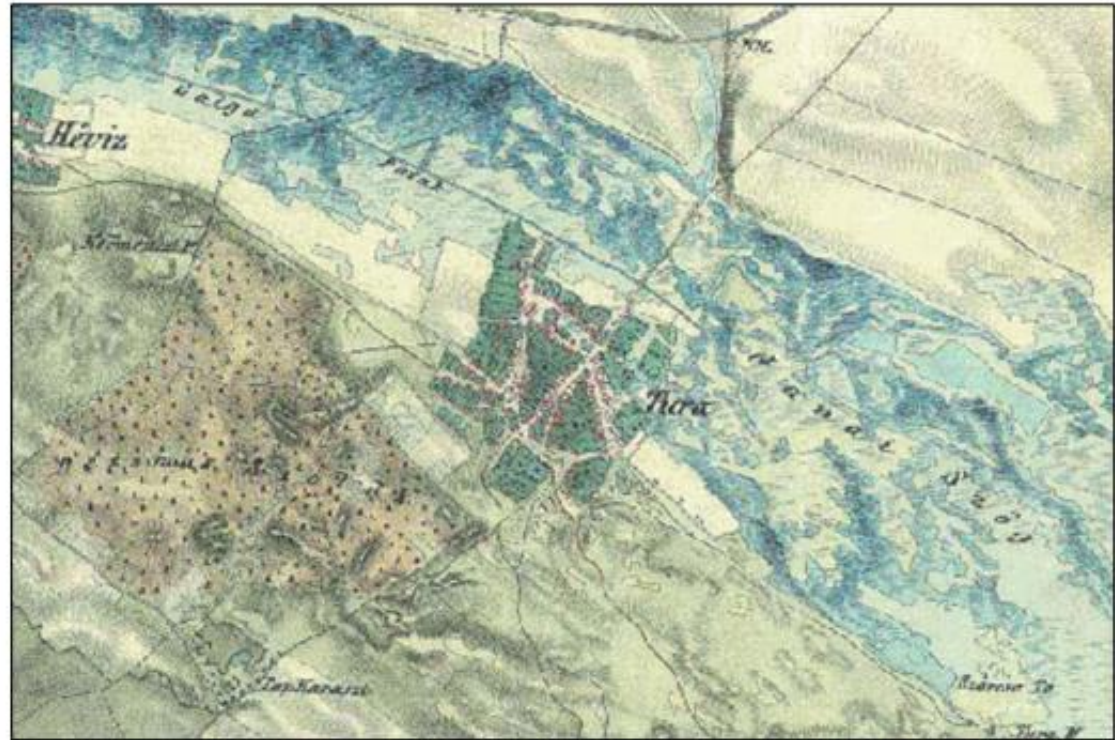
TÖRTÉNETE

A település első említése a XIII. századig nyúlik vissza. 1220-ban Váradi Regestrum oklevélben említik először Thwra néven. 1220-ban Váradi Regestrum oklevélben említik először *Thwra* néven. Az Ákos nemzetség ősi birtokaként tartották számon, amit 1425-ben Zsigmond királynak adományoztak. Egy 1523-as oklevél szerint a település vámmal rendelkező mezőváros volt. Buda eleste után a város török kézre került, de soha nem néptelenedett el. Igazi benépesülése a 18. századra tehető. A mezőgazdasági tevékenységből eredően a kereskedelem fellendült. A megtermelt árut Buda, Pest, Miskolc, Hatvan, Vác, Gyöngyös piacain értékesítették. A település 1740-ben a szomszédos Hévízzel együtt Hévízi Nagy Antal tulajdonába került és a királytól adómentességet kapott. A római katolikus templom anyakönyvét 1702-től datálják. 1849. július 20-án itt volt az 1848-49-es szabadságharc egyik legnagyobb lovassági ütközete (turai lovasütközet). Az elesett honvédek sírjait kegyelettel ápolják, és a város főterén emlékoszlopot állítottak tiszteletükre.

URADALMI BIRTOK

A helység a XIX. Század közepéig az Esterházy család birtokát képezte, akiktől a bárói rangot szerzett Schossberger Zsigmond vásárolta meg 1873-ban. A manapság is működő Haraszi és Fekete majort is a báró létesítette, cselédjeit itt szállásolta el. A város kiemelkedő öröksége az 1883-tól 10 éven keresztül épült Schossberger kastély, melyet Bukovics Gyula¹ a Loire menti kastélyok mintájára tervezett a báró felkérésére. A Schossberger család az 1930-as évektől kezdődően fokozatos hanyatlásnak indult. A második világháború alatt a kastélyt a szovjet és német csapatok főhadiszállásként és kórházként használták. A kastély az államosítást követően 1973-ig iskolaként működött. A rendszerváltás után a kastély parkjával együtt privatizálták, állaga folyamatosan romlott.

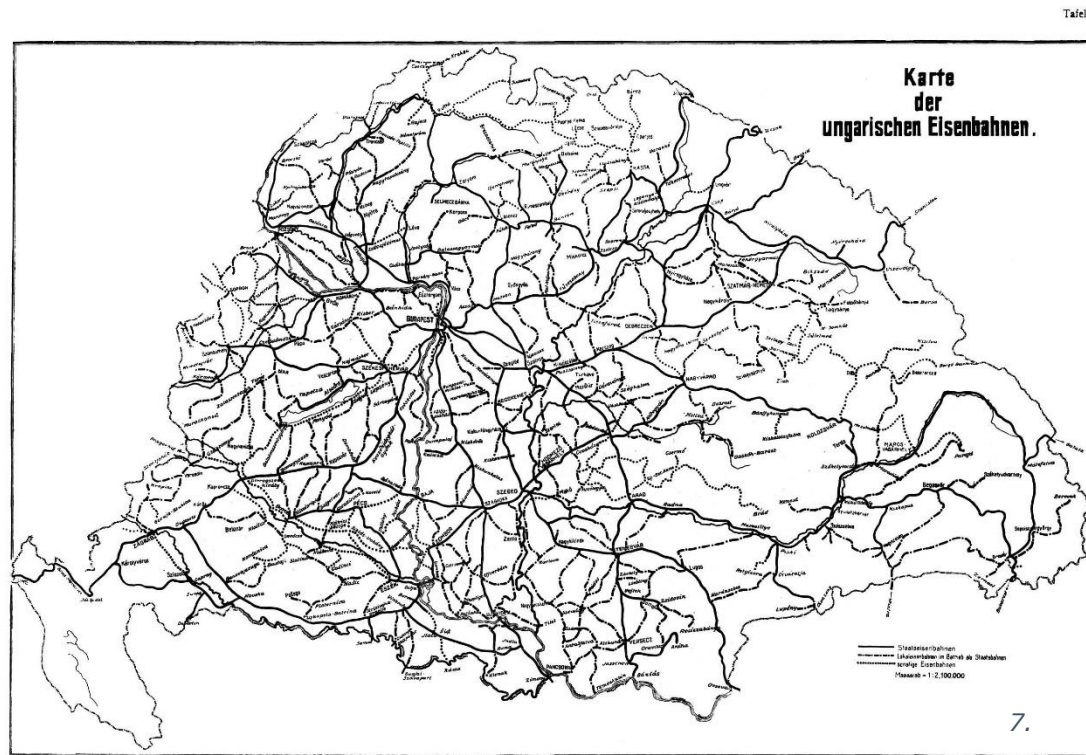
A falu területén több –egykor uradalmi- halastó van.

6. Második katonai felmérés 1806-69, Arcanum Adatbázis

RÉGÉSZET

A Galga vidéke már az őskortól lakott terület. Tura területéről folyamatosan kerülnek elő rézkori, kelta, szarmata stb. leletek.

VASÚT

A vasútvonal 1867-ben érte el a települést. A századfordulót követő időkhöz a vasút révén rengeteg turai embernek biztosított munkát, így Tura „vasutas-településsé” vált.

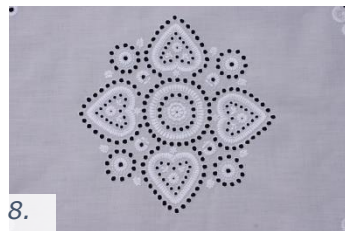
MEZŐGAZDASÁG

A második világháborút követően a térség kiemelkedő mezőgazdasági településévé vált. 1949-ben megalakult az Új Úton valamint a Galgamenti Termelőszövetkezet. Tevékenységi köréhez tartozott a növénytermesztésen és állattenyésztésen kívül a gépjárműjavítás is. A rendszerváltást követően a mintegy 4 000 hektáros területet földárverésen értékesítették. Az új tulajdonba került birtokokon a mai napig termelőszövetkezeti használatban lévő mezőgazdasági művelés jellemző.

Tura nagyközség 2001. július 1-én kapta meg a városi rangot.

NÉPMŰVÉSZET

Tura a **palóc** tájegységhez tartozik. A turai hímzés magában foglalja mindazokat a sajátosságokat, amelyek a magyar népi hímzések legújabb stíluskorszakára jellemzőek. Egy községen belül tanulmányozható a fehér-hímzés kialakulása, a színes-hímzés virágzó kibontakozása és a befejezés: a visszatérés a hagyományos motívumokhoz.

A képeken a hímzések újabb koriak. Régi váll- és fejkendők mintái alapján készített Bozó Györgyné, a Népművészet Mestere.

NÉPDALOK

15, 15, 16, 15
1- 140
M.F. 946 b) F. 246 a) m.
(168 p.m.)
M. P. 134.
1. 1. 1

A felvétel helye: Tura Pest m., 1906. VII. Gy.: Bartók

Előadta: Rósi Örsze, kb. 18 éves, a) nőrege

Elterjelettség:

Tempo giusto, $\text{♩} = 80$

a) Ab-la-kim-ba, ab-la-kim-ba, be-sü-töt a hold-vi-lág, - Ládén csak é-
R-ki Rét-tét-hár-mat me-ret (be-sü-töt a hold-vi-lág, -

gyet me-ret-tét, még-is de so-kat me-n-ve-dék, - Es az al-nak be-rés-k-péng

3) Baracs, Fér m. 1 = 50-60
1906. IX. c) d) nőrege:
csal-ta még a szí-ve-mét.
após bar-ja is csónak nélkül.

II = 5) T. 6) f. 8) fon-ban 8-1

b) Bicska felül: tornyosodik a felhő,
Szaladj kis lány, mer megmos a nagy-ó!
Nem szabadok, maj-madatok, ha megázok,
Kis hangácsom, Nagyhangácsom szőrt-re találom.

c) Ha bemegyek a baracsi csárdába,
Cifrangeli Kis bicskátom rágom a gerendába.
d) Ha bemegyek a babám szobájába,
Ráülök a / bároszoros dírángára.
Vallomra hajtja a fejét, el ne felejtsem a nevét.
Ne síj kedves kis argyalom, nem lassal elfelejtve.

e) A dobosi Rester alatt nyergelik a lovamat,
De nem a lovam nyergelik, és a babám más öléli;
Még az éjjel szendvénivel írom ki a nevemet. Az én csárdás Kis argyalom ne-
gyere se kisse.

1395 c

9.

GALGA

Tura életében mindig is fontos szerepet játszott a Galga, amely a település legjelentősebb felszíni vízfolyása a maga 58 kilométeres hosszával és 568 négyzetkilométeres vízgyűjtő területével. A vízfolyás a Zagyva mellékfolyója és a Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik.

A településen mindig is fontos kérdés volt az árvízvédelem, mert a kis folyó –inkább patak-időszaki vízfolyásnak számított, amely a tavaszi hóolvadáskor, nyári felhőszakadások alkalmával kilépett a medréből és elárasztotta a falu és a vasúti töltés közötti területeket.

Már a 18. századtól kiemelten foglalkoztak a Galga szabályozásával. Árkának folyamatos tisztítása és mélyítése mellett, kanyarjait kiegyenesítették, a körülötte szélesen elterülő nádasok, lápos területek vizét földcsatornákkal csapolták le. A folyó átfogó rendezése azonban csak a múlt század közepétől indult meg.

A Galga-mente növényvilága az intenzív mezőgazdasági tevékenység következtében az évszázadok során degradálódott.

Állatvilágának képviselői között számos csiga-, kagylóféleség, rovarok, békák, siklók, gőték megtalálhatók, a halak közül csak a kisebb testűek, így a fenékjáró küllő, a kűsz, a csapósügér, a pirosszemű kelé, a fejes domolykó, ritkábban a ragadozó csuka.

10.

11.

TURAI LEGELŐ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET

A védett természeti terület a Galga partján terül el. Jelentős növénye az egyhajúvirág ismertebb nevén a 'tavaszi kikerics' (*Bulbocodium vernum*), mely a település címerében is szerepel (1191 óta). A természetvédelmi terület szabadon látogatható, kivéve az egyhajúvirág nyílásának idején (február 01. - március 31.), amikor a védett terület csak vezetővel látogatható.

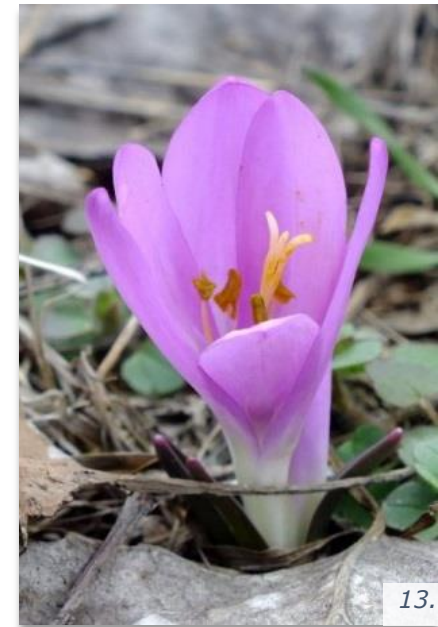
Növényzete a homokpusztagyep növényvilága, amelynek szélén található a tavaszi kikerics. Az erdőterület faállománya csenevész akác.

További információ:

<https://www.dunai-poly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/adonyi-termeszetvedelmi-terulet/turai-legelo-tt>

12.

13.

14.

MELEGVÍZÚ FORRÁS

A Turát Galgahévíztől elválasztó közigazgatási határán közelében találták a közel 130 Celsius-fokos, gyógyászati célokra is alkalmas termálvizet, amely 1963-ban olajkutatás közben 2092 méter mélységből tört a felszínre. Felhasználására 1971-ben 35000 m² területű hajtatóház épült.

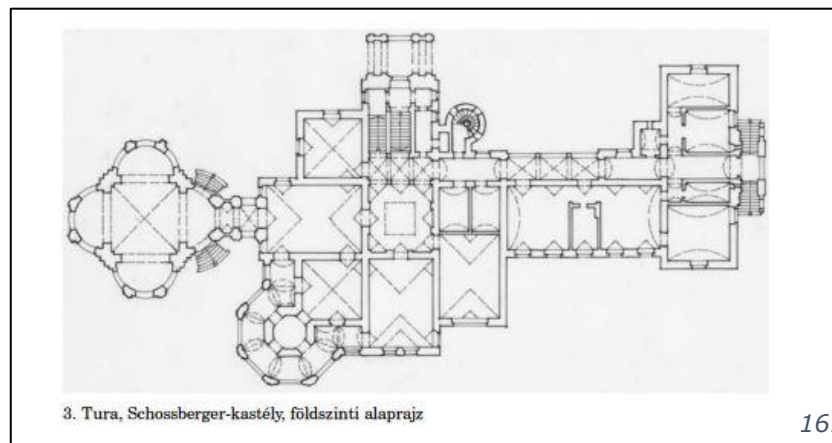
Gyógyfürdőként, termálvízen alapuló üvegházak zöldségtermesztésben, valamint geotermikus energiaként való hasznosítása folyamatban van.

1. ÖRÖKSÉGÜNK

15.

3. Tura, Schossberger-kastély, földszinti alaprajz

16.

SCHOSSBERGER KASTÉLY

Egyemeletes, összetett alaprajzú épület. Megjelenésében a kastély a francia Loire menti kastélyokat idézi és a magyarországi kastélyok egyik gyöngyszemeként tekinthetünk rá.¹ Az épület különlegessége abban áll, hogy építéskor kora legfejlettebb építési technológiáit és technikáit alkalmazták, így már akkor rendelkezett pl. központi fűtéssel, villanyárammal, a természetes fény pedig tüköraknás fénycsapdákon jutott le az épület alsó helyiségeibe. Különleges még az épület meredek tetejét borító pala, mely Franciaországból származik.

„Az alaprajz, a tömegek elosztása aszimmetrikus, a homlokzatokat ki- és beugró épületrészek tagolják. A tornyok, magastetők és kémények messziről felhívják magukra a figyelmet. (...) A kastély a kastély ideájának tökéletes kifejeződése, tornyokkal, erkélyekkel, teraszokkal, padlás- és toronyszobákkal és a csodálatos pálmaházzal, ami már önmagában is valami más világba való kirándulásnak a metaforája. A szintek beosztása is a francia mintát követi, amennyiben a kiszolgáló egységeket nem külön épületben helyezik el, csak az alagsorba süllyeszti le, a magasföldszint a recepció szintje, a fölötté lévő a családé.

A kastély külseje az alaprajzhoz hasonlóan bővelkedik finom megfeleltetésekben, párhuzamokban. A tömörszerű részleteket az alaprajz ki- és beugrásokon kívül árkádsorokkal lazítja fel Ybl, a mozgalmas, de egy magasságú tető fölé két torony emelkedik. Az egyik a kastély bal oldali sarkán álló kúpos tetejű kerek torony.

Ennek földszintjét íves árkádsor veszi körül és a főparkány fölé magasodó félemeletnyi homlokzatát füzéres, kagylós fríz és kerek ablaksor díszíti. A toronysisak magas kúpját pedig órákocka töri meg egy-egy óralappal a négy égtáj felé. A csúcsot kovácsoltvas dísz ékesíti, benne „1883”. A másik torony a főbejárat mellett helyezkedik el, amelynek csigalépcsőjéről kis hídon át a tetőre érkezünk, amely tele van magas kéménnyel és ahonnan a kupolát körbesétálhatjuk. E helyről fantasztikus kilátás nyílik a környékre.

(...) A kastély fala háromrétegű, légréses, azaz a külső és belső fal között egy 30 cm-es levegőréteg van. (...) Ez a megoldás kitűnő szigetelést biztosít. Ez nagyszerű megoldás és óriási előny egy ilyen nagy belső légterű, másképpen nehezen átfűthető épületnél. (...)

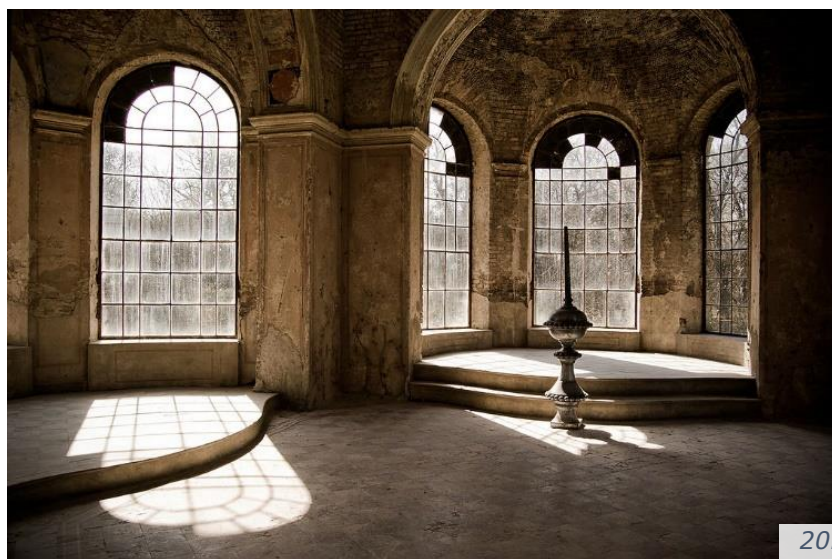
A pálmaház átjáróval kapcsolódik a főépület déli oldalához. Ennek minden oldala apszisszerűen ugrik ki, rajta félköríves nagy ablakok, sarkain féloszlopok, fölötté terasz, bábos erkéllyel. Apszisait három oldalon 3-3 óriási félköríves ablak töri át, félkupoláiba lunetták vágódnak. Középterét felül a négyzetes kupola dobjának kerek ablakai világítják meg. Mind a három apszisban régebben szökőkút vize csobogott. Korszerű fűtéssel oldották meg, hogy a különleges növények megéljenek benne. (...)

A déli tömbszerű részben egy központosan elhelyezkedő kétszintes előcsarnok köré csoportosulnak a reprezentatív helyiségek, a lépcsőház és földszinten a főbejárat. A főbejárat homlokzatán az építető család bárói címere látható.

19.

A monumentális főbejárati ajtó kazettás, fadíszes és vasrácsos. Itt belépve jutunk a négyszögletes előtérbe, majd néhány lépcsőn az előcsarnokba érünk. Az előcsarnok egyrészt a lépcsőházhoz, másrészt a galériás központi csarnokhoz kapcsolódik. Az előcsarnokban és a tetőtérben elhelyezkedő hall boltozatain groteszk díszítőfestés nyomai láthatók, a lépcsőház első emeleti mennyezetén pedig üvegtető helyett festett kazettákat alkalmaztak. A festést valószínűleg Scholtz Róbert készítette. Különlegesen magas művészi színvonalú a lépcsőház és a többszintes előcsarnok. Kiképzésükben látható, hogy azok a budapesti Operaház építésének idején készültek. A főlépcső háromkarú, bábos, szépművű korlátja karszti márványból készült.

20.

Az emeleti rész a négy dór oszlop által tartott keresztboltozatos előcsarnok galériájából nyílik. Az előcsarnok felett a tetőtérben körfolyosó készült, amelyből még három, a tetőtérben elhelyezett szoba nyílik. Innen fentről nagyon szép látványt nyújt az előcsarnok és az emelet oszlopsora. Gyönyörű a vasrácszat, amelyet a Fazola kovácműves dinasztia egyik tagja készített. Az előcsarnok részt kupola fedi, amely az emelet feletti födém magasságában lévő üvegsíkon keresztül kapja a megvilágítást. Ybl nem tartotta elégségesnek a kis kupola segítségével közvetített fényt, ezért oldalanként két-két, összesen nyolc fénycsatormát épített a csarnok feletti tetőszerkezetbe. Ezek a fénycsatornák fából készültek és belső, simára vakolt felületeket valaha tükrokkal borították a fény fokozására. Ezáltal napközben az előcsarnokban sem volt szükség világításra. A kastély csarnokainak egybefűzése Ybl egyik legsikerültebb térkompozíciója.”²

KASTÉLYPARK

„A kastély egy eredetileg 11 hektáros őspark területén áll. A parkot eredetileg az akkori Magyarország alakúra formázták meg, a folyókat, tavakat jelképező szökőkutakkal és a hegységeket mintázó összehordott dombokkal, sziklakertekkel és a tájegységre jellemző növényekkel (fákkal). A park egy részén francia kertet is kialakítottak. Mára a park nehezen átjárható, ezért nem vehető ki az eredeti kiképzés (...). A park eredeti elrendezésében a mai sportpálya helyén tenispálya helyezkedett el, az orvosi rendelő helyén szaletlik (kerti ülőhelyek) voltak. (...) A jelenlegi gyakorló kertet nevezték gesztenyesnek, amely az istálló (az elmondások szerint gyönyörű volt) közelében helyezkedett el.

A mai óvoda helyén az intézői ház állt. Az óvoda melletti medence eredetileg kisebb volt a még ma is láthatónál, ezt használta a család „strandként”. A báró konyháját saját (az üvegházban megtermelt) gyümölcssel látták el.”²

NÖVÉNYEK

A kertészeti ritkaságokban gazdag területen olyan egyedek találhatóak, mint pl. az egyetlen, hatalmas feketedió (*Juglans nigra*) melynek törzskerülete több méter, vagy két kimagasló példányával a tornyos tölgy (*Quercus robur* „Fastigiata”). 150 cm-t meghaladó törzskerületű hazánk valószínűsíthetően egyik legnagyobb törökmogyorója (*Corylus colurna*), de egyedszáma miatt országosan is ritkaságnak számít.

Az ostorfa (*Celtis Occidentalis*) 4 m-es kerületével a kastélypark legnagyobb törzskerületű faja, 20-25 méter magas, terebélyes koronájú, mélyen lehajló ágakkal a külhoni típust képviseli.

A park más részein számos vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*) és idős bükk is fenn tudott maradni.³

BAROKK STÍLUSÚ MAGTÁR

1808-ban épült, kétemeletes, nyeregtetős, jelenleg romos állapotú. A XVIII. században, Mária Terézia uralkodása alatt tőpusterv alapján készültek országszerte falazott szerkezettel, két- vagy háromszintes változatban.

A Kastély és a Magtár műemléki védelem alatt áll.

Kastélypark helyreállítását ökológiai szempontból a következő tényezők támasztják alá:

- dendrológiai érték fennmaradása
- élőhely biztosítás, fennmaradás
- települési klíma javítása
- tájökölógiai potenciál megőrzése
- komplex zöldfelületi rendszer minőségi javulása

VÁROSHÁZA

A jelenleg is álló községházát 1902-ben építették. A kétszintes épület kiemelkedett az akkor még földszintes, többnyire nád- és zsúpfedezésű házak sokaságából. Tura központja a XVIII. században is a Bag-Hatvan törvényhatósági út tengelyén álló római katolikus és a Piac-tér által összekapcsolt terület. Az épület a százéves fennállása alatt számos átalakítást, felújítást ért át.

DORA-MALOM

Írásos dokumentumok szerint Tura legrégibb ipari létesítménye a vízimalom volt. Nem tudni, hogy pontosan hol helyezkedett el. A vízimalom zavartalan működését jelentősen befolyásolta a Galga szeszélyes vízjárása: hol kevés volt a víz és nem hajtotta a kereket, hol meg az áradás miatt állt a malom. Ezért is létesítették a szárazmalmokat. A várost 1945 előtt rendkívül fejlett malomipar jellemezte, volt idő, amikor egyszerre három gőzmalom is üzemelt. Ma már csak ez az egy áll. A Dora-malom gőzmalom volt. A Galga völgyében neves Dora-családhoz kapcsolódik. Ipartörténeti emlék.

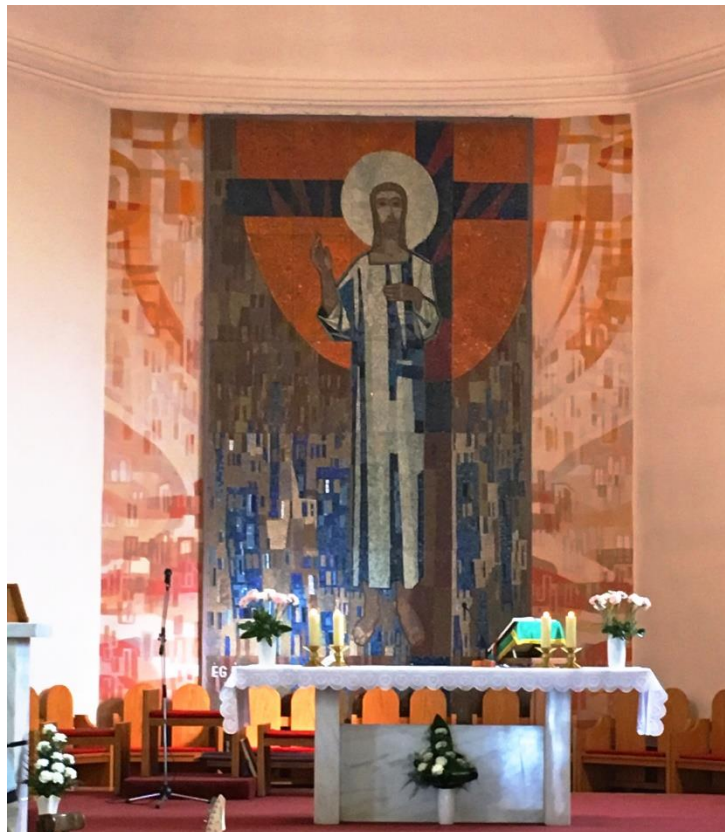
FALUMÚZEUM

Turán az elmúlt korokban a lakóházak falai a helyben korlátlan mennyiségű és így olcsó sárból, agyagból épültek fel. A héjalás a Galga árterében dúsan termő és mindenki által hozzáférhető náddal készült. A XX. század elején a házak túlnyomó többsége kő és téglalap nélkül vályogból és sárból épültek. A helyi népi építészetben gyakori elem a – faragott – deszkaoromzat és a deszkakerítés megjelenése. A falumúzeumot egy háromosztatú, nádfedezésű középparaszti lakóházban rendezték be 1989-ben.

RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

Csaknem hétszáz éves, fennállása során többször is átépítették. (A gótikus maradványok a jelenlegi szentély alatt találhatók.) A templom első említése 1320-ból való (Váci Püspökség nyilvántartási jegyzéke). A Rákóczi-szabadságharc idején leégett. 1702-től bizonyítottan önálló plébánia. Jelenlegi formáját 1911-ben nyerte el, míg kazettás mennyezete, színes üvegablakai, az oltárkép és a keresztúti állomások zománcképei, Dr. Nemcsics Antal művei, az 1980-as évek közepéről származnak. Az 1994-ben elkészült új orgona hangversenyekre is alkalmas. A templom udvarán 1868-ból származó barokk stílusú Szentháromság-szobor látható.

OLTÁRKÉP

MAGISTER MUNDI – A VILÁG TANÍTÓJA

Dr. Nemcsics Antal tervei szerint muránói üvegmozaikból készült az oltárkép 1972-ben. A művész a templomtervek szakrális hangulatát a színek kifejezőerejének segítségével kívánta létrehozni vagy fokozni.

„A vörös kifejezheti a boldogságot, a szeretetet, a vértanúságot, az erőt, az alkotó Szentlelket, de a szenvedélyt, a durvaságot, a haragot is. A sárga kifejezheti a fényt, a megvilágosodást, a mennyországot, az irigységet. A zöld kifejezője lehet az ifjúságnak, a reménynek, az újjászületésnek, az örökkévalóságnak, a jövőnek, a békének, de a szomorúságnak is. A kék jelentheti az igazságot, a szüzességet, a gyávaságot és a gonosz lelkeket is. Az ibolya kifejezheti a gyászt, az adventet, a nagybőjtöt, a félelmet és a poklot” – nyilatkozta Nemcsics Antal. Nemcsics Antal dolgozta ki a Coloroid színrendszert, amely világhírűvé vált. Az elfogadott színrendszerekkel szemben ez tartalmazza a legtöbb világos árnyalatot. Jelentősége abban rejlik, hogy hatékonyan támogatja a leghatékonyabban a homlokzati színtervek készítését. Városképi együttesek, középületek, új lakótelepek színeinek tervezéséhez szakértőkkel.

Damjanich J. u. 11.

Kossuth Lajos utca 45.

Bacsó B. u. 3.

Bartók Béla tér 6.

Bartók Béla utca 9.

Petőfi S. tér 14.

Ady Endre u. 3.

Bartók Béla u. 20.

Kossuth Lajos utca 137.

Kaszinó tér 6.

Damjanich J. u. 24.

Éva u. 3.

Kaszinó tér 4.

Kaszinó tér 5.

Bartók Béla tér 6.

Éva u. 5.

Kaszinó tér 4.

Szele A. u.14.

Zsámboki u. 6.

Éva utca 10.

Park utca 7.

Park utca 8.

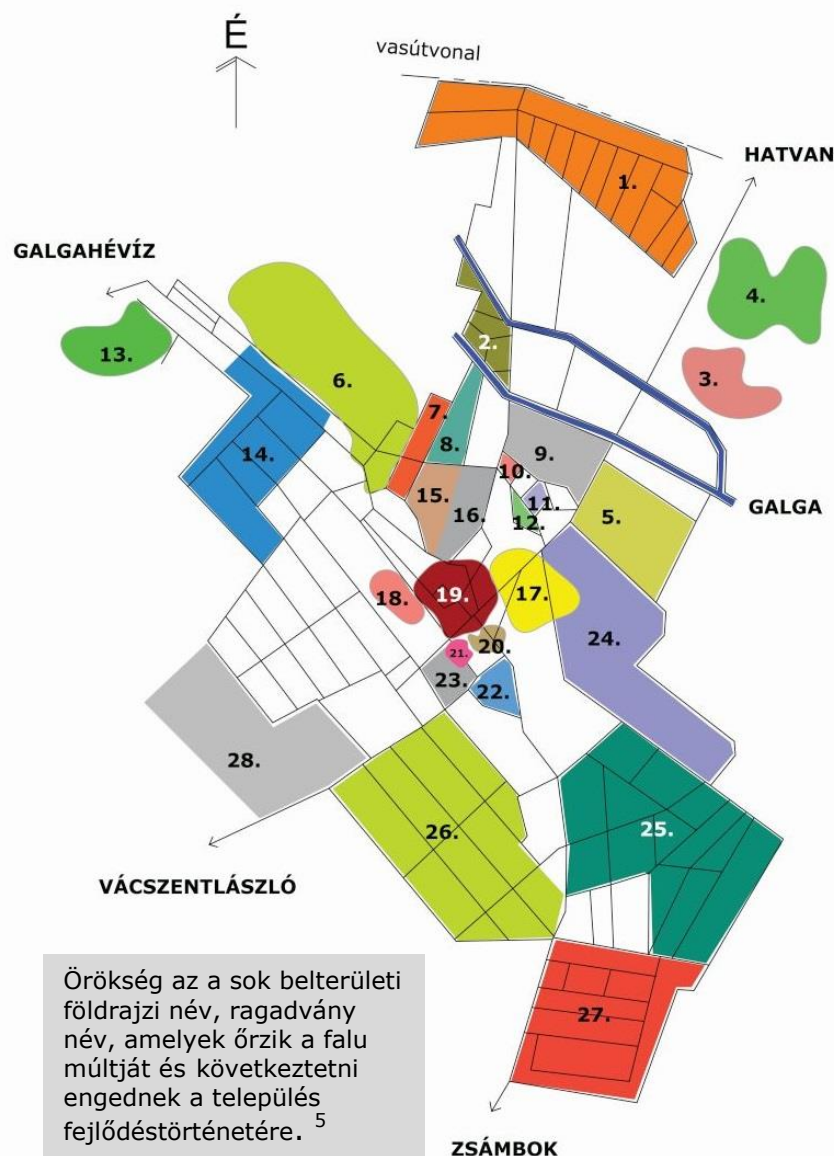
Park utca 11.

Petőfi S. tér 24.

Szent I. u.2.

Galga folyó, Emse patak	15. Magdolna utca [Cigánysor]
1. Vasúti-újtelep	16. Tabán
2. Gyártelep, Kórháztelep, Hitelszövetkezeti telep	17. Trincs, Táncsics M. utca
3. Hatvani út - 1945 előtt itt volt a disznópiac	18. Szárazmalomsor, Kónya, Damjanich János utca
4. Galábos - a múlt században még teljes egészében külterület volt	19. Tizenháromváros
5. Bikasor, Bikakósor	20. Régi Vásártér, Lenin tér, Vásár tér, Serház utca
6. Kenderföldek, Móricz Zs. utca	21. Szalmáskert
7. Felsőkert, Toldi Miklós utca	22. Temető köz
8. Papszög, Köztársaság utca	23. Kálmán-újtelep
9. Sárszög	24. Alvég, Alsó kert, Cifrakert, Kossuth Lajos utca
10. Templom tér, Víztor, Petőfi Sándor tér	25. Alsókert-újtelep, Zsámboki-újtelep, Birge tér
11. Barina, Bartók Béla tér, Sztálin tér, Piac tér	26. Ríger-telep
12. Jegyzősor, Dózsa György utca	27. Homokos, Homokdomb, Cigány-telep
13. Újhegy köz	28. Neszűr
14. Kónya, Hévíz-újtelep	

TURA BELTERÜLETÉNEK FÖLDRAJZI NEVEI

TURAI HETI PIAC

A hetipiac a mai napig nagyon népszerű. A település központjában lévő piacteret mára kinőtte. A Bartók Béla tér zenepavilonjának oldalán tábla ad egy rövid összefoglalót a piac történetéről:

„Tura arculatát mai napig meghatározza a mezőgazdasági jelleg. A település őrzi térségi piaci és vásári pozícióját. A források szerint a pesti vásárokból már az 1730-as években megjelentek a turaiak, amikor káposztát kínáltak eladásra. A gazdálkodás során megtermelt áru helyben a hetipiacokon, majd később egy másik helyszínen is az ún. nagybani piacon cserélt gazdát. A hetipiacok kibontakozása a XIX. század végére, XX. század elejére valószínűsíthető. A piac forgalmához olyan lakosság kellett, amelyik nem foglalkozik mezőgazdasággal, de rendelkezik pénzzel a vásárláshoz. A Tura településen is végbement gazdasági-társadalmi átalakulás vezetett oda, hogy a hetipiac szükségletté vált. Mindig is a falu középpontjában, a Piac téren tartották. (...)

Az egykori „szép turai káposztát” és más szabadföldi növényeket, valamint szőlőt, szilvát, almát, diót az 1960-as évektől a piaci árusító padokon javarészt felváltotta, ill. kiegészítette a fóliasátorban termesztett paprika, paradicsom, uborka, retek, burgonya, hagyma majd az 1970-es évek végétől a különböző vágott virágok. De emellett a kínálat része az élő baromfi, a tojás, és a húskészítmények is.”

Tura Város Önkormányzata – 2016”

A close-up photograph of a brick wall. The bricks are light-colored, possibly tan or beige, with some darker spots and variations in tone. They are laid in a traditional running bond pattern. A horizontal band of bricks, located in the lower-middle part of the image, features a raised, three-dimensional pattern where the bricks are laid with their ends facing outwards, creating a series of rectangular protrusions. A semi-transparent dark grey horizontal bar is overlaid across the middle of the image, containing the title text.

1. ÁLTALÁNOS ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

ÉPÍTKEZÜNK!

ELŐKÉSZÍTÉS

IGÉNYEK MEGFOGALMAZÁSA

Első lépésként fel kell mérnünk anyagi lehetőségeinket és a család életviteléhez vagy a megbízás céljához igazodó valós igényeinket. Ez lesz az alapja annak a programtervnek.

A programterv tartalma:

- szobák száma
- fontosabb berendezések + helyszükségletük
- mindennapi életvitelhez kapcsolódó térigények, a háztartás jellege
- kedvelt hangulatok: színek, anyagok, minták
- akadálymentes, ökológikus, passzív, épületautomatizálással felszerelt, hagyományos, modern, többgenerációs, bővíthető stb.

Gondoljuk át, hogy mi az, amire tényleg szükségünk van. Egy nagy háznak nemcsak az építési, hanem a fenntartási költségei is magasabbak.

Az igények megfogalmazása fontos támpont a házunkat tervező építész számára.

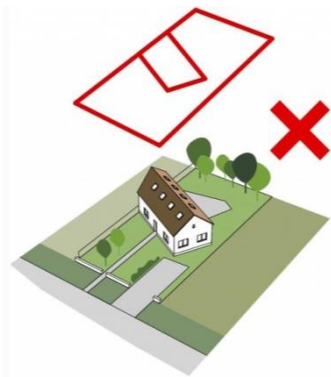
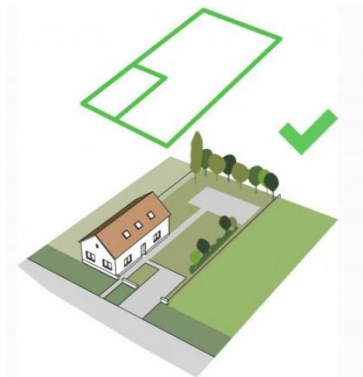
ÉPÍTKEZÜNK! _folyt.

TELEPÍTÉS

Az épületet úgy célszerű a telken elhelyezni, hogy azon nagyobb, összefüggő kertterület maradjon. Nem jó egy telek kellős közepére építkezni, mert a telek apró sávokra tagolódik. Az épület árnyéka ne essék a kert értékes részeire az ott lévő növényzet miatt.

Az épület elhelyezésénél fontos szempont a benapozás biztosítása. Ez elsősorban azokra a homlokzatokra vonatkozik, amelyek mögé lakóhelyiségek kerülnek.

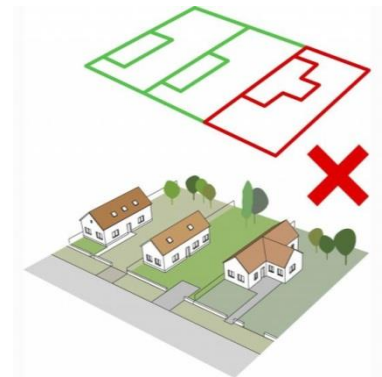
A zavartalan lakáshasználat és kerthasználat miatt nem ajánlatos a szomszéd épületéhez – ill. leendő épületéhez – olyan közel építkezni, hogy zavaró átlátások és áthallások alakuljanak ki.

A TELEK BEÉPÍTETTSÉGE

Egy adott lakóterületen élő közösség érdeke, hogy ott minél kedvezőbb lakókörnyezet legyen, minél több növényzet, zöldterület maradjon szabadon. E téren legtöbbször ütközik az egyén vélt érdeke a közösség érdekével:

ha drága a telek, akkor a tulajdonos igyekszik azt minél jobban kihasználni, minél nagyobb mértékben beépíteni. Ha ezt minden tulajdonos korlátlanul megtehetné, előbb-utóbb elfogynának a zöldfelületek, ezzel a lakókörnyezet leértékelődne az egyéni ingatlanokkal együtt.

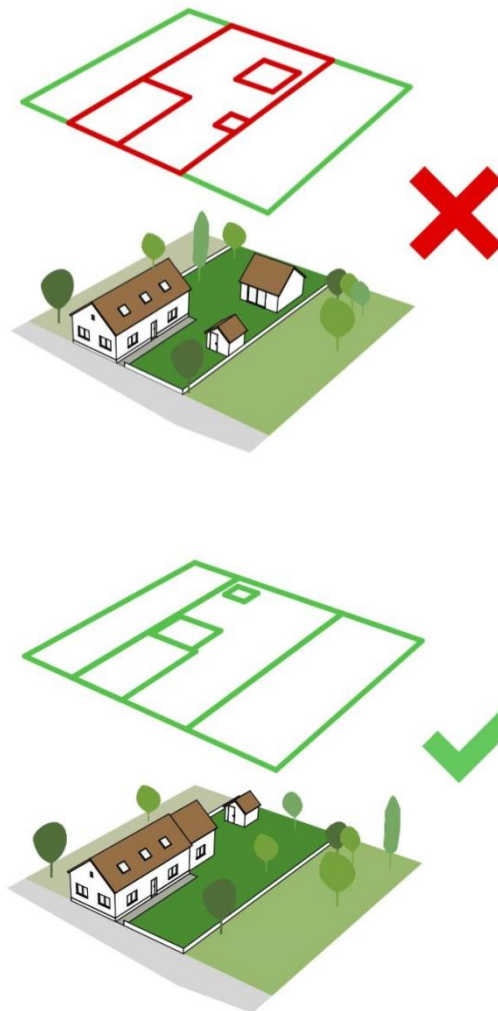
ÉPÍTKEZÜNK! _folyt.

MELLÉKÉPÜLETEK

Az egyedi lakótelkeken általában melléképületek is létesíthetők. Ezek természetesen nem tartalmazhatnak önálló lakást, a lakóépület csak a főépület lehet. Állattartási vagy alárendelt funkciójú ill. időszakosan használt, legtöbbször nem is fűthető épületek ezek.

Szerkezeti megoldásaik egyszerűbbek, olcsóbbak.

Épp ez jelent azonban veszélyt a környezet minősége szempontjából. Kerüljük a szedett-vedett anyagokból tákolt ócska bódék építését. Ezek nemcsak a közvetlen szomszéd, hanem az egész terület környezeti minőségét lerontják.

MELLÉKÉPÍTMÉNYEK

Melléképítmények körébe tartoznak a nem épület jellegű létesítmények: lugas, medence, üvegház, közműpótló építmény stb.

Mind a melléképületek, mind a melléképítmények elhelyezésénél bizonyos védőtávolságokat kell betartani (élet- és vagyonvédelmi, környezetvédelmi szempontok).

Oldalhatáron álló beépítés esetén a melléképületek a főépülettel azonos oldalhatáron álljanak. Ha az oldalkertbe melléképület kerül, az nem lehet az oldalkert megengedett legkisebb méretén belül.

A gépkocsitároló is gyakran melléképületként épül meg. A kialakításkor különös gondot kell fordítani a megközelítésére: a behajtó út lehetőleg ne rontsa a kert értékes részeit, és ha az út nem egyenes, fordulati sugara legyen a beálláshoz elegendő.

ERESZEK

Jellemző ereszmegoldás Turán. Határozott vonala építészeti és műszakilag is korrekt. Meghibásodás esetén könnyen javítható. Ne féljünk a hagyományos formák használatától! Hosszú évszázadok tapasztalatai gyűlnek össze egy-egy hagyományos szerkezetben!

HÉJAZATOK

A falusias karakterű területen a hagyományos anyagok használata ajánlott: a hagyományos sík vagy sajtolt agyagcserép, a cserépszínű, szürke vagy barna betoncserép, nem színezett természetes pala, megfelelőségi tanúsítvánnyal rendelkező zsúp- és nádfedés, korcolt horganylemezfedés és üvegtető és zöldtető. Új építésű épületeken felújítandó házak héjazatának kiválasztásakor illeszkedjünk a meglévő jó példákhoz. Nem ajánlott a hullám- és trapézlemez, a bitumenes zsindely.

ANYAGHASZNÁLAT

RÓPA TÉGLA

A XVIII. században új eljárásokat dolgoztak ki, amelyek lehetővé tették a téglá nagy mennyiségű előállítását. A XX. századra a téglagyártás addig sosem látott méreteket öltött. Tura gazdagodó lakossága vert falú házak helyett téglát, a gyúlékony nád és zsúp helyett égetett tetőcserepet használ.

Turán az ún. rópa (vagy ropa) téglá használata meghatározza a településképet. A rópa téglá a kisméretű téglával megegyező méretű (250×120×65), a kisebb vasoxid-tartalom miatt sárgás színű égetett fagyálló téglá. Tartósságát az is bizonyítja, hogy a temető kápolnája a XIX. század vége óta ellenáll az időjárás viszontagságainak. A kápolná helyben építkezők és építőmestereik számára 1:1 léptékű mintakönyv.

A RÓPA TÉGLA ELŐNYEI:

- a felülete karbantartást nem igényel
- izgalmas részletképzési lehetőségek
- helyi sajátosság
- esztétikus

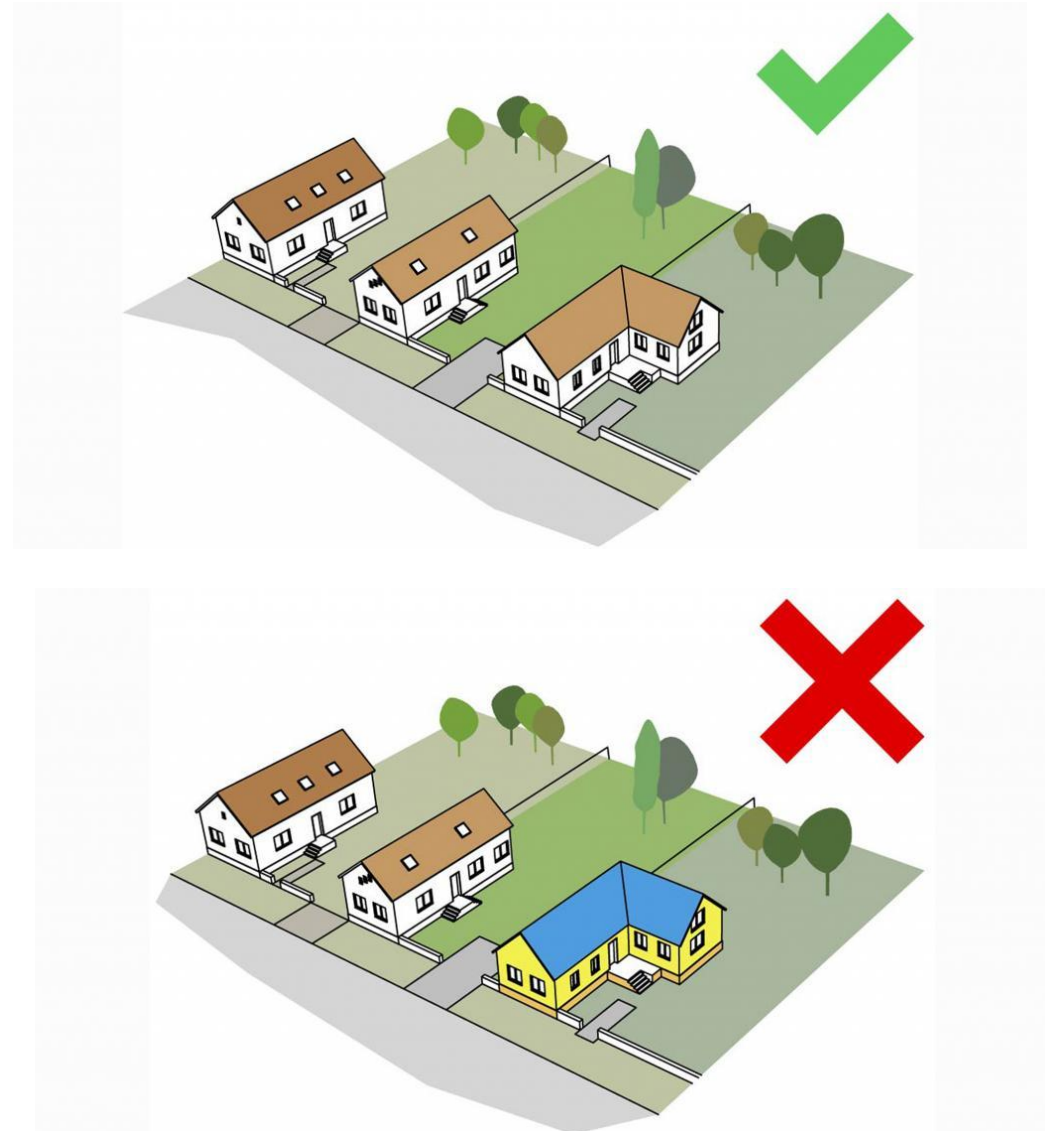
Homlokzatok felújításánál, új épületek építésénél érdemes fontolóra venni a téglá használatát akár az egész homlokzaton, akár kisebb felületeken (pl.: pillérek) is megjelenhet.

Bár megjelenésében hasonló a téglához, ha lehet, kerüljük az égett agyag burkolólapok használatát a homlokzaton!

SZÍNHASZNÁLAT

A szín kiválasztásánál vegyük figyelembe a környezethez és az épület többi eleméhez való harmonikus illeszkedést. Általánosságban elmondható, hogy az élénk, rikító színeket érdemes kerülni, helyette a lágyabb árnyalatok, földszínek előnyösebbek.

Tura falusias megjelenésű házai őrzik a hagyományos magyar építési módokat. A vályog vagy téglafalú házak festettek voltak. Némelyik téglaburkolatot kapott. Az épületek homlokzatszínezésénél a fehér és tört-fehér árnyalatai, valamint a pasztellsárga, -okker, -barna, zöld, -szürke színek javasolhatók.

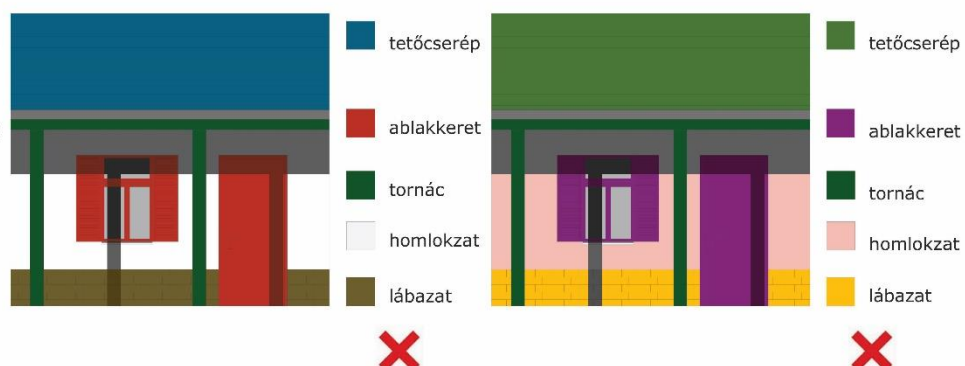
AJÁNLOTT SZÍNEK ÉS SZÍNKOMBINÁCIÓK

AJÁNLOTT SZÍNKOMBINÁCIÓ

NEM AJÁNLOTT SZÍNEK ÉS SZÍNKOMBINÁCIÓK

A városi jellegű házak felújításánál a megszokott szürkés árnyalatok helyett választhatunk egy merészebbnek tűnő telített hideg vagy meleg színt. A lényeg az összhang a ház homlokzatán és a szomszédos házakkal.

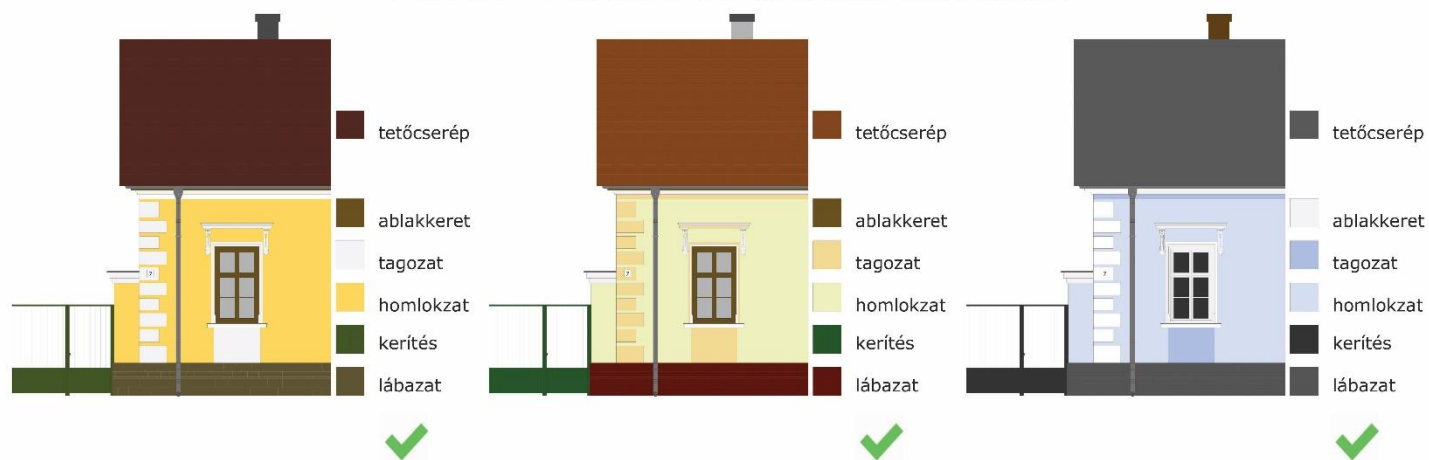
A lábazat kapjon sötét tónust. A világos lábazat olyan hatást kelt, mintha a ház lebegne.

A tagozatok (ablakkeret, osztópárkány stb.) a falszín sötétebb vagy világosabb árnyalata legyen.

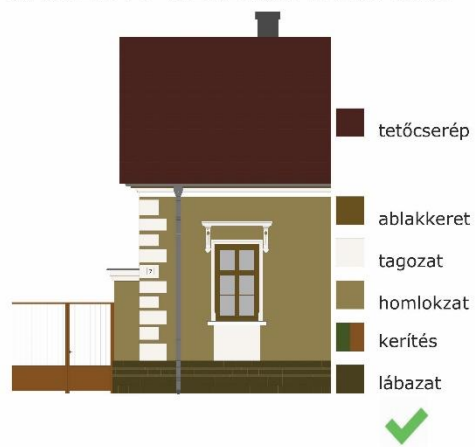
Felújításnál kerüljük a rikító színek használatát.

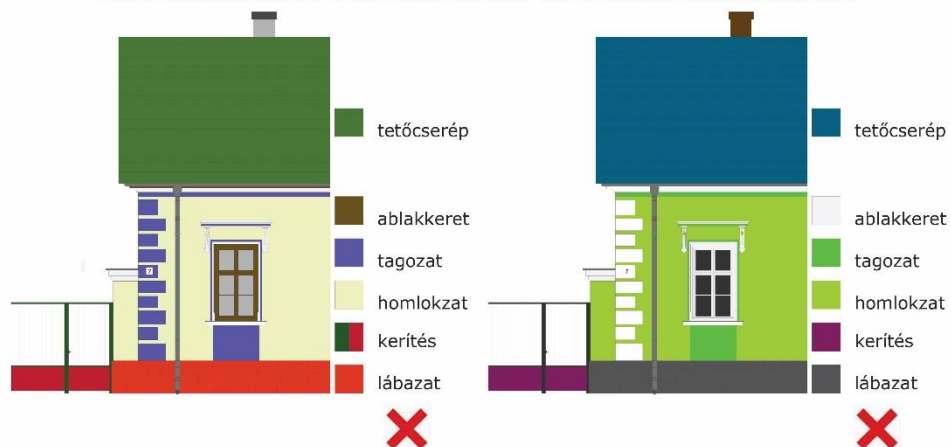
AJÁNLOTT SZÍNEK ÉS SZÍNKOMBINÁCIÓK

AJÁNLOTT SZÍNKOMBINÁCIÓ

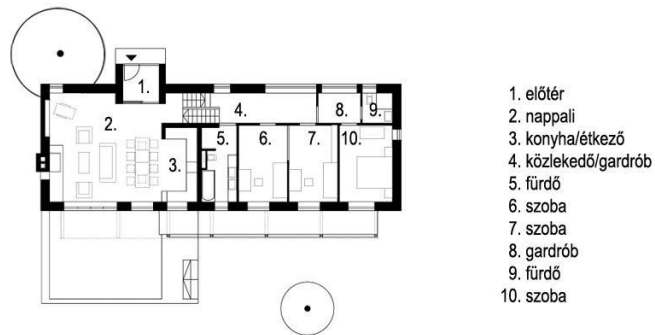
NEM AJÁNLOTT SZÍNEK ÉS SZÍNKOMBINÁCIÓK

TORNÁC, A KÜLSŐ-BELSŐ TÉR

A hosszúházak jellegzetessége a tornácos kialakítás, amely nyáron kizárja, télen viszont beengedi a napfényt. A faoszlopos tornácok a lakóházak ereszének alátámasztását szolgálták. A fa oszlopokat a felújítások alkalmával tartósabb szerkezetekre cserélték, pl.: falazott téglapillérre, amelyet vagy látszó felületűek vagy vakoltak voltak. Turán jellegzetes a hosszoldali nyitott tornác, amelyet az utca felé tömör megjelenésű, áttört felülvilágítós ajtóval zártak le. Új épület tornáckialakításával tovább vihetjük e számtalan előnnyel rendelkező hagyományt. A pillérek készülhetnek bontott téglából, ha a téglakellő szilárdságú, acélból, fából, betonból.

Figyeljük meg, és merítsünk ötletet a régi épületek változatos tornácmegoldásaiból!

23.

24.

25.

NYÍLÁSZÁRÓK

A nyílások és a tömör falfelületek jellegzetes aránya, különösen az oromfalon, karakteres arcot ad a háznak. Amennyiben nagyobbra, szélesebbre vesszük ezeket a nyílásokat - legyen az egy felújítás, vagy egy új építés -, a ház arca idegenül fog hatni környezetében.

Figyeljük meg a jellegzetes arányokat!

Minden esetben javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok használata, hiszen míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható.

A homlokzat felújításánál kerüljük a műanyag nyílászárók használatát!

Külső síkra szerelt műanyag redőnytök helyett válasszunk fa zsalugátert, esetleg fém zsaluziát!

TURA, Kaszinó tér

„Egy nép élete, kultúrája, s így építészete is folyamatos változásban, bomlásban és megújulásban zajlik. Értékek tűnnek el, és helyettük újabbak születnek – mégis a kulturális sajátosság, a *„különös jelleg”* állandó maradhat.”

U. Nagy Gábor

RÉGI ELEM MEGMENTÉSE

Régi, vályogfalú házaknál gyakran nem készült alapozás. Ha mégis volt alap és szigetelés is, az a hosszú évtizedek alatt tönkrement, elkorhadt. Gyakran ez a hiba nem, vagy csak irracionális áron orvosolható. A beruházói érdek és a józan ész is az egészségtelen ház lebontása mellett teszi le a voksot. A bontással együtt elvesznek a szerethető szép részletek is. Ajánlott átgondolni, hogy teljes megsemmisítés helyett van-e olyan épületelem, amelyet érdemes lenne megmenteni, felújítva újra felhasználni. Lehet ez egy díszes ablakkeret, egy faragott gerenda, vagy épp a tornácajtó díszes üvegberakása.

MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

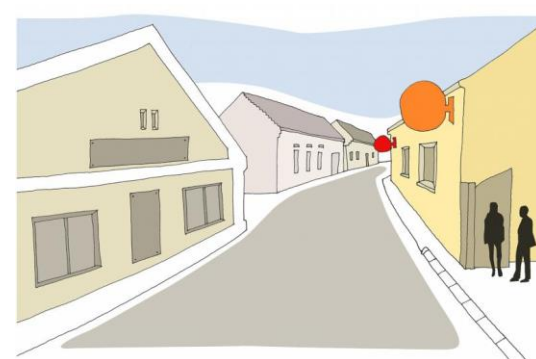

A településközpont területén az elektromos és hírközlési hálózatok vezetékeit ajánlott földkábelben vezetni. Törekedjünk arra, hogy a trafóállomást csak trafóházban, vagy épülettel egybefoglalva oldjuk meg. A trafóház felületét, homlokzati kialakítását, ajtajait és szellőzőrácsát, a főépítéssel egyeztetve, a közterületi bútorokkal azonos RAL színkód szerint ajánlott kialakítani. Közvetlen környezetét takaró növényzettel parkosítani kell. Egyéb felszíni energiaellátási vagy hírközlési hálózatok építményei (átjátszók) elhelyezése a történelmi településmag területén nem ajánlott.

Egy település arculatát számos apró részlet befolyásolja. Hétköznapi dolgok ezek, amelyekről gyakran meg is feledkezünk, mert annyira megszokott a sok rossz példa. Nincsenek ideális helyek és nincsenek ideális helyzetek. Az oldalon szereplő példák arra nyitják ki a szemünket, hogy mindig lehet egy kicsit jobban, egy kicsit szebben. Az odafigyelés a részletek kialakításra nyugös lehet, de a fáradtsággal elért szép eredmény hosszú ideig „szem előtt lesz”.

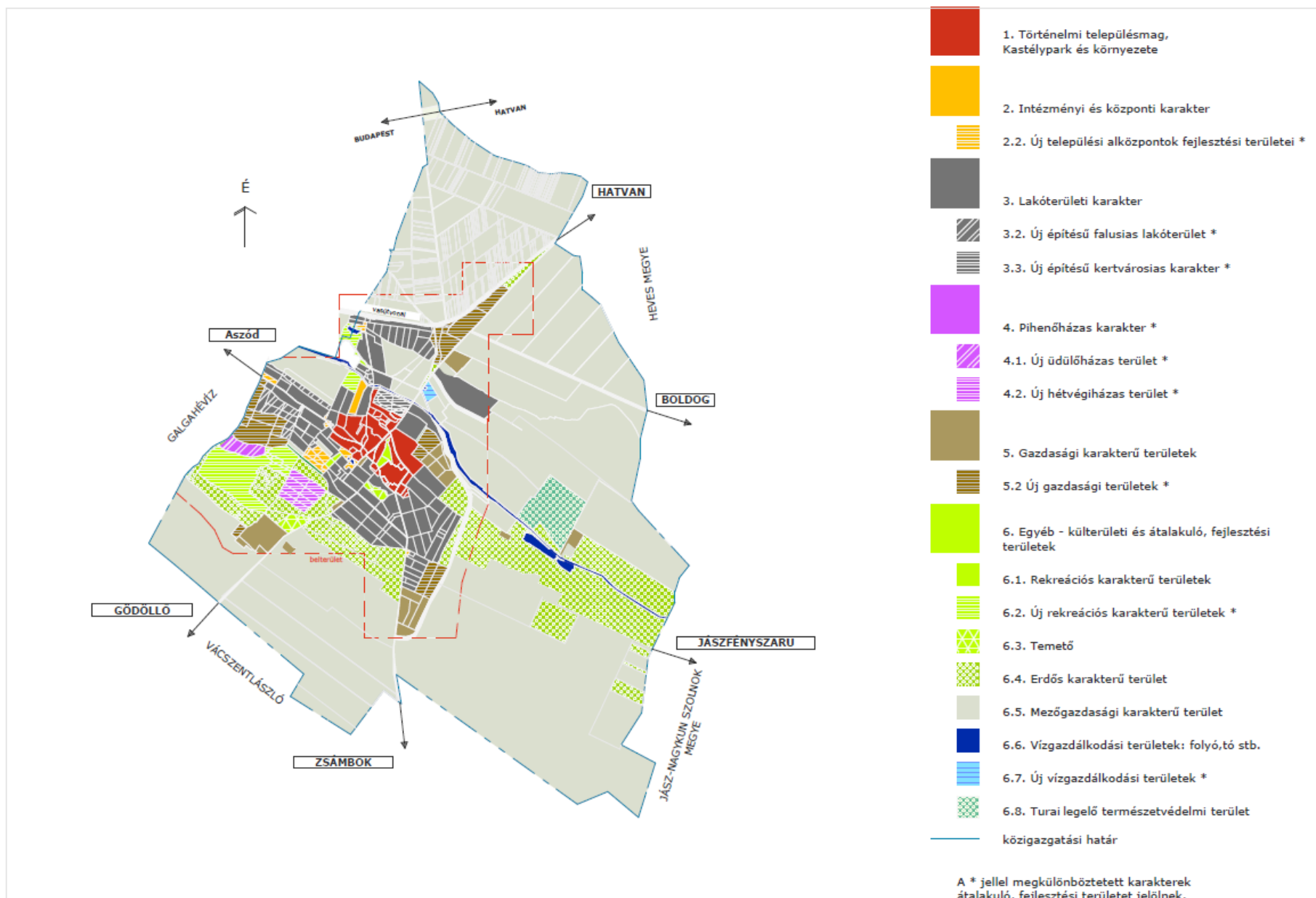
Az utcai homlokzatot elcsúfítja a parabolaantenna és egyéb kültéri egységek (pl.: klímaberendezés, riasztó). Ajánlott ezeket a berendezéseket az utcai homlokzattól távolabb eső helyre, melléképületre helyezni.

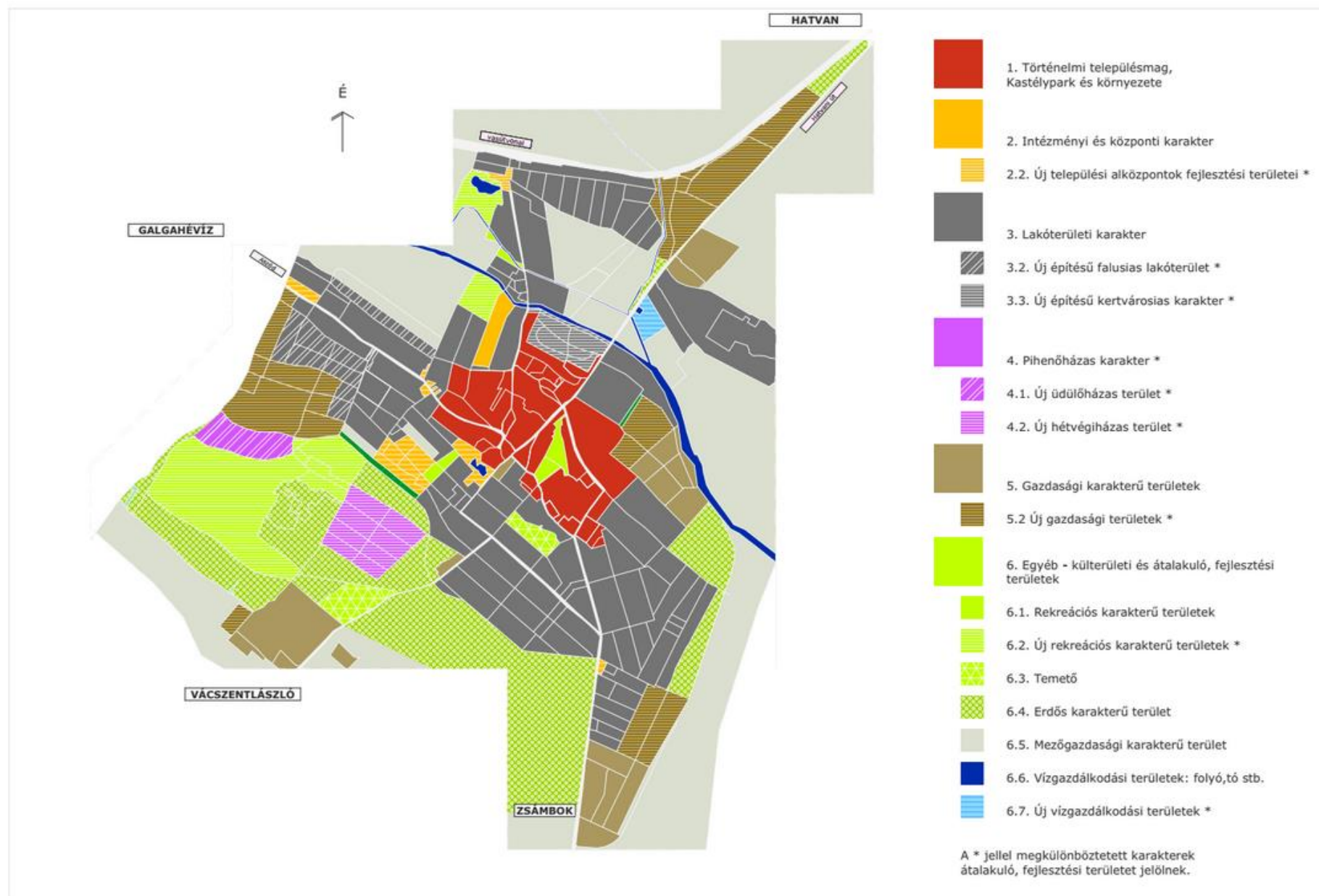

Az épületekre helyezett hirdetőtáblák és vitrinek, cégtáblák, cégérek, falra festett feliratok, reklámok és üzletportálok legyenek egyedi tervezésűek, melyhez grafikus vagy építész segítségét kérjük.

3. ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSMAG, KASTÉLYPARK ÉS KÖRNYEZETE

A jelölt karakterbe tartozó területek: a városiasodó településközpont valamint a sűrű kisvárosi lakóterület helyi védelem alá eső része. A Schossberger-kastélyt és a parkját a fokozott védelem és a településszerkezetben elfoglalt helyzete miatt ebbe a karakterbe soroljuk.

A TERÜLETEN TALÁLHATÓ TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRESZEK

Petőfi Sándor tér

(Víztor, Templom tér) A falu középső részén található a római katolikus templom körül. Hivatalos nevét nem nagyon használják, helyette a Templom, Víztor név használatos.

Bartók Béla tér (Barina, Sztálin tér, Piac tér)
Mocsaras rész volt 1945 előtt, majd fokozatosan feltöltötték. Mára szilárd burkolatot kapott. Az ötvenes években rövid ideig Sztálin térnek hívták, utána pedig Bartók Béla emlékére aki Turán is gyűjtött népdalokat – kapta a mai nevét. Jelenleg egyik részében található a piac, ezért leginkább Piac térnek hívják.

A település legbelső magját a Bartók Béla utca, Bacsó Béla utca, Puskin tér, Rákóczi tér, Elnök utca, Táncsics Mihály utca, Kossuth Lajos utca, Thököly utca, Hatvani út, Szabadság utca, Templom köz, Petőfi tér, Tabán utca határolják.

Dózsa György utca

(Jegyző sor) A Petőfi tér és a Bartók tér között, a művelődési ház mögött található. 1945 előtt ebben az utcában volt a jegyző háza, róla nevezték el Jegyző sornak.

A Tizenháromváros a falu legrégebbi része. Állítólag régen 13 ház volt itt, szűk kis utcákkal. Ehhez a részhez tartozik a Kaszinó tér, Elnök utca, Lehel utca, Puskin tér és Kónya

Kossuth Lajos út

(Alvég, Alsókert utca, Cifrakert) A Táncsics út és a Hatvani út kereszteződésénél kezdődik, és a keleti irányba húzódik. A Táncsics Mihály út és a Park utca közötti részt Alvégnek, a további részt Alsókertnek nevezték. A mostani óvodától nem messze volt az úgynevezett „Cifrakert”, ami a báró konyhakertje volt. 1945 után házhelyeknek adták ki.

A város településszerkezete vegyes képet mutat. A belső történeti városmag halmazos mezővárosi településszerkezete, beépítése, utcaszerkezete a mai napig érintetlen. A halmazos tömbök kialakulása a szomszédos településekre (Hatvan, Galgahévíz, Pest) vezető utak határozták meg. A történeti városmag hiányossága, hogy nem alakult ki központja, ami a mai napig megoldatlan. Az elmúlt években felújították a Városházát és a Bartók Béla tér rendezése is megtörtént.

A történelmi városmag mind szerkezete, mind karaktere megőrzendő és védendő. Urbánus megjelenését ajánlott erősíteni a funkciók egymás melletti megtartásával.

PIAC TÉR

A történelmi településmag központjában, a Bartók Béla téren rendezik a Turai Hetipiacot. (Részletesen lásd az Örökségünk fejezetben.) A ma is igen népszerű piac a városközpont karakterének hangsúlyos eleme és a település identitását is nagymértékben meghatározza.

„Város és vidék nincsenek meg jól egymás nélkül. Az urbanizáció folyamata nem akkor lesz sikeres, ha az utolsó vidéki ember is városlakóvá válik, hanem akkor, ha az élhető vidék újra megélhetést is biztosítani tud majd. Ezért fontos a fenntartható vidékgazdaság feltételeinek megteremtése, amely a helyi erőforrásokra épít. (...) A jó piacon nemcsak a portéka cserél gazdát. A termelői piacok fontos közösségi események, hanem alkalmasak a megtépzott emberi kapcsolatok, identitás, bizalom építésére is.”

részlet az ELTE HUMÖK Agri Kulti kutatási dokumentációjából.

A településen a Szent János sor és a Thököly út végén rendezik a kirakodóvásárt és a nagybani piac is itt található.

Az országos jelentőségű védett építészeti emlékek, valamint a helyileg védett építészeti karakterek védelme és megőrzése a település karakterének megtartásához elengedhetetlen.

Építészeti és kertépítészeti beavatkozás csak engedéllyel történhet!

A **SCHOSSBERGER KASTÉLY**¹, a **KASTÉLYPARK** és a **MAGTÁR** valamint a környezetük kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területek. A Schossberger kastély felújítása hozzájárulhat a település térségi szerepkörének javulásához. A kastély parkjának rendezése, valamint összekapcsolása a városközponttal és a Kónyatóval egyedülálló zöldfelületi és gyalogos közlekedési rendszert alkothat.

Az új fejlesztések várhatóan súlyponteltolódásokat fognak eredményezni a település-szerkezetben.

A kastély fennállása első időszakában elszigetelten állt és külön világot jelentett. Nem kapcsolódott be a település közéletébe, hétköznapijaiba. Ezt a zártságot a Kastélykert megnyitása valószínűleg oldja majd.

A kastély felújítási munkái és a park rehabilitáció folyamatban vannak.

HELYI VÉDETTSÉGRE JAVASOLT ÉPÜLETEK ÉS UTCAKÉPEK - AJÁNLÁS A FALUMEGÚJÍTÁS

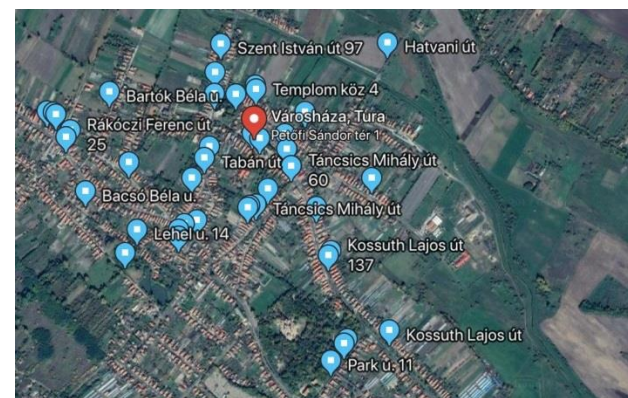
FELADATAI:

- beruházások öko-szemléletű kezelése
- természeti környezet védelme
- környezeti ismeretek, legendák fenntartása

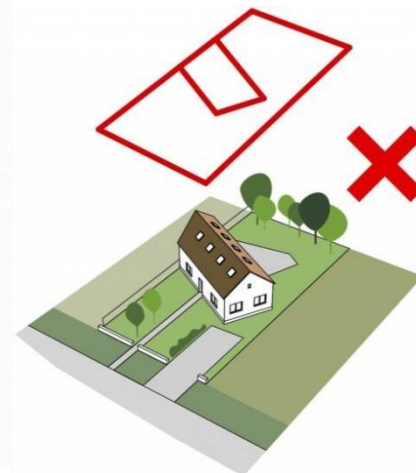
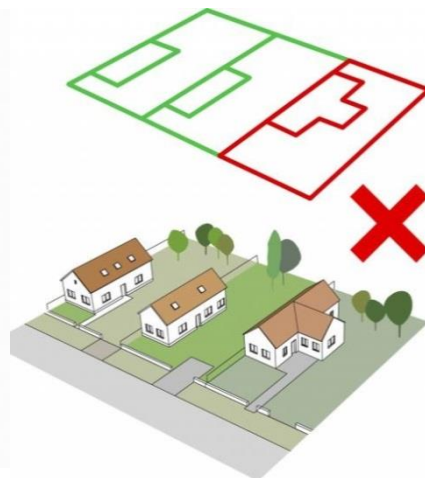
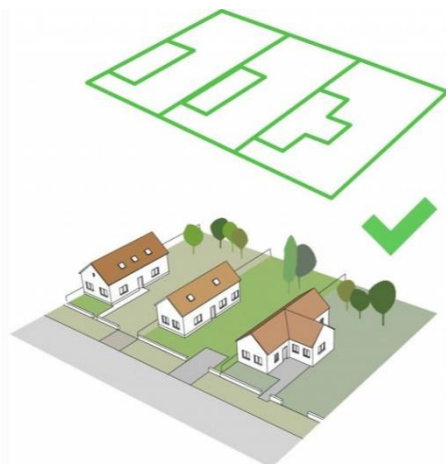
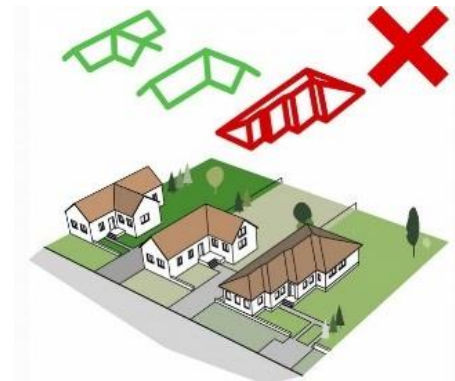
A falu egyéni arculatát őrző történeti központ rendeltetésének és méretrendjének megőrzése a fejlesztések során. Helyi településvédelem.

A modernizáció a hagyományos és helyi méret-, tömeg- és szerkezetrendek megfelelően az örökölt épületállomány megtartása, védelme.

TÖRTÉNELMI TELEPÜLÉSMAG

A városképi illeszkedés érdekében új épület, vagy meglévő épület átalakítása, bővítése esetén az adott terület egység építészeti karakterének megteremtése, ill. a kialakult karakter megőrzésére kell törekedni, ezért az illeszkedés tekintetében vizsgálni kell az alábbi építészeti elemeket:

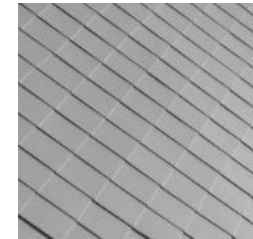
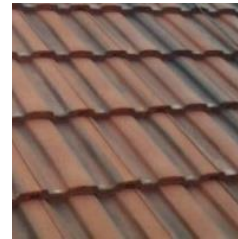
- tetőidom formáját, a tető hajlásszögét,
- tömegképzés jellegét,
- nyílások arányrendszerét,
- az anyaghasználatot,
- az utcai kerítéseket és ezek nyílásainak megoldását,
- az épület telken való elhelyezésének módját (telepítés)

A település belterületén a tradicionális anyagok használata részesítendő előnyben.

Tetőfedésre a hagyományos sík vagy sajtolt agyagcserép, a cserépszínű, szürke vagy barna betoncserép, nem színezett természetes pala, megfelelőségi tanúsítvánnyal rendelkező zsúp- és nádfedés, korcolt horganylemezfedés és üvegtető használható, valamint zöldtető kialakítható.

Hullám- és trapézlemez, bitumenes zsindeley nem alkalmazható.

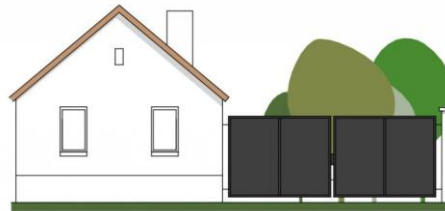
Az anyaghasználatra vonatkozó többi ajánlást lásd a lakóterületi karakternél.

A homlokzatok kialakításánál törekedni kell a környező településkép esztétikai minőségének való megfelelésre. Anyaghasználat, struktúra és tömegformálás tekintetében javasolt a tradicionális építészeti megoldások alkalmazása.

A kerítések kialakításánál javasolt az áttört kerítések alkalmazása, az átlátható településkép érdekében, de a település több pontján fellelhetőek a hagyományos tömör deszkakerítések. E kerítések megőrzésére, felújítására törekedni kell, tömör kerítést viszont csak fából javasolt kialakítani.

A kialakult településszerkezetet a történelmi településmagban javasolt **helyi védelem alá helyezni**. A védelem terjedjen ki az épületek tömegalakítására, anyaghasználatára, az épület telepítésére.

A képen jól megfigyelhető a tetőidomok formájának és arányának megtartása, ami rendezett ritmikus utcaképet eredményez.

Alkalmazkodjunk a településen kialakult 40-45°-os tetők ritmusához, léptékéhez.

Az épületet csak a hagyományos formavilágnak megfelelően lehet bővíteni.

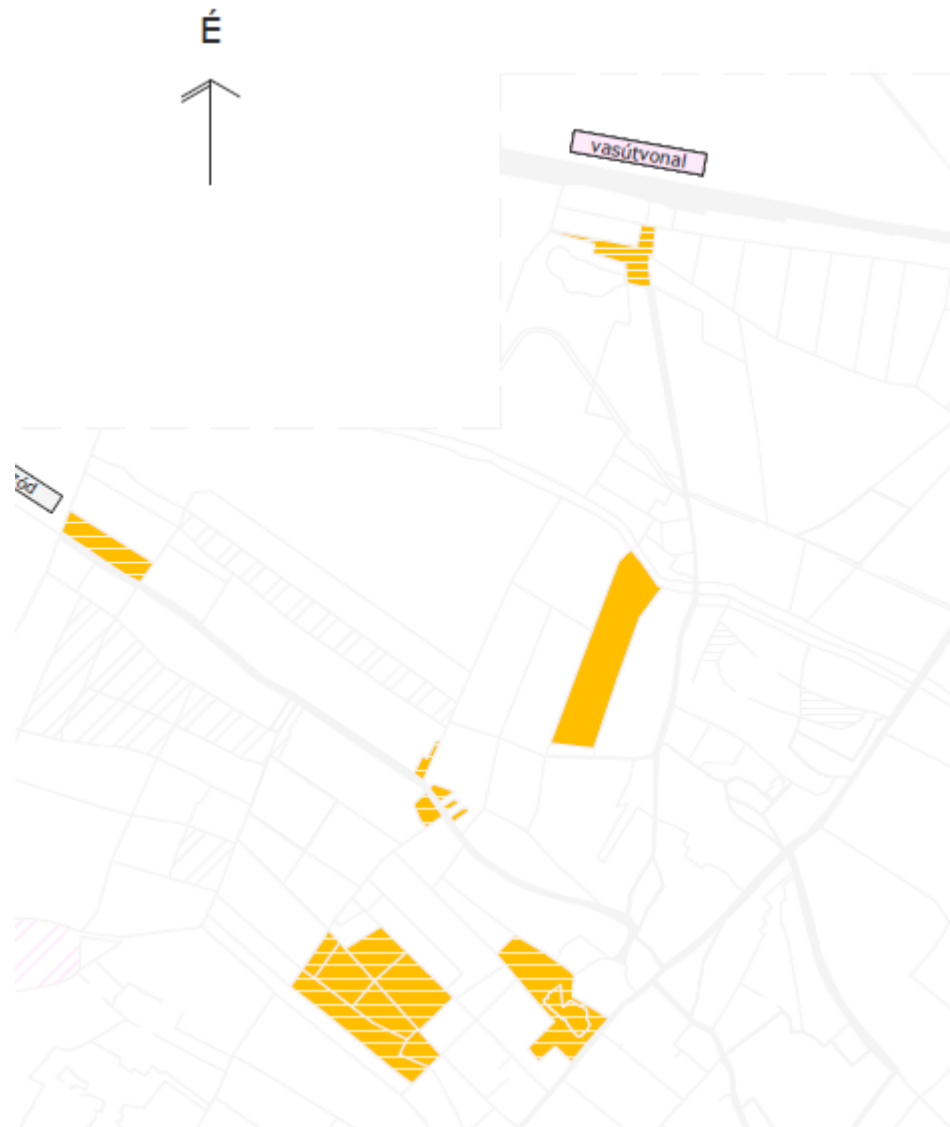
Védett épületek szerkezeti, építészeti részletei, tartozékai megőrzendők.

INTÉZMÉNYI ÉS KÖZPONTI KARAKTER

Az intézményi és központi karakterbe tartoznak a településmagon kívül elhelyezkedő intézmények és az új települési alközpontok fejlesztési területei: Kónya-tó, Vasútállomás, és a Dora-malom körüli átalakuló terület.

2. Intézményi és központi karakter

2.2. Új települési alközpontok fejlesztési területei *

A TERÜLETEN TALÁLHATÓ TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRESZEEK

Tizenháromváros:

A településnek ez a legrégebbi része. Állítólag régen 13 ház volt itt, szűk kis utcákkal. Ehhez a részhez tartozik a Kaszinó tér, Elnök utca, Lehel utca, Puskin tér, Kónya.

Kónya: (mocsár, tó): Mély terület, esős időben még ma is mocsarassá válik. Legmélyebben fekvő részén egy kis talajvíz-tó van, ami nagy szárazság idején elapad. Mesterségesen keletkezett; a század elejéig itt volt a községi agyagbánya.

Vasútállomás: Típusúterv szerint épült felvételi épület. Előtte parkoló, buszmegálló és egy kocsmá. Jelentős személyforgalmat bonyolít.

Dora malom: lásd Örökségünk fejezet

A Hevesy György Általános Iskola egyemeletes, tetőtér beépítéses épülete a város egy csendes utcájában található. U-alakú tömege az udvart különböző rangú részekre bontja.

A főbejárat tömege kilép a homlokzati síkból az előkert felé.

Az épület anyaghasználata hagyományos: vakolt felületek váltakoznak vörös klinkertégla-burkolattal.

Az épület közel 45°-os magastetőjén sötét színű héjalás van. Az előkert növényekkel telepített.

A Hevesy György Általános Iskola melletti telekre tervezett turai sportcsarnok látványtervei.

A közel azonos magasságú épületek, a növényzettel szegélyezett utak rendezett, kellemes környezetet teremtenek.

Eltérő tetőformájú épületek megbontják az utca egységét.

Az eltérő magasságú épületek nem egységes utcaképet alkotnak. Az új épületek magasságát a régiekhez igazodva kell kialakítani.

A fejlesztési-, átalakuló terület vonatkozásában kiemelt szempont kell legyen: az egységes, település léptékéhez és karakteréhez illeszkedő arculati követelmények előzetes meghatározása és a területek beépülése előtti gondos koncepció mentén való kidolgozása, mely jelen Arculati Kézikönyv kereteit meghaladja, így a beépülésük előkészítéseként, a településrendezési eszköz esetleges módosításával egy időben szükséges jelen Arculati Kézikönyv releváns fejezetének kiegészítése az alábbiak vonatkozásában:

- telepítés;
- tömegformálás;
- magasság, szintszám;
- tetőidom;
- anyaghasználat és színezés.

LAKÓTERÜLETI KARAKTER

A lakóterületi karakterbe tartoznak a településmagon kívüli meglévő falusias jellegű lakóterületek, valamint a tervezett új falusias és kertvárosias lakóterületek.

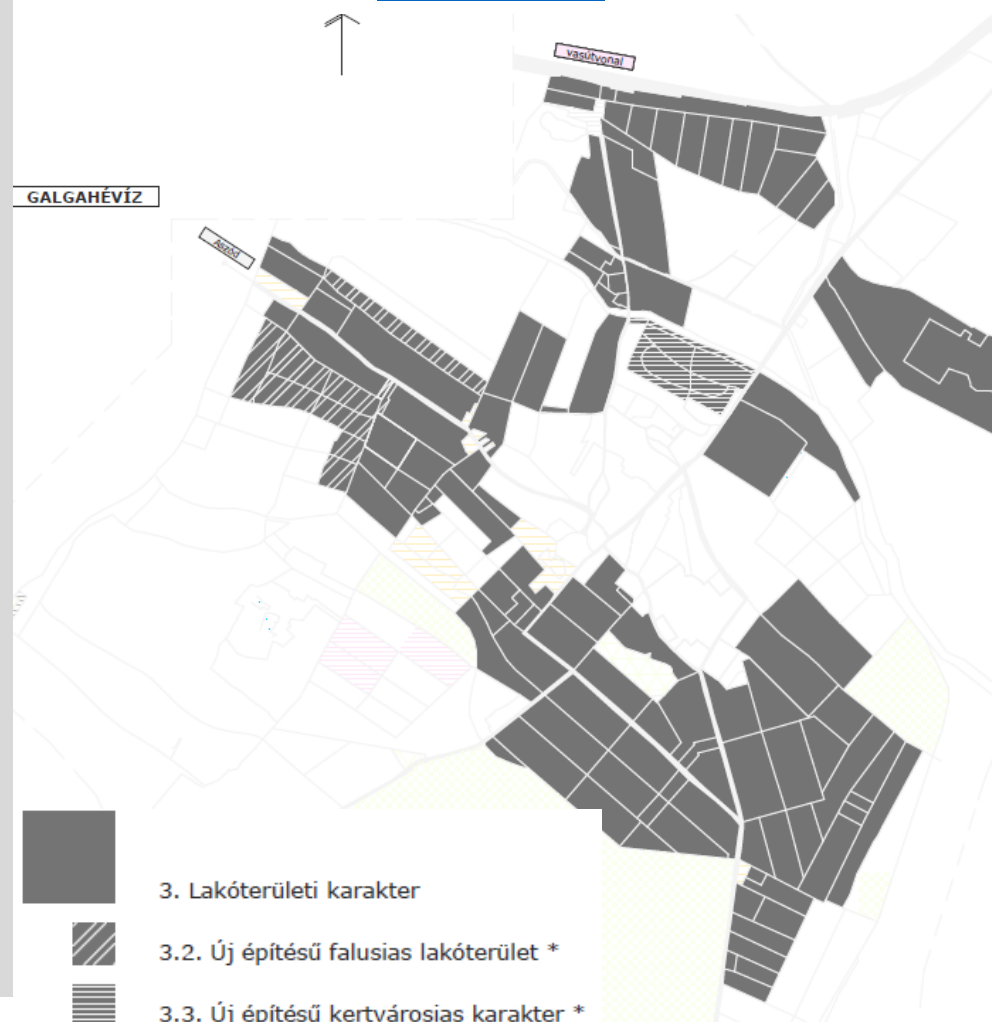
A TERÜLETEN TALÁLHATÓ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A **Tizenháromváros** a falu legrégebbi része. Állítólag régen 13 ház volt itt, szűk kis utcákkal. Ehhez a részhez tartozik a Kaszinó tér, Elnök utca, Lehel utca, Puskin tér és Kónya

Kossuth Lajos út (Alvég, Alsókert utca, Cifrakert) A Táncsics út és a Hatvani út kereszteződésénél kezdődik, és a keleti irányba húzódik. A Táncsics Mihály út és a Park utca közötti részt Alvégnek, a további részt Alsókertnek nevezték. A mostani óvodától nem messze volt az úgynevezett „Cifrakert”, ami a báró konyhakertje volt. 1945 után házhelyeknek adták ki.

Kónya (mocsár, tó) Mély terület, esős időben még most is mocsarassá válik. Legmélyebben fekvő részén egy kis talajvíz-tó van, ami nagy szárazság idején elapad. Mesterségesen keletkezett; a XX. század elejéig itt volt a községi agyagbánya.

TURA LAKÓTERÜLETI KARAKTERŰ TERÜLETÉNEK TÉRÉPVÁZLATA

Kaszinó tér (Úttörő tér, Kaszinó) A XX. század elején kaszinó volt abban az épületben, amely a tízes évektől iskolaként működött. Átalakítva ma is áll, lakások vannak benne.

A Kaszinó tér utcaképe helyi védettségre javasolt terület.

Vasúti-újtelep: Tura északi részén a vasútállomás mellett található. 1945 után osztották ki házhelyeknek ezt a területet és a 70-es évekig épült be.

Móricz Zsigmond utca (Kenderföldek): Új házhelyek miatt alakították ki a 80-as években. Régebben külterület volt Kenderföldek néven.

Hévíz-újtelep: 1945 után parcellázták fel. Korábban káposztáskertek voltak itt.

A falu 2001-ben kapott városi rangot, bár a virágkora nem a 21. század elejére, hanem sokkal inkább a 20. század első felére tehető. A vasút megjelenése a település fejlődésére évtizedeken át katalizátorként hatott.

A 20-as, 30-as években sok új ház épült szerte a községben, sőt a vasút szomszédságában egy egész új **vasúti újtelep**. Igen sok volt a felújítás.

Ekkor épültek a folyosós rópatéglás, a habarcsfröcskölésű koronát tartó angyalos díszítéssel a házak. Sok volt azonban az úgynevezett L-ház is, amelyekben már 2-3 utcai szoba volt.

A falu északi részén elhaladó vasútvonal lehetőséget adott a falunak, hogy jobban bekapcsolódhasson az ország vérkeringésébe.

36.

A vasutas férfi ruha ünneplő változata bekerült a népviseletbe: fehér nadrág, lila parolis zubbony, amihez fekete fűzős cipőt és fekete kalapot vettek fel.

Sok olyan ember jutott **munkalehetőséghez**, akik a vasút létezése nélkül nem juthattak volna. A városi emberek nem szívesen vállalták a veszélyes többműszakos munkát, így a budapesti állomásokra is vidéken toboroztak munkaerőt.

Másik jelentősége az volt, a vasúti dolgozók és családtagjaik előtt kinyílt a világ. Az országjáró utazásokon látottak ösztönzőleg hatott, **beindult a tömeges zöldségtermesztés**. Belterjesebbé vált gazdálkodás. Pesti piacokra hordták a zöldségterméket. Az akkori nehéz viszonyok között is tehetős volt a község lakossága. Harmadik jelentősége a vasútnak, hogy **ösztönzést** adott a **magasabb iskolai végzettség megszerzésére**, hiszen a vasút nemcsak jól fizető munkahely volt, hanem a vasúti dolgozók jó egészségügyi ellátásban részesültek (MÁV kórház, községenként megbízott vasúti orvos). Ezen kívül sorsdöntő volt, hogy önálló MÁV nyugdíjintézettel rendelkeztek, amelynek révén biztonságos nyugdíjat is szerezhettek.

JELLEGZETES RÉSZLETEK

Az oromzat kialakítására számos szép példát láthatunk Turán. Jellemző a fűrészelt motívumokkal díszített deszkaoromzat.

A település lakossága többségében római katolikus. A régi és az új építésű házak homlokzatán is gyakran megjelenik a kereszténység szimbóluma.

A SZÍNEZÉS jellemzően: a vakolat simított felületű fehérre vagy valamely föld színre festett. A tagozatok okkersárgák. Az oromszegély zöld vagy barna színre festett.

1. A történelmi településmag jellegzetes épületei az utcára merőlegesen álló, a kert felé tornáccal nyíló ún. **hosszúházak**. Homlokzatuk meghatározó elemei a vakolathímszerű keretezett két kis ablak, a színes üvegberakásos felülvilágítóval díszített tömör tornácajtó. A felülvilágító jellemzően egyenesen záródik, de elvétve íves záródásával is találkozunk. A képen látható házon az oromfal deszkázatát bevakolták, és vakolathímszerűen díszítették. Másik turai jellegzetesség az oromfal páros padlásszellőzője. A házakat hagyományos náddal vagy zsúppal fedték. A helyi falumúzeum épülete még őrzi ezt a hagyományt.

2. Az első típus továbbfejlesztett változata a **csanakontyos hosszúház** típus. A tornácos kialakítás, a homlokzat arányai, az ablakosztás, a páros padlásablak ugyanúgy jellemzőek itt is, mint az 1. típusnál, azonban fűrészelt oromzati díszek helyett csanakonttyal készültek. A helyi védettség alatt álló utcákon gyakran ismétlődő ez a háztípus.

AJÁNLÁS

Az épületek felújításakor ajánlott
homlokzatszínek: fehér, tört-fehér árnyalatai:
pasztell-sárga, -okker, barna, rozsdabarna, -zöld, -szürke.

Egyértelmű cél a hagyományos turai utcakép megőrzése, a történeti elemek megtartása. A házak bővítése esetén tájékozódjon a területre vonatkozó előírásokról. Új épületek építése esetén ajánlott a telekstruktúra megőrzése: az oldalhatárra telepítés, az előkert. Az épület tömegének formálásánál gondoljunk a tornácos kialakításra, a homlokzatok tervezésénél történeti elemek továbbgondolására, a folytonosság megőrzésére.

3. A II. világháború után épült családi házak gyakran **manzárd tetővel** épültek. A forma választását nem annyira a tetőtér beépíthetősége indokolta, sokkal inkább a II. világháború után fellépő építőanyag hiány. A manzárd tetőhöz rövidebb szarufákra volt szükség. A fővárosban iskolázott helyi építőmesterek kitanulták ennek a nem hagyományos formának szerkesztési szabályait és előszeretettel alkalmazták a gyakorlatban is. Találunk példát arra is, hogy az országszerte elterjedt, „Kádár-kockának” is csúfolt típus családi ház, a településen manzárd tetővel épült meg.

AJÁNLÁS

A palatető felújításánál kerüljük a bitumenes zsindely használatát! Válasszuk helyette a helyi sajátosságoknak megfelelő természetes színű hornyolt cserepet! A homlokzatok „turai jellegének” erősítésére használhatunk rópa téglát.

4. Városias lakóépületek

A hagyományos városias utcaképben a zárt sorú beépítés az utcával párhuzamos tetőgerincet, és a homlokzat párkányzatos záródását igényelte. A mezővárosok fejlődése folyamán a fésűsből fokozatosan lett „félzárt sorú” beépítés, az utcai kereszt szárny megjelenésével a tetőgerinc iránya átfordult. Jellemzők a finom vakolatból húzott párkányok, ablakkeretezések, áloszlopok. Az osztott fa ablakok, a zárt ereszkiképzés.

AJÁNLÁS

A Schossberger-kastélytól délre a Park utcában az urbánus megjelenés erősíthető. Az utcavonalra állított és az utcával párhuzamos gerincű házak térfalat képeznek, amely jól keretezheti a kastély és a helyi védett kastélypark együttesét.

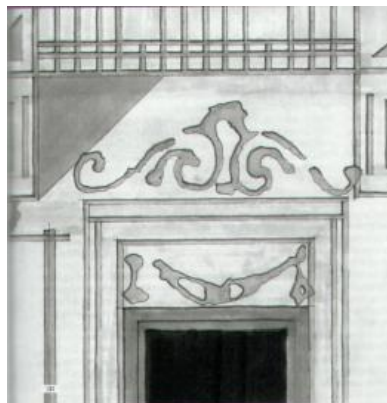
A homlokzat színezésénél ügyeljünk a tagozatok kiemelésre. Alapszínként használhatunk telített és tört színeket. A tagozatok kiemelésére az alapszín egy világosabb vagy sötétebb árnyalatát.

Északi oldalra néző homlokzatokon jól mutatnak a sárga és vörös alapú földszínek.

A ház a városi szövet részeként jelenik meg. Mindig a szomszédos házakkal összhangban válasszuk ki a homlokzat színét. Egy rikító szín bosszúság a szomszédok számára, míg a tulajdonos csak érkezéskor és távozáskor látja.

Az ornamentikával díszített házak energetikai felújítása váratlan fordulatokkal teli kihívást jelent a mérnökök számára, amelyre nincsenek sablonos megoldások. Mindig az adott épülethez kell igazítani a beavatkozásokat. A belső oldali hőszigetelés nagyon sok buktatóval jár, ezért kerüljük. A külső oldalra helyezett hőszigetelésnél „elveszik” az épület éke, a stukkók, vakolathímek. Az ábrán az **utólagos hőszigetelés** elfedi az épület eredeti tagozatait. A tervezők (Hild und K Architekten) a múltat megjelenítették a homlokzaton, a tagozak rajzolatát leegyszerűsítve vésték a hőszigetelő táblákba. (Hild und K Architekten, homlokzatzelújítás, Berlin Schöneberg, 1999)

Hild und K Architekten,
homlokzatzelújítás, Berlin
Schöneberg, 1999

A vakolatlan homlokzat nemcsak hőtechnikailag nem megfelelő, hanem a városképet is rontja.

Számos pályázatot írnak ki a homlokzatok felújítására, energetikai korszerűsítésre! Figyeljük a pályázatokat és újítsuk fel az elöregedett házakat!

5. Sátortetős „kockaházak”

A hatvanas-hetvenes években a hagyományos oromzatos utcaképet felváltották a sátortetős házak. A szobák az utca felé néznek. Rengeteg jó példát találhatunk ezeknek a házaknak a felújítására, korszerűsítésére.

Valószínű, hogy e párkányzatos homlokzat „városias” kinézete lett kissé félreértett mintája a hatvanas-hetvenes évek közkedvelt „sátortetős” házainak, amelyek az oromzatos utcaképet felváltották.

JAVASOLT BEAVATKOZÁSI PONTOK:
Tető: a tetőhéjalás cseréjével a meglévő ácsszerkezetre épülhet az utcai oromzat táji jelleget tükröző utcavonalra merőleges gerincű formája.

Homlokzatképzés: A homlokzat utólagos hőszigetelése jó alkalom arra, hogy a ház homlokzati kialakítását átgondoljuk. A nyílászárók cseréje esetén lehetőség adódik az ablakosztás átgondolására.

A lábazat: a ház alja mindig nehéz, sötétebb tónusú, mint a falazat. A hőszigetelés kialakítása miatt ez az eredeti anyag sokszor eltűnik.

Amennyiben lehetséges, a lábazatot építsük újra az eredeti anyagból.

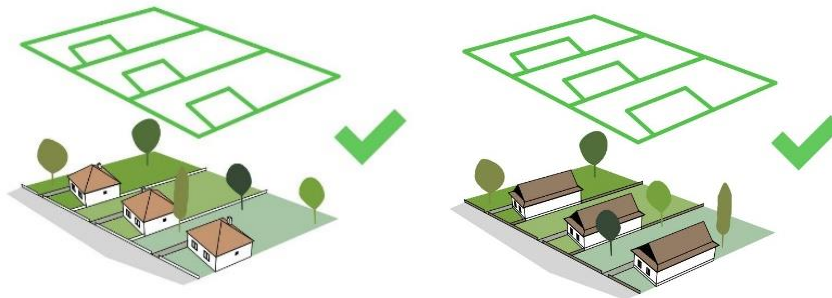
TELEPÍTÉS

A lakóépületek ritkán jelennek meg a környező épületek látványától függetlenül. A keskenyebb telkeken a házakat mindig a szomszédos épületekkel együtt, egy összefüggő épületsor elemeinek látjuk, a házak sora utcaképet formál.

A keskeny telkek során kialakult utcaképet sokszor az teszi zavarossá, hogy a villaként pózoló, de egymáshoz igen közel került, ugyanakkor egymástól elütő formavilágú házak építészeti zűrzavart eredményeznek. A történelmi településmag „fésűs”, helyenként fűrészfogas beépítési módja az utcára merőleges gerincű, oromzatos vagy kontyolt tetőivel kellemes utcaritmust teremt.

Helyi védelem alatt áll.

A hagyományos oromzatos utcakép **helyi védelem** alatt áll. Alkalmazkodjunk a településen kialakult 30-45°-os tetők ritmusához, léptékéhez. A homlokzatok színezésénél kerüljük a szélsőséges színeket. A kerítés kialakításánál ajánlott az áttört fa vagy fém anyagú kialakítás. Kerüljük az előregyártott kerítéselemek használatát. Ha lehet, ne építsünk 2,5 m-nél magasabb kerítést. Az egymás mellett álló házak kerítésének ritmusa hozzáadódik a kiegyensúlyozott, rendezett utcaképhez. Tömörebb kivitel a kapuk kialakításánál a nagyobb igénybevétel miatt elképzelhető. Egyeztessen erről a helyi építési hatósággal!

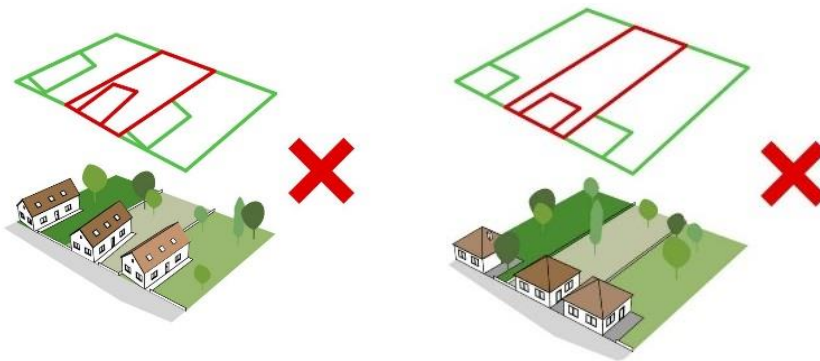

TELEPÍTÉS

Turán a házak oldalhatáron állnak, sátoztetők vagy nyeregtetők. Az utca felé kis előkertet alakítottak ki. A telekalakításból adódóan a fésűs beépítés szakaszosan fűrészfogas jellegű.

Egy-egy hátrahúzott vagy beforgatott homlokzat disszonáns hatást kelt!

Új épületek építésénél igazodjunk a kialakult utcaképhez.

Az építészeti hatás nem az épületformában rejlik csupán. Ma is láthatunk utcára oromzattal néző, a hagyományos mintát többé-kevésbé követő új épületeket, de nagyobb léptékben és más arányokkal.

Rendkívül zavaró, ha a házak magasságai, tetőhajlásszögei nagyon eltérnek: az „alpesi” meredek tető és a laposabb tetőforma váltakozása eltérő éghajlatokon élő kultúrák építészeti formáit idézi.

KERÍTÉS

Az utcakép fontos eleme a kerítés. Hagyományosan áttört léckerítés készült, a XX. század folyamán megjelentek a kovácsoltvas elemekből készült kerítések. A kapuoszlopok gyakran kőből vagy téglából falazottak. Gondolkodjunk ez utóbbi, hagyományos szerkezetekben. Kerüljük az előregyártott elemek használatát. Az áttört kerítések nádfonattal vagy műanyaghálózattal való zárása nem megfelelő, a belátást inkább a belső oldalra telepített sövénygel akadályozzuk meg, mely jól véd az utca pora és a beszűrődő zaj ellen is. A színválasztás során a fém anyagú elemeknél részesítsük előnyben a barna, a szürke és a zöld árnyalatait. A faelemek színe harmonizáljon a homlokzati faszerkezetekével.

A kapu egyik legfontosabb eleme egy portának. Az érkező itt áll meg, itt kezd el körülnézni. Az apró finom részletek megragadják tekintetét. A rejtett levélszekrény nyújtott nyílása, a csengők esetleges elhelyezkedése, a léckerítés ritmusa és a fűrészelt „kapcsos zárójeles” díszítés. A gondos részletképzés követendő példa.

KERÍTÉS A VÁROSÍASODÓ TERÜLETEN

A városi karaktert erősítheti, ha az utcasarkokra erőteljesebb tömegű épületet helyezünk, ami a sarkot „megfogja”, az utcaképet szakaszolja.

Forgalmas utak mellett a zaj és porvédelem miatt épülhet tömör kerítés.

A városi közterek térfalainak hangsúlyozására is jó eszköz a max. 1,50 magas kerítés.

A nyári hővédelem napjainkban komoly kihívást támaszt a lakóépületek esetében is. A „legjobb” árnyékolást a lombhullató fákkal telepített kert jelenti. Nyáron a fa lombkoronája véd a túlzott felmelegedés ellen, míg télen nem akadályozza, hogy az alacsonyan járó Nap sugarai bejussanak az ablakon át a lakóterekbe.

Ez a kerítésmegoldás újraértelmezi a falura jellemző hagyományos deszkakerítések és a mívés kovácsoltvas elemek világát. A település fő terét szegélyező Jegyző sor felújított épületének kerítése zárt hatású, ám a játékos –kovácsoltvas szerkezettel védett nyíláson át betekintést enged a járókelőknek a rendezett udvarba. Viszonylagos zártsága térfalat képez a településmag városiasodó szövetében. Egyedi kialakítása rokonszenves követendő példa.

'70ES ÉVEK TÍPUSHÁZAINAK FELÚJÍTÁSA

A Városháza szomszédságában álló épület a 70-es években títusterv alapján épült, jelenleg közösségi funkciókra is használják. Ezt a homlokzat fölé helyezett stilizált fa dísz is jelzi. A díszítőelem felhelyezésével megnyúlt az ablak aránya, a homlokzat összképe javult.

VÁROSIAS HÁZAK FELÚJÍTÁSA

A nyílások és a tömör falfelületek jellegzetes arányát jól szemlélteti ez a felújított hosszúház. A fém pántos zöldre festett zsalutábla igazodik a turai színekhez. A felújításnál ügyeltek arra, hogy a Turán az oromdeszka színe eltér a homlokzati nyílászárók színétől. A homlokzat díszítőtagozatait sötétebb pasztell színnel emelték ki. A szürkére festett lábazattal harmonikus, kisvárosias jellegét kölcsönöz a háznak.

FELIRATOK

Az óvoda homlokzatra helyezett táblája felhívja magára a figyelmet. Az egyszerű, világos megfogalmazású logóból egyből érezzük, hogy egy gyereknek szánt intézmény kapujában állunk. A fából mívesen faragott tábla anyagválasztásában is igazodik a település hangulatához.

PIHENŐHÁZAS KARAKTER

2. PIHENŐHÁZAS KARAKTER

Tura hétvégi házas területe és a létesítendő új üdülőházas terület

A pihenőházas karakter egy nemrég kijelölt új karakter Turán. Korábban ilyen jellegű beépítés nem volt Turán. A termálkúthoz kapcsolódó fejlesztés része ez a terület.

A hétvégi házas terület délnyugaton a belterület mellett található. A kertes mezőgazdasági terület felhasználását **a korábbi zártkerti beépítésről hétvégi házas üdülőterületté módosították**. Jellemző épület, utcakép még nincs. Jelenleg földszintes, fsz+tetőtér beépítésű házak jellemzőek. A tető hajlásszöge 30-45°. Az épületek jellemző anyaghasználata: vakolt homlokzat, hornyolt szalagcserép fedés. A kerítések fa és fém anyagúak.

PIHENŐHÁZAS KARAKTER

A közelben található termálkútra alapozott üvegházak fejlesztésével a szomszédos területek helyzete megváltozik. A Tura-2 bánya bezárásával mind a bányaterület, mind a szomszédos zöldterület értelmét veszti, helyette üdülőházas övezet létesül. A területen jelenleg nincs épület.

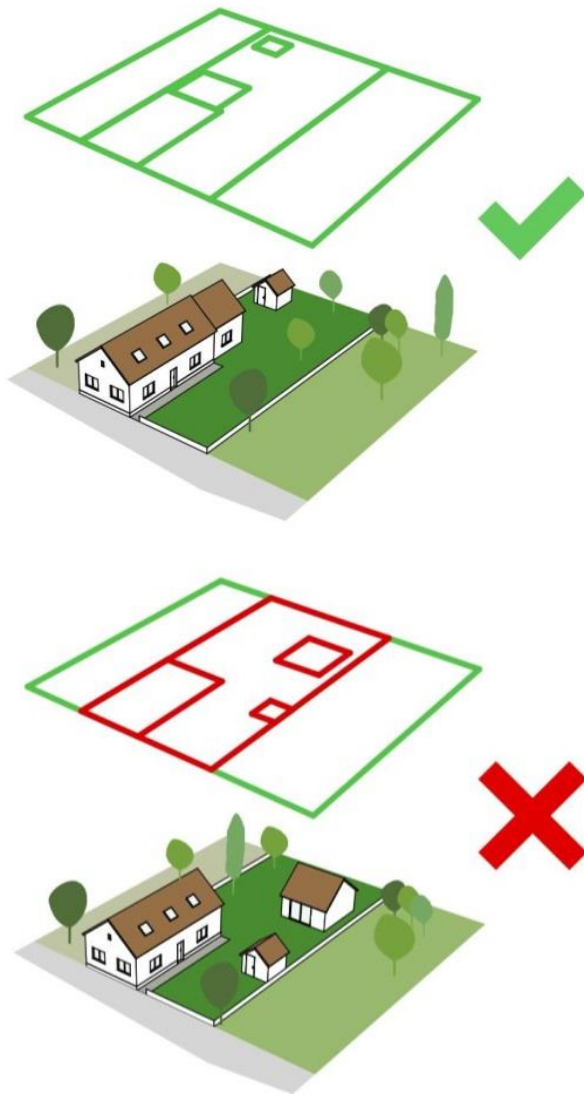
AJÁNLÁS

Az új épületek tervezésekor támaszkodhatunk a mikrovilág hagyományos tapasztalataira.

A homlokzati felület ajánlott, hogy természetes anyag, kő, téglá, fa és vakolat legyen. Ajánlottak a 30-45°-os hajlásszögű magastető.

Javasolt a matt égetett természetes alapszínű agyagcserép fedés (natúrtól a mélyvörösig), használata. Kerülendő a fényes, tükröződő felületű és egyéb nem természetes színű és anyagú fedések használata.

AJÁNLÁS

A hétvégi házas üdülőterület telkein gazdasági épületet, garázs, tárolóépület ajánlott a „főépület” takarásában létesíteni, maximum 3,5 m-es építménymagassággal, magastetőssel kialakítással.

A kertet komfortosabbá tehetjük kerti építményekkel, lugassal, hintával, víz- és fürdőmedencével, tűzrakóhellyel, stb. A hulladéktartály-tároló, -közműbecsatlakozások építményei illeszkedjenek a kert és a ház kialakításához.

Az épületek, kerítések és egyéb építmények a hagyományos formák, tömegalakítások, homlokzati kiosztások és építőanyagok felhasználásával építendőek.

Az épületek kertjét, előkertjét telepítsük be növényekkel. Ajánlott a sövénykerítés kialakítás. Ne feledjük, a lombhullató fák és cserjék a leghatékonyabb és természetes árnyékolók! A megfelelő helyre telepített fák nyáron védnek a túlzott felmelegedéstől, télen viszont –lombkoronájuk elveszítve – beengedik a napfényt. Egész évben kellemes látványt nyújtanak és élőhelyet teremtenek az állatoknak, köztük számos énekes-madárnak.

A telepíthető növények listáját és fotóját lásd: 3. melléklet.

ANYAGHASZNÁLAT

Az épületek, kerítések és egyéb építmények kialakításánál ügyeljünk a hagyományos formák, tömegalakítások, és homlokzati kiosztások megtartására, és a hagyományos építőanyagok felhasználására.

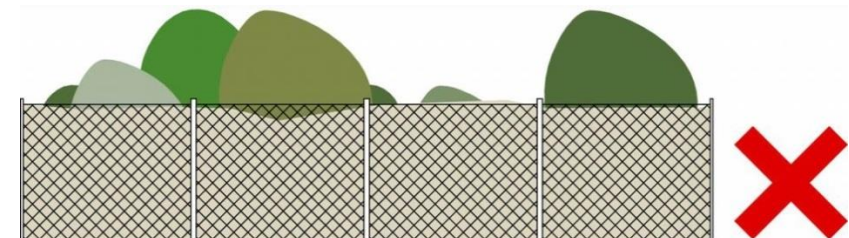
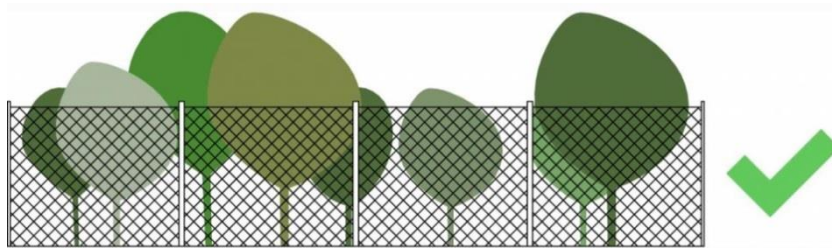
Homlokzatszínezésnél javasolt a fehér, világos és pasztell árnyalatok előnyben részesítése.

Az autóbeállók, járdák kialakításánál a vízáteresztő burkolat használata ajánlott, hogy az esővíz a talajba szivároghasson.

KERÍTÉSEK

Kerítés telepítésénél az áttört kerítés alkalmazása javasolt, kerüljük a tömör beton-, vagy fémkerítések alkalmazását. A településen hagyományos anyaghasználatnak megfelelően a deszkakerítésből a zárt változat elfogadható.

GAZDASÁGI KARAKTERŰ TERÜLETEK

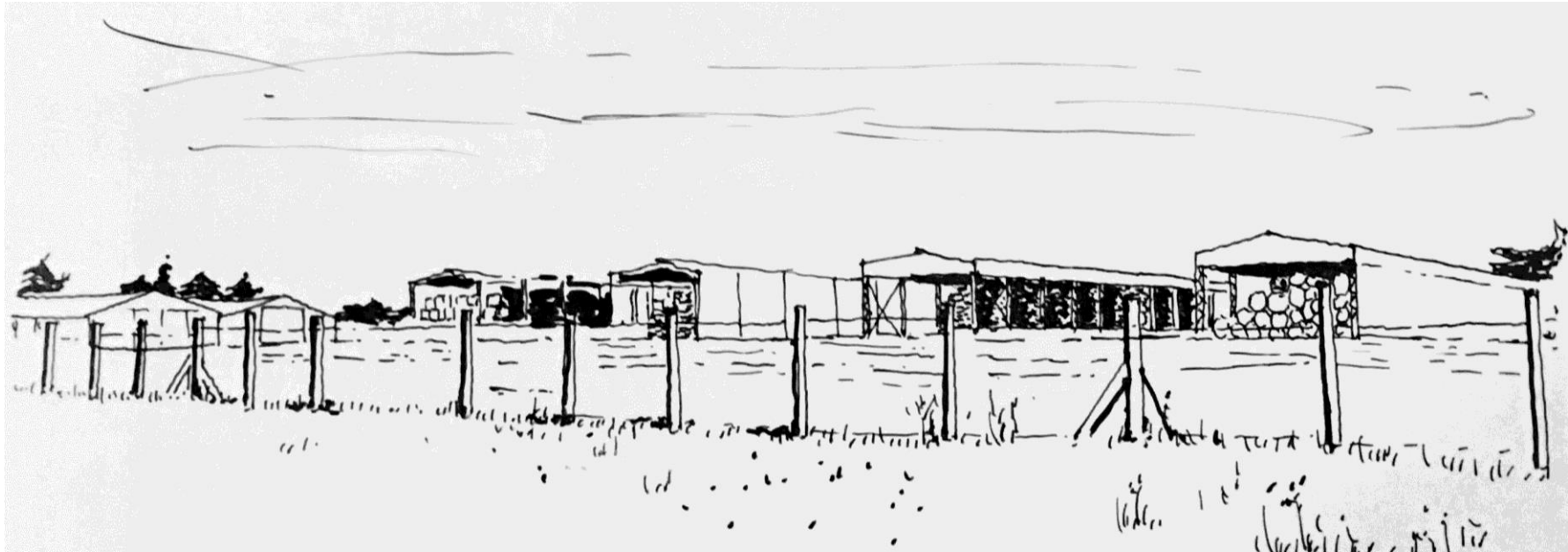
5. GAZDASÁGI KARAKTER

A gazdasági karakterű területek közé tartoznak a gazdasági, gazdasági ipari területek, valamint a gazdasági célú átalakuló, fejlesztési területek, pl.: az üvegházak kertészet

A település gazdasági területei a lakóterületeken kívül, a bevezető utak mentén kerültek kialakításra. Hatvan irányába a Fekete major valamint Gödöllő irányába a Haraszi major már a XIX. század második felében Schossberger báró alapította, a későbbiekben a termelőszövetkezetek használták. Mezőgazdasági feldolgozó üzem található Alsóréten a Galga-pataktól északra. A lakóterületek és a Galga-patak között kereskedelmi raktározó terület létesült a 90-es éveket követően.

A jelentősebb gazdasági tevékenységet folytató telepek, a belterület szélén, a bevezető utak mellett találhatóak. A Haraszi, a Fekete, valamint a Alsóréti majorok mind mezőgazdasági üzemi tevékenységet folytatnak, míg a belterület keleti határán és a Zsámboki út melletti területen, kereskedelmi, raktározó munka folyik.

A Haraszi major területén áll a Galgamenti Szövetkezet, egy betonüzem és egy üres ipartelep. Példaértékű az a telepítési ötlet, ahogy a szalmatárolók karcsú, fedett-nyitott építménye a vácszentlászlói út felé fordul. A négy egyforma épület a felhalmozott szalmabálákkal autós sebesség mellett jó ritmust ad. A telep bejáratát nyerstégla építmény jelzi. A rendezett telep jelzi, hogy ezen a vidéken a mezőgazdaságnak nagy szerepe van. A Galgamenti Szövetkezet Turán a legtöbb helyi lakost foglalkoztató munkahely.

Az egykori Fekete major területe ma a KITE Mezőgazdasági Szolgáltató és Kereskedelmi. Zrt. géptelepe és kertészete. A területen egy Szeszfőzde is található. A racionálisan elvek mentén beépített területen magastetős csarnoképületek az uralkodók. Szerkezeti kialakításuk, anyaghasználatuk változatos: találunk könnyűszerkezetes acélcsarnokot, hagyományos falazott vázkitöltéssel, de a modern kor gazdaságos szendvicspaneljei is megjelentek.

A forgalmas Hatvani úttól zárt, magas kerítés választja el.

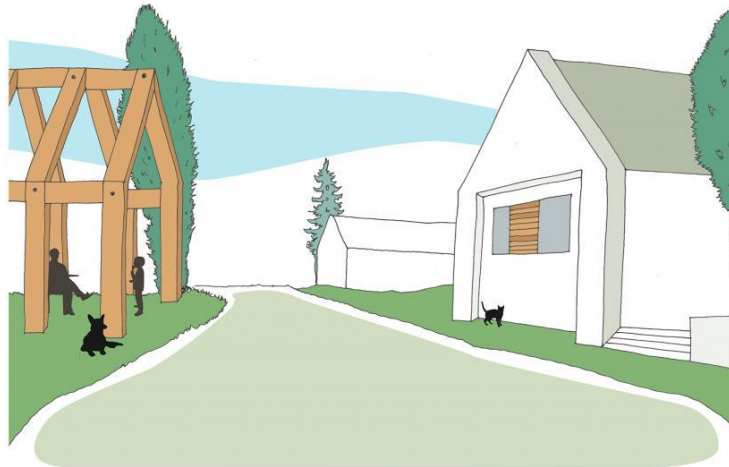

Gazdasági park a Galga mellett. Területén: Vásártér, logisztikai központ, szaniter áruház és egy kertészet található. A területen magastetős épületek állnak.

Felső kép: Zsámboki úti ipartelepen a kereskedelmi, raktározó munka folyik. Magastetős könnyűszerkezetes épület, szendvicspanel vázkitöltéssel.
 Alsó kép: A vasút melletti TÜZÉP területe jelenleg elhagyatottan áll. Építészeti szempontból jelentős épület nincs.

A nagy alapterületű gazdasági és kereskedelmi épületek is megvan a saját formai racionalizmusa, esztétikája, ami az anyaghasználatban is tükröződik.

Nem ajánlott a rikító színre festett acélvázás csarnokok telepítése. Javasolt a környezetbe olvadó színek pl.: földszínek használata.

AJÁNLÁS

Az új épületek tervezésekor támaszkodhatunk a mikrovilág hagyományos tapasztalataira. Ajánlott a magastetős vagy minimum 20° lejtésű tető. A tetőfedő anyag ne legyen fényes, tükröződő felületű.

A homlokzati felület ajánlott, hogy természetes anyag, kő, tégl, fa és vakolat legyen.

Az üvegházak kialakítási lehetőségeiről tájékozódjon a helyi szabályzatokban. Középületek színének tervezéséhez, új épületgyűttesek színtervének készítésénél konzultáljon szakértővel.

TELEPÍTÉSRE JAVASOLT NEM
ŐSHONOS NÖVÉNYEK:

Fák:

- Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)
- Juharlevelű platán (*Platanus x acerifolia*)
- Fehér fűz (*Salix alba*) - Mezei juhar (*Acer campestre*)
- Enyves éger (*Alnus glutinosa*)
- Bibircses nyír (*Betula pendula*)
- Közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*)
- Fraxinus angustifolia ssp. pannonica)
- Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)
- Kislevelű hárs (*Tilia cordata*)
- Nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*)
- Madárberkenye (*Sorbus aucuparia*)
- Korai juhar (*Acer platanoides*)

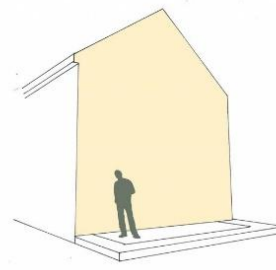
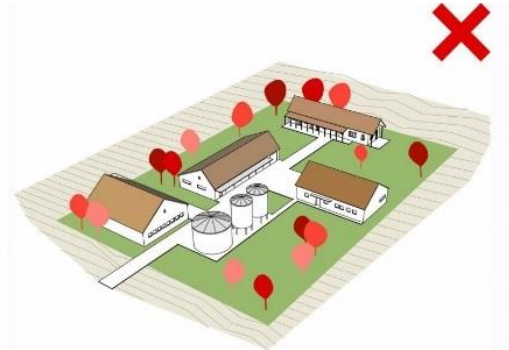
Cserjék:

- Közönséges mogoró (*Corylus avellana*)
- Gyöngyvirágcsereje (*Deutzia scabra*)
- Közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*)
- Közönséges orgona (*Syringa vulgaris*)
- Korai tamariska (*Tamarix tetrandra*)

Utak mellé fák:

- Vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*)
- Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)
- Korai juhar (*Acer platanoides*)
- Nagylevelű hárs (*Tilia platyophyllos*)
- Kislevelű hárs (*Tilia cordata*)

fotókat lásd: 3. melléklet

Nem javasolt a harsány, terpeszkedő reklámfelületek, cégnevek, céglogók kihelyezése.

A gazdasági karakterterületen az épületek tájba illesztése a településkép szempontjából fontos és kiemelt jelentőségű feladat. Parkosított elő-és hátsókert kialakításával ez lehetséges. Az épületek takarására háromszintű (gyep- cserje- és lombkoronaszint), termőhelyi adottságoknak megfelelő, honos növényfajokból álló növénytelepítés javasolt, amely a zöldfelülettel borított terület legalább felét alkotja.

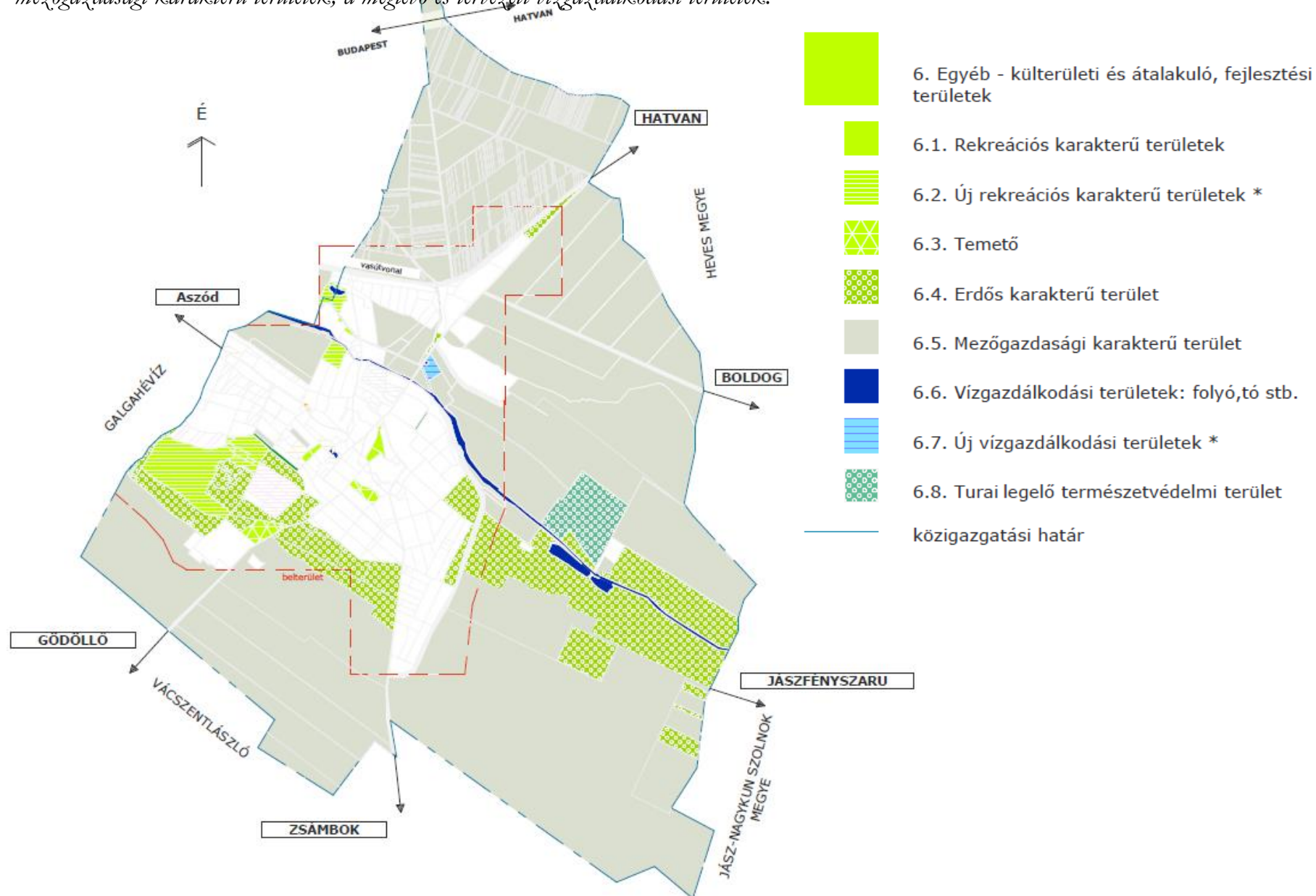
Amennyiben a terület mérete megengedi, javasolt az épülethez tartozó parkolót nem egybefüggően, hanem több tagoltan kialakítani, ahol az egyes parkolórészek között fásított zöldzónák vannak. Ha ez a fajta kialakítás nem megoldható, abban az esetben is javasolt a parkolót fásítani.

EGYÉB – KÜLTERÜLETI ÉS ÁTALAKULÓ, FEJLESZTÉSI
TERÜLETEK

6. EGYÉB – KÜLTERÜLETI ÉS ÁTALAKULÓ, FEJLESZTÉSI TERÜLETEK

Ebbe a karakterbe tartoznak a rekreációs karakterű területek, az új rekreációs karakterű területek, a temetők, az erdős karakterű területek, a mezőgazdasági karakterű területek, a meglévő és tervezett vízgazdálkodási területek.

6.1-2. REKREÁCIÓS TERÜLETEK

A település jelenlegi sporttelepe a kastély műemléki környezetébe tartozik. Ezen a területen épület, építmény létesítésére és bővítésére a műemléki környezetre vonatkozó előírások figyelembevételével adható ki engedély.

Az épületek, kerítések és egyéb építmények a hagyományos formák, tömegformálások, homlokzati kiosztások, tagolások és építőanyagok felhasználásával építhetők. A tetőfedő anyag nem lehet hullámlemez, trapézlemez, valamint nem lehet fényes, tükröződő felületű, kivéve napkollektor vagy napelem. Lapostető esetén 50%-ot zöldtetőként alakítsunk ki.

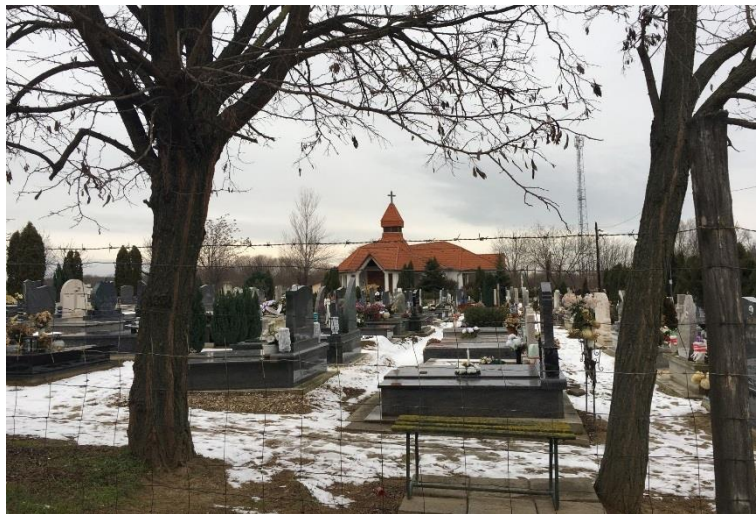
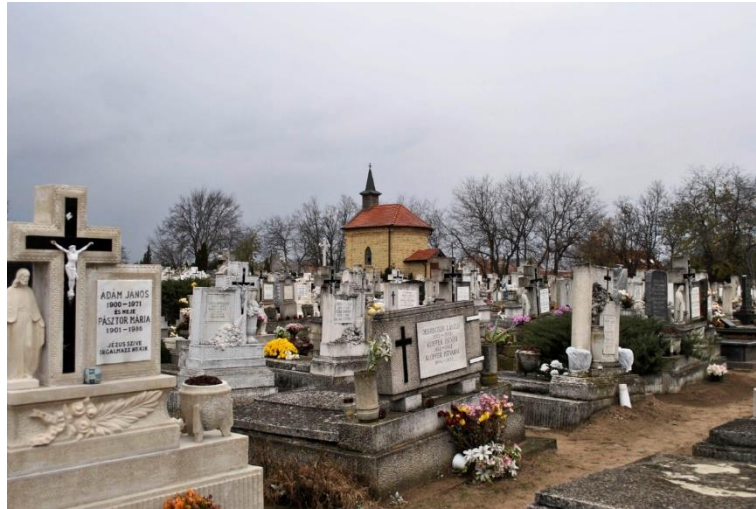
Tura délnyugati részén a Tura-1 nevű bányát bezárják, a területet sportolási és egészségügyi célra szeretnék a jövőben használni.

A fejlesztési-, átalakuló terület vonatkozásában kiemelt szempont kell legyen: az egységes, település léptékéhez és karakteréhez illeszkedő arculati követelmények előzetes meghatározása és a területek beépülése előtti gondos koncepció mentén való kidolgozása, mely jelen Arculati Kézikönyv kereteit meghaladja, így a beépülésük előkészítéseként, a településrendezési eszköz esetleges módosításával egy időben szükséges jelen Arculati Kézikönyv releváns fejezetének kiegészítése az alábbiak vonatkozásában:

- telepítés;
- tömegformálás;
- magasság, szintszám;
- tetőidom;
- anyaghasználat és színezés.

6.3. TEMETŐK

Turán két temető van. A régiek még hatra emlékeznek. Egykor a temető kertje (cinterem) temetkezés célokat is szolgált.

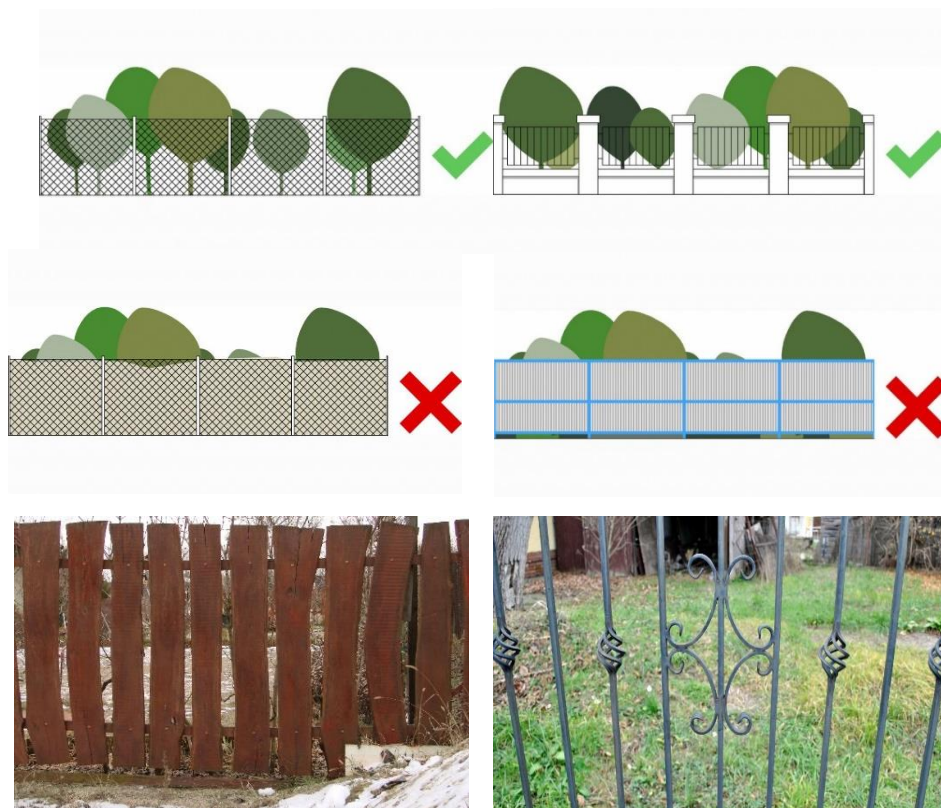

Egy településről és lakói kultúrájáról sokat elárulnak temetőik. Milyen anyagból készülnek a síremlékek: kőből, műkőből, márványból. Borítottak-e vagy ágyások vannak a sír felett. Egynyári vagy örökzöld növényekkel telepítve. A parcellák közötti utak rendezettek vagy gazos a szegélyük. Van-e pad a sétányok mentén. Működik-e a kút? Van-e friss virág a vázákban?

A településen találkozhatunk az ún. nyomós kutakkal és sok kertben a mai napig megtalálhatóak az ásott kutak. Ezek az építmények, kis gondossággal településünk, kertünk barátságos, hangulatos elemévé válhatnak. Őrizzük meg és tartsuk karban, harmóniát teremtve igazítsuk megjelenésüket lakóépületünk anyag és színhasználatához.

KERÍTÉS

A kisvárosi lakóterületek szövetébe beékelődő temető körül a kerítés legyen áttört, így a szegélyező fák zöld színfoltját a környező házakban élők is láthatják. Ezzel szemben egy tömör kerítés elidegenítően hat. A színválasztás során a fém anyagú elemeknél részesítsük előnyben a barna, a szürke és a zöld árnyalatait.

TELEPÍTÉSRE JAVASOLT NEM ŐSHONOS NÖVÉNYEK JEGYZÉKE:

TEMETŐKBE:

Fafajta: Vénic-szil (*Ulmus laevis*), Bükk (*Fagus sylvatica*), Hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*).

Cserje: Korai tamariska (*Tamarix tetrandra*), Vadszőlő (*Parthenocissus quinquefolia*), Borostyán (*Hedera helix*), Díszalma (*Malus baccata*), Közöséges boróka (*Juniperus communis*), Közöséges tiszafa (*Taxus baccata*).

PARKOKBA:

Fafajta: Kocsányos tölgy (*Quercus robur*), Juharlevelű platán (*Platanus x acerifolia*), Fehér fűz (*Salix alba*), Mezei juhar (*Acer campestre*), Enyves éger (*Alnus glutinosa*), Bibircses nyír (*Betula pendula*), Közöséges gyertyán (*Carpinus betulus*), *Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*, Magas kóris (*Fraxinus excelsior*), Kislevelű hárs (*Tilia cordata*), Nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*), Madárberkenye (*Sorbus aucuparia*), Korai juhar (*Acer platanoides*).

Cserje: Közöséges mogoró (*Corylus avellana*), Gyöngyvirágcsere (*Deutzia scabra*), Közöséges fagyal (*Ligustrum vulgare*), Közöséges orgona (*Syringa vulgaris*), - Korai tamariska (*Tamarix tetrandra*).

ÚT MELLETT:

Fafajta: Vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*), Magas kóris (*Fraxinus excelsior*), Korai juhar (*Acer platanoides*), Nagylevelű hárs (*Tilia platyophyllos*), Kislevelű hárs (*Tilia cordata*).

bővebben lásd: 3 melléklet

6.4. ERDŐS KARAKTERŰ TERÜLETEK

Tura erdős karakterű területei a lakott területtől jellemzően délre, valamint keletre találhatóak. Az erdők faállományát főleg telepített akácok és nyárfások alkotják, az itt található gyengébb talajminőség miatt.

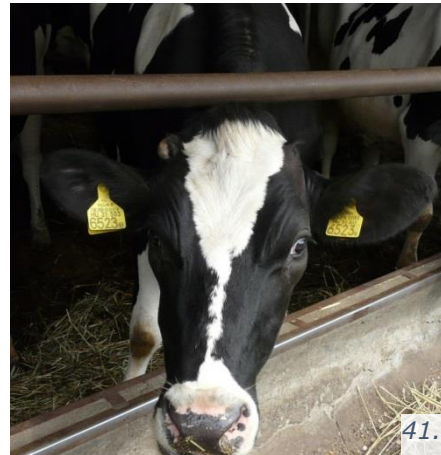
Az erdők körülbelül 10%-át teszik ki az összterületnek - amely arány alacsonyabb az országos átlagnál - és jellemzően gazdasági erdők, amelyeknek turisztikai jelentősége alacsony.

A gazdasági- és véderdők arányának növelése szükségessé vált az erdősültség növelése érdekében.

6.5. MEZŐGAZDASÁGI KARAKTERŰ TERÜLET

Kertes területek, zöldterületek, erdő, mezőgazdasági területek, vízügyi területek

Tura közigazgatási területének nagy része mezőgazdasági művelés alatt álló, sík terület. A település mezőgazdasági szerepe a térségben mindig is kiemelkedő volt. Az Alsó-Galgamentén régen állattenyésztés és nagyüzemi gyümölcstermesztés folyt itt számottevő mértékben.

Mára a gyümölcs- és zöldség-termesztés aránya lecsökkent, a szántó-területeké megnőtt. Kismértékű a fóliasátras zöldség- és virágtermesztés, a területek mintegy egyötödét legelők teszik ki - egy részük volt zárkertes területen.

A korábbi termelőszövetkezet, a Galgamenti Szövetkezet, mai utódja, a Galgamenti Mezőgazdasági Kft. 2850 hektárt művel, amelynek 95 százaléka szántóterület. A fő növénykultúrák a búza, kukorica, árpa, napraforgó, repce, lucerna, rozs, borsó és tritikálé. Az állattartást legnagyobb részben a tehenészetük alkotja, mintegy 700 tehén állatállománnyal, de a településen előfordul még baromfi-, szarvasmarha-, itt-ott sertés-, elvétve lótarás. A mezőgazdasági szolgáltatások legjelentősebb szegmense a terménylogisztikai bázis.

42.

43.

A Galga-patak, valamint az egyéb kisebb patakok a talajminőséget is meghatározzák, a vízgazdálkodási területek környékén jellemzően gyengébb minőségű besorolást kapnak a termőtalajok.

A patakok menti löszöshomokos vidéket rét, legelő, vagy gyepterületként tudják hasznosítani a mezőgazdaságban.

Az egykor rendszeresen vízjárta területen kialakított árvízvédelmi gátrendszer és a vízfolyások mederszabályozása a tájszerkezet változására jelentős hatással volt, ennek tudható be a természetes erdők és vizes élőhelyek arányának csökkenése, és a szántóterületek arányának növekedése.

A mezőgazdasági területekhez kötődő gyakori madárfajok és apróvad-fajok az élőhelyek átalakulása miatt veszélybe sodródtak. A szántóföldi területeken a pillangós szálas takarmánynövények megemelt arányú termesztésére vonatkozó előírások, a zöldugar, illetve méhlegelő szegélyek telepítése kézzelfogható élőhelyi javulást idéz elő az agrárterületeken. A betakarításra vonatkozó szabályok (pl. a madárbarát kaszálás és a kaszálatlan területek fennhagyása) enyhítik a betakarítás okozta kedvezőtlen élőhelyi hatásokat. Újraélesztik a mezőgazdasági területeket egykor behálózó (ökológiai) folyosókat.

A témáról többet a <http://natura.2000.hu/hu/hirek/kiadvanyok-gazdalkodoknak> oldalon található, ingyenesen letölthető kiadványokból tudhat meg.

A mezőgazdasági területeket illetően, a település tervei között szerepel az egykori uradalmi halastavak rekonstrukciója, a termálvíz hasznosítása a fóliasátras termesztésben – főleg Galgahévíz irányában fekvő területeken.

A szél okozta talajpusztulás megelőzésére további mezővédő erdősávok telepítése vált szükségessé a szántóföldek mentén.

6.6-7. VÍZGAZDÁLKODÁSI TERÜLETEK MELLÉKVÍZFOLYÁSAI

Tura legjelentősebb felszíni vízfolyása az 58 kilométer hosszú Galga-patak amely Jászfényszaru alatt folyik a Zagyvába. Az Emse-patak északkelet felől, rendezett vízvezető árokként szeli át a települést, majd a Galgába torkollik.

A lakott területektől kelet felé húzódó erdő déli peremén folynak át a 1488. számú és 1487. számú névtelen-patakok, valamint a belterületektől délre haladó Mérges-patak. E kisvízfolyások csapolják le a döntően gyeprét és szántó művelési ágba tartozó mezőgazdasági területeket a Galgába.

Az egykor rendszeres árvizek miatt, amelyet a Galga kanyargós vízfolyása okozott, már a 18. századtól szabályozták, kiegyenesítették medrét és gátrendszer épült ki mellé. Pest Megye Területrendezési Terve ökológiai zöld folyosóként – tehát természetvédelmi területeket összekötő vonulási-, vagy élőhelyként - jelöli ki a Galga menti, jellemzően vízgazdálkodási, erdő és rét-legelő-gyep művelési ágú területeket.

A településen található állóvíz a lakott területbe beékelődött Kónya-tó.

44.

45.

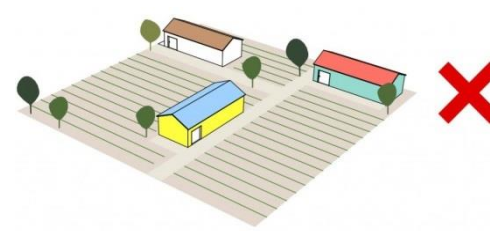
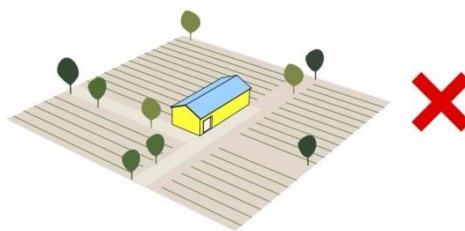
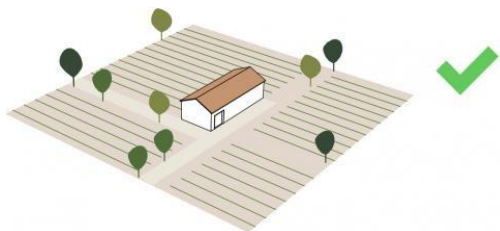
Egyszerű formájú, földszintes, magastetős épületek elhelyezése ajánlott. A léptékében nagyobb, csarnok-szerű épületek tájban való megjelenése nem kívánatos. Kerülendő a bonyolult tetőformák, valamint a tájkaraktertől, építészeti hagyományoktól idegen anyagok, építészeti megoldások alkalmazása.

Térhatárolásra javasolt többszintű, és táji adottságokhoz illeszkedő, honos cserje-, vagy fafajokból álló zöldsáv telepítése, kerítésként kizárólag lábazat nélküli, áttört kerítés (drótháló, vagy karámszerű fa kerítés) alkalmazása. Az épített tömör kerítések megjelenése nem kívánatos az erdő- és mezőgazdasági tájban.

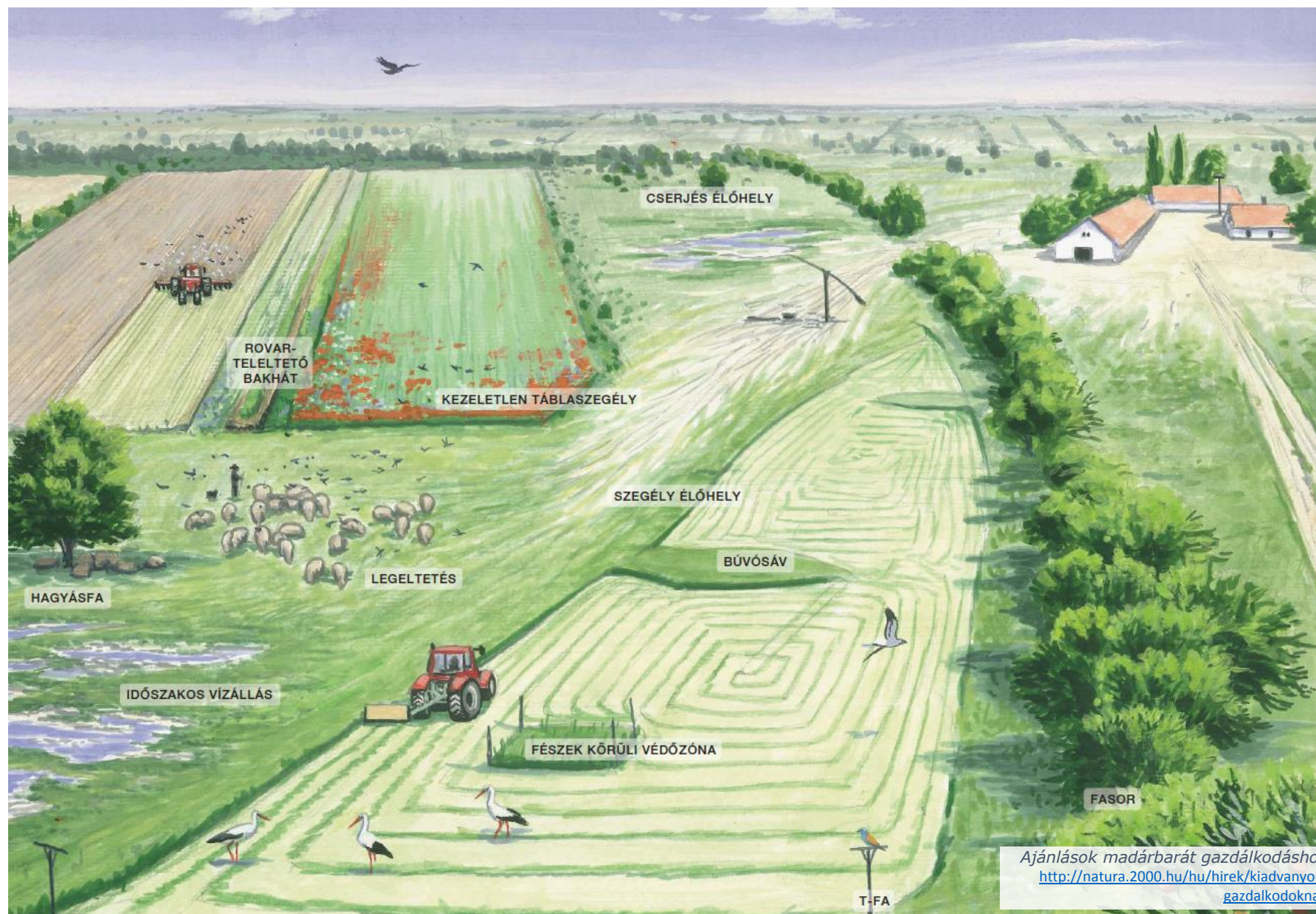

Épületek kialakításával egyidejűleg hangsúlyt kell fektetni a környezetrendezésre is. A növénytelepítés segít az épített, művi létesítmények tájba illesztésében, ehhez tájra jellemző, a természetes növényzethez illeszkedő, őshonos növényzetet alkalmazunk, kerülendő a tájba nem illő lomb- és tűlevelű örökzöldek használata.

Telepítésre javasolt fafajok: kocsányos tölgy, mezei juhar, mezei szil, fehér nyár, magyar kőris. Térhatárolásra, többszintű cserjesáv kialakítására alkalmazható honos cserjefajok pl.: fagyal, mogyoró, egybibés galagonya, kökény, veresgyűrű som, csíkos kecskerágó, gyepűrózsa.

A színek használata során törekedni kell a természetességre, használjunk fehér, törtfehér, halvány-sárga, földszínű árnyalatokat. Meglévő épületek felújításakor a homlokzatok jellegzetes arányainak megtartásával, a már kialakított rendhez igazodjunk. A különálló épületek tetőfedésének kiválasztásánál szintén törekedjünk egységes színhasználatra.

4. UTCÁK, TEREK, KERTEK

KÖZTEREK, KÖZPARKOK

Turán legnagyobb parkosított zöldfelülete a Schossberger kastély parkja, azonban több pihenőpark, közkert is része a település zöldfelületi rendszerének. A közparkok közül legjelentősebb a Kónya-tó körül kialakított, parkosított terület, amelyet az önkormányzat sétautakkal, játszótérrel és utcabútorokkal látott el.

A Nagyboldogasszony templom melletti parkos, ősfás kert szintén a település értékes zöldfelületei közé sorolható, több szép idős fájával, például egy idős platánfával (*Platanus hybrida*) és fehér törzsű nyírfáival (*Betula pendula*) együtt. Vele szemben áll az I. világháború áldozatainak emlékére felállított szobor.

A településközpontban, a Bartók Béla téren található kisebb közpark rendezett, utcabútorokkal ellátott zöldfelület: itt található az 1848-as emlékmű, a Trianon-emlékkereszt, a park „bejáratát” egy díszesen faragott széky kapu szimbolizálja. Idős nyárfái védelemre javasoltak.

46. A Kónya tó körüli park

Bartók Béla téri park

Templomkert

47. Székelykapu a Bartók téren

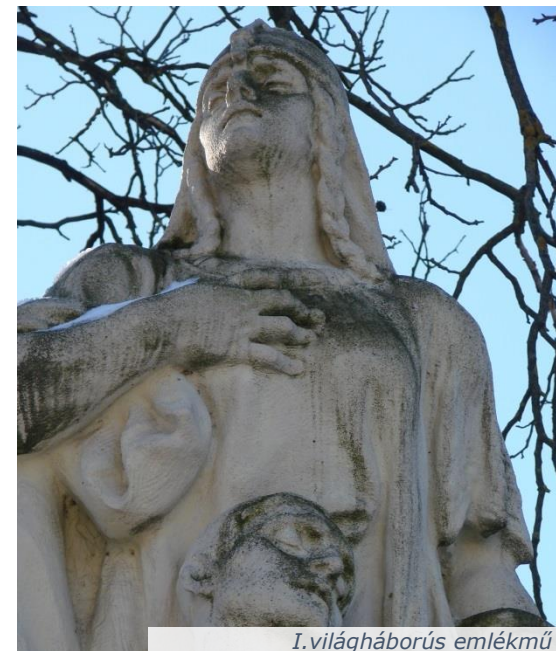
II.világháborús emlékmű

A Kaszinó téren álló II. világháborús emlékmű környezete gondozott, cserjékkel, fákkal beültetett kisebb közkert.

További kisebb területű pihenőparkok egyes utcák kiszélesedésében, csomópontokban alakultak ki, például a Tabán utca - Köztársaság út sarkán álló patika előtti teresedésen ivókúttal és padokkal ellátott pavilon nyújt pihenést az arra járóknak.

A Magdolna utca középső, kiszélesedő füves területét, ahol a gyepes csapadékvízvezető árok is húzódik, az Önkormányzat padokkal látta el, az árok felett kis híd vezet át.

Egységes utcafásítás nincs, de több idős, szép faegyed látható a település utcáin, például egy platánfa a Kossuth utcán.

I.világháborús emlékmű

Ivókút és pavilon (Tabán u.)

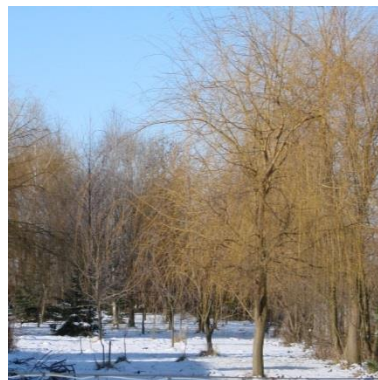

Magdolna utcai park

A Kossuth utca „platánja”

KERTEK

Kertünkben válasszunk vízáteresztő burkolatot (tégla, murva, kockakő), az esővíz gyűjtésére használjunk hordót, vagy földbe épített ciszternát. Kerti növényeink meghálálják az esővízzel, vagy kútvízzel való locsolást.

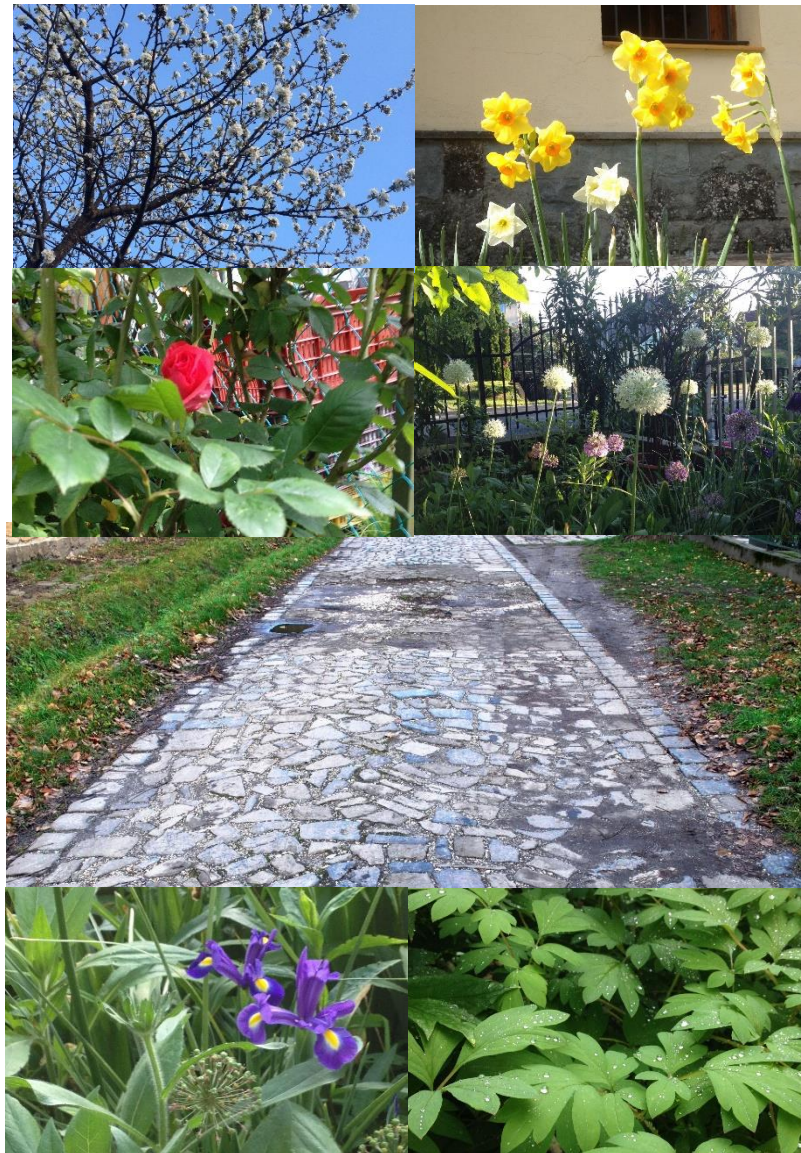
Kertünkbe honos, táji adottságoknak megfelelő növényeket válasszunk, kerüljük a tájidegen tű- és lomblevelű örökzöldek túlzott alkalmazását.

A függőleges térfalakra, pergolára futtatott kúszónövények, árnyékoló hatásuk mellett, télen-nyáron díszítik kertet.

Madárbarát kert program:

http://www.mme.hu/madarbarat_kert_program

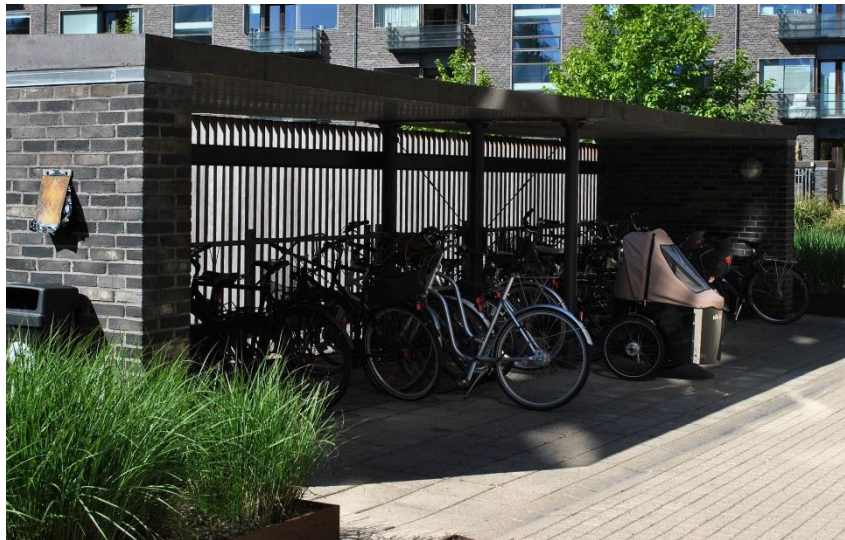
UTCAKÉP

A gondozott előkert a ház díszé. A portánk előtti terület ápolásával, dísznövények vagy jellemző gyümölcsfák telepítésével, díszes kiültetésekkel harmonikus utcaképet teremthetünk, ahová öröm hazatérni. Ahol szűkebb hely marad a növénytelepítésre, ott egy-egy karakteres, jó tűrőképességű évelő vagy cserje használatával lehet szép utcaképet elérni: levendula, zsálya, nőszirm, sászliliom, gólyaorr, őszirózsa, madárhúr, pünkösdirózsa, pimpó, rozmaring, cickafark, kúpvirág, kakukkfű, törperózsa a naposabb területekre, meténg, árnyliliom, gyöngyvirág, nefelejcs, waldstein pimpó, bőrvél, kövérke, orbáncfű az árnyasabbra. Kerüljük az összevissza nyírt, hiányos sövények, a tuják és egyéb túlévelű örökzöldek alkalmazását!

Tura néhány utcájában visszaköszön a kocsibehajtóknál, szegélyeknél a macskakő. Közterületi burkolatoknál, egyeztetve a főépítész irodával és a szükséges engedélyek birtokában, igazodjunk ehhez a harmonikus anyaghasználathoz, kerüljük a színes, beton térkövek használatát. A kertekben és a közterületeken is találhatunk még kerek kutakat, melyek hozzátartoznak Tura hangulatához. Óvjuk meg őket és gondozzuk környezetüket!

Az utcakép meghatározó elemei a keresztek, emlékművek, a buszmegállók. Ügyeljünk arra, hogy ezek és környezetük mindig rendben legyen!

UTCABÚTOROK

Építészeti minőséget kell, hogy tükrözzenek az olyan kisebb építmények is, mint a biciklitárolók, buszmegállók, stb. Lehetőleg kerüljük a településképbbe sokszor nem illeszkedő katalógusok egyenkínálatát. A főépítész bevonásával egyedi, a helyi arculathoz színeiben, anyagában és léptékében illeszkedő, időtálló, könnyen megépíthető és felújítható szerkezetekben gondolkodjunk. Ne feledkezzünk meg a környezet rendezéséről sem.

Egy település fontos elemei a vízfolyások, melyek közül van, amelyik állandó vízutánpótlással rendelkezik, némelyik pedig csak nagyobb esőzések, olvadások alkalmával telik meg vízzel. Ezek a medrek gyakran kísérik az utcákat, hangulatos zöldfelületi elemként. A medrek mérnökbiológiai kialakításával növelhetjük a természetközelség érzetét, az egységes Hidak építésével és a patakpartra jellemző fafajok, cserjék alkalmazásával szép zöldfelületi sávokat alakíthatunk ki.

48. fotó

5. JÓ PÉLDÁK

49.

KÓNYA-TÓ

A település egyik legrégebbi részén fekvő Konya-tó és környezete jó adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy egy olyan területté váljon, amelyet a helyi lakosok és az idelátogató turisták is szívesen használnak találkozóhelyként. A terület arra is alkalmas, hogy a városi rendezvények alternatív helyszínéül szolgáljon.

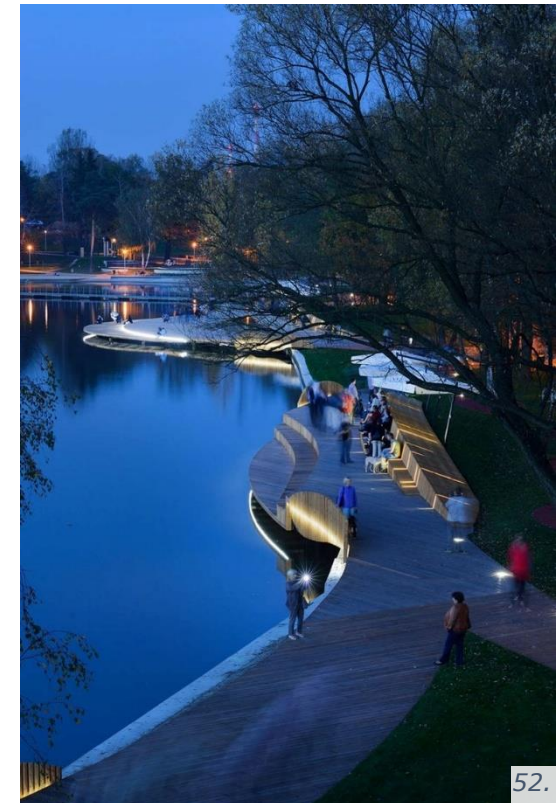
A bemutatott képek ötletet adnak a tó partjának rendezésére.

50.

51.

52.

ÚJ ÉPÍTÉSŰ ÉS FELÚJÍTOTT LAKÓÉPÜLETEK

A régió építési hagyományainak újraértelmezésére kiemelkedő példa ez a lakóépület és a hozzá tartozó melléképület. A főépület a népi építészeti hagyományokat viszi tovább aszimmetrikus szerkesztésű homlokzatával, arányos tömegével. A bejárat a tornácról nyílik. Osztott ablakai korszerű fa ablakok hőszigetelő üvegezéssel. Az oromzatot tulipános mintájú fából készített rátét tagolja. Az tetőt az udvar felől falazott pillérek támasztják alá. A pillérfejezetek rópa téglából falazottak.

A melléképület plasztikus, rópa téglás homlokzata a XX. század elején épült házakat idézi.

A földem vonalát 45°-ban beforgatott téglasor jelzi. A fény másként törik ezen a sávon és finoman tagolja a homlokzatot. Ezzel a szép gesztussal szerte a településen találkozhatunk. Megjelennek a szintén ismerős falazott téglakerítés-pillérek. Az anyaga, a kerítés falazott lábazata és oszlopai szintén téglával burkoltak. A kerítés hézag nélkül rakott deszkából készült. (Figyeljük meg az épülő szomszéd ház kerítését! Áttört mintája a turai hímzések világát ülteti át az épített környezetbe.)

Forgalmas út mellett áll, ezért indokolt a tömör kivitel.

A csonkakontyos, tornácos hosszúház típus felújítását illusztrálja az lakóépület, amely arányos homlokzatkialakításával, a tornácoszlopok megtartásával és visszafogott színvilágával jelent jó példát.

Az arányos homlokzatkiosztás része a korábbi tornácbejárat befalazásakor hagyott nyílás, amely érzékelteti a korábbi funkciót.

A kerítés anyagául választott világos terméskő harmóniában van az épület világos színeivel.

A hagyományos formát az új, természetes –kő, fa, cserép-építőanyagok kiegészítik.

Izgalmas megoldás a tetőtéri nyílászáró hullámos vonulata. A ház együtt él a szépen megtervezett kerttel és az épület előtti, utcai növénykiültetéssel.

További jó példák a település arculatát meghatározó újjépítésű és felújított házak közül.

A turai Petőfi tér templommal szembeni buszmegállója a térbe öbölszerűen betüremkedik. Egyszerre kerítés, térfal és funkcióval rendelkező városi arculati elem. Terméskőből rakott fala a cinterem falával aktív párbeszédet folytat, mégsem verseng vele.

A lakóház terasz lefedésének egyenes vonala vertikális tagolja a kompozíciót. Figyeljük meg az anyaghasználatot: terméskő, zöldre festett fa, natúr színű cserép.

Az új építésű tömege az utca felé lépcsősen csökken, amíg el nem éri a szomszédos házak léptékét. Az oromzati dísz egyszerűbb formában ismétli a hagyományos formákat.

A helyi védettséget élvező hosszúház díszített oromzatával módos tulajdonos-építtetőre utal. A nyitott tornác tömör tornácajtóval néz az utcára. Az utcai szoba páros ablaka hatosztatú.

A rópa téгла semleges föld színe jó háttérrel ad zöldre festett oromzatnak és eresznek. A nyílászárók zöld-fehér kombinációja játékot visz a homlokzatra.

Az előkertet filigrán kialakítású kerítés határolja, amely színezésében követi az oromzat és az ablakok színét.

HAGYOMÁNYOS NYÍLÁSZÁRÓK

Ablakcsere esetén ügyeljünk az eredeti nyílásosztás megtartására, a nyílászárók színére.

Ma már lehetőség van az eredeti, hagyományos kialakítású ablakok (kapcsolt gerébtokos) ablakok korszerű, fából történő hőszigetelt üvegezésű legyártására.

RÉGI ELEMOK MEGŐRZÉSE

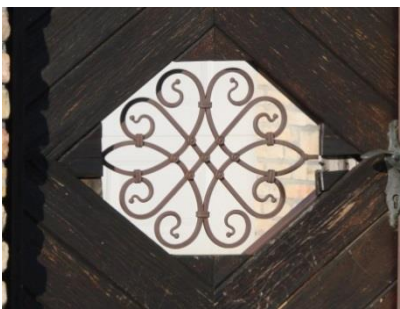
Régi épület felújításánál az építetők megmentették a turai sajátosságnak tekinthető tömör tornácajtót és a felette lévő színes üvegberakásos felülvilágítót. Ügyeltek arra is, hogy a homlokzati nyílászárók színére fessék a stilizált motívummal díszített kerítést.

RÓPA TÉGLÁS HOMLOKZATI RÉSZLETEK

A településen számos szép példát találhatunk a rópa téglás homlokzat ablakkeretezésének, könyöklőjének kialakítására. Járjunk nyitott szemmel, és figyeljük meg az arányokat, és a kialakítás részleteit! Új vagy felújítandó épületeken alkalmazhatjuk ezeket az ötleteket.

JÓ PÉLDÁK - RÉSZLETEK

Ipolytölgyes talán legszebb lakóháza a történeti településközpontnak számító helyen áll. Az átlagosnál kétszer szélesebb telket jómódú család birtokolta. Az eredeti 19. századi lakóház oldalhatáron álló, egytraktusos, oldaltornácos elrendezésű volt, hozzáépített istállóval, ólakkal. A 20. század elején az utcavonalon egy szobával bővült, így L alaprajzúvá vált. Díszes oszlopos tornác vette körül a bővítést, s akkoriban divatos színesüveges felülvilágító utcai bejárati ajtó is készült. Az önkormányzat a kb. 10 éve lakatlan házat tájház céljára megvásárolta. Alapos felmérést és tervezést követően a kerítés és kapu, majd a fafödémek és a tető felújításával megkezdődtek a felújítási munkák. Az újjáépült tetőszerkezetre bontott hódfarkú cserép került. A meggyengült pilléreket újralfalzták. Az udvari homlokzatok és a helyiségek újratapasztása, az asztalos szerkezetek javítása még hátra van. A falu megújuló főutcáján, követendő példaként, ismét megjelent hófehérre meszelt szépségében a jómódú gazda finom díszítésű négyablakos háza.

Aktuális pályázatokról
tájékozódhat az Európai
Bizottság Kreatív Európa
hírleveiből.
<http://www.kreativeuropa.hu/>

A kevesebb több.

Pár példa különböző anyagok kombinálására a homlokzaton: vakolt felületek, téglaburkolat, faburkolat.

A visszafogott anyag és színhasználat ≠ unalom.

A bal felső képen a kocsibeálló gazdaságos kialakítására látunk példát.

Balra fent: példa kertvárosi többgenerációs kertvárosi ház kialakítására. A relatív magas szomszéd házak beárményékolnák az udvart. Ennek ellensúlyozására a felső szinten tágas terasz és nagy homlokzati nyílászárók készültek.

A magastetőn, a szabályosan elhelyezett napelemek látványa nem zavaró.

Lent: a tetőablakok elhelyezésére is számtalan jó megoldás létezik. Kedvezőbb, ha kiugró „kutyaólak” helyett a tető síkjába simuló ablakokat választunk.

57.

ENERGIATUDATOSSÁG

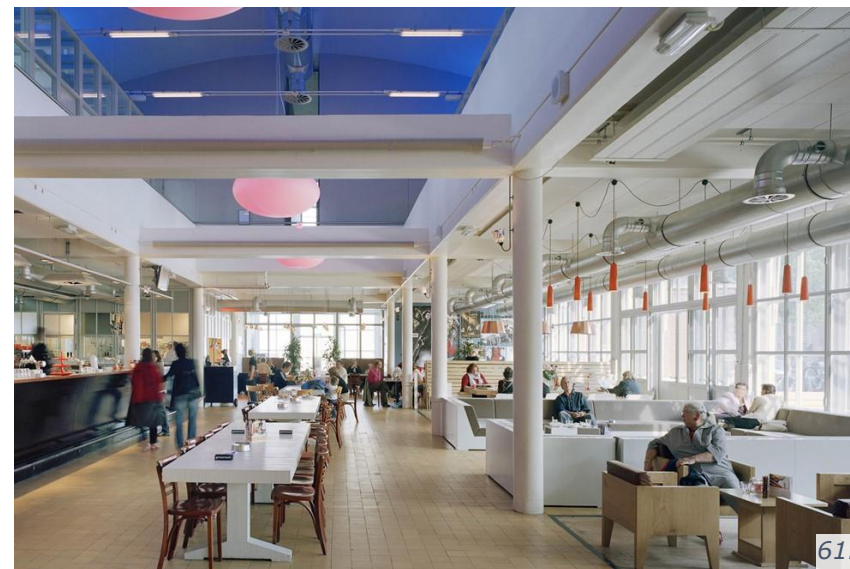
Az 1973-ban bekövetkezett olajválság után az építészek megpróbálták épületeik energiamérlegét az ökológikus építészet címszava alatt pontosabban ellenőrizni. Az aktív és passzív napenergia hasznosítású épületek az ökológikus élet fontos részét jelentik.

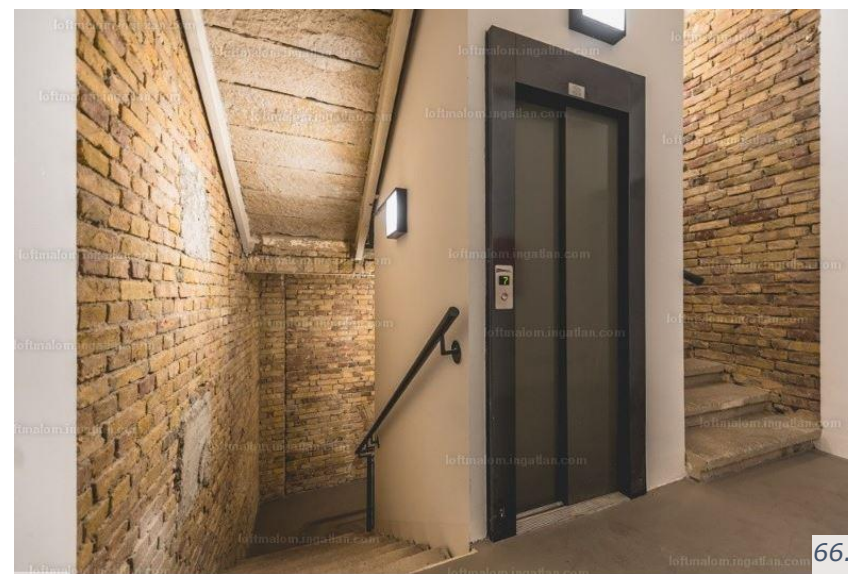
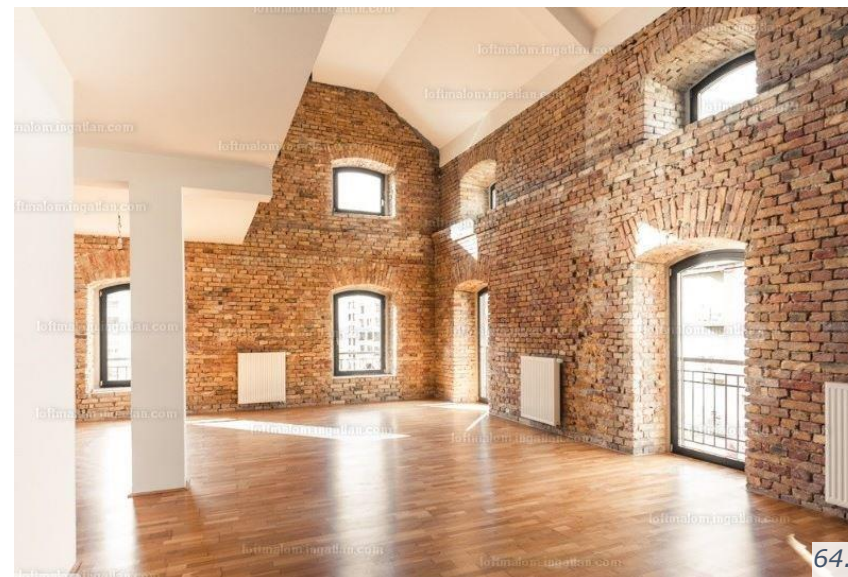

58.

59.

A fejlesztési-, átalakuló terület vonatkozásában kiemelt szempont kell legyen: az egységes, település léptékéhez és karakteréhez illeszkedő arculati követelmények előzetes meghatározása és a területek beépülése előtti gondos koncepció mentén való kidolgozása, mely jelen Arculati Kézikönyv kereteit meghaladja, így a beépülésük előkészítéseként, a településrendezési eszköz esetleges módosításával egy időben szükséges jelen Arculati Kézikönyv releváns fejezetének kiegészítése az alábbiak vonatkozásában:

- telepítés;
- tömegformálás;
- magasság, szintszám;
- tetőidom;
- anyaghasználat és színezés.

A bemutatott példák a lehetséges irányokat vázolják fel.

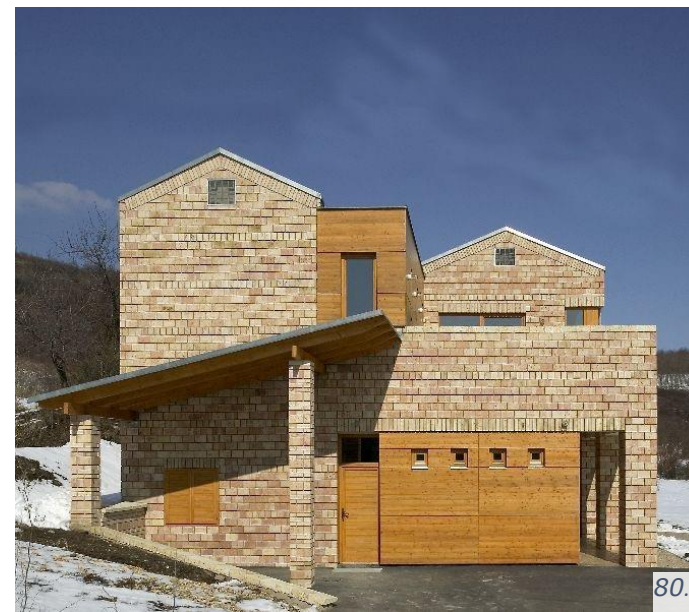
Pár példa magastetővel és hagyományos anyaghasználattal készült gazdasági épületre. A gazdasági funkciójú területek fogadóépületeinek, szociális épületeinek kialakításánál mérlegeljük a tartós, felújítható, patinásodó anyagok használatát.

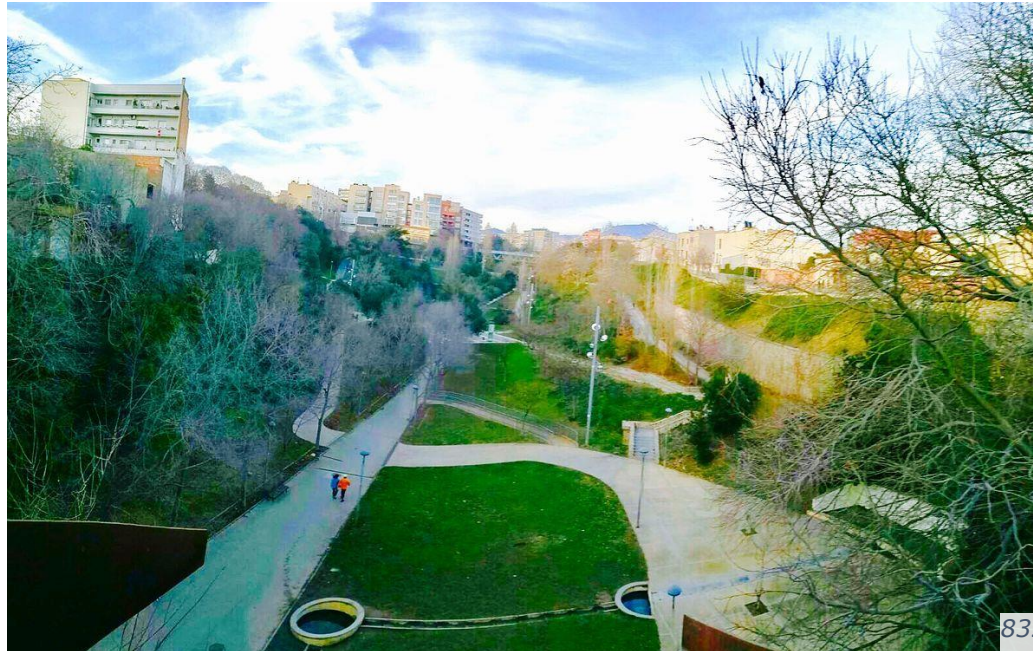

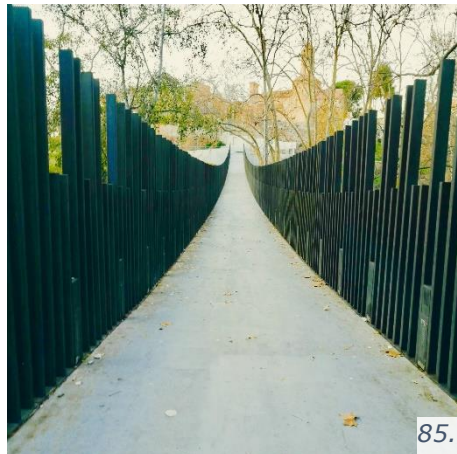
Ipari és mezőgazdasági épületeknél különösen igaz az a tétel, hogy **a forma követi a funkciót**. A hagyományos formákhoz és anyagokhoz való ragaszkodás lehetetlen küldetéssé változtathatja a tervezési folyamatot. A tömegalakítás, a szerkezet és az anyagválasztás során a beruházó és a tervező folyamatos mérlegelnek az optimális megoldás kidolgozása érdekében. A hagyományos anyagok nem feltétlenül hozzák magukkal az építészeti minőséget. Ugyanígy igaz ez a korszerű anyagok használatára is.

Törekedjünk a beruházó/építtető által meghatározott kihívásra az adott helyzethez legjobban illeszkedő építészeti válasz megfogalmazására a regionális sajátosságok figyelembevételével.

Katalán Terrassa városát egy kis folyó szelte át, amely időnként kiöntött és nagy károkat okozott a településen. A folyót szabályozták, és másfél évtizede a településre eső szakaszát a föld alatt vezetik. Az így nyert értékes területen többfunkciós parkot létesítettek futópályával, uszodával, rendezvényhelyszínnel, stranddal. A helyi tudománytörténeti múzeum egy szabadtéri kiállítást állított fel, amelynek központi témája az érzékelés: látás, hallás, tapintás, ízlelés.

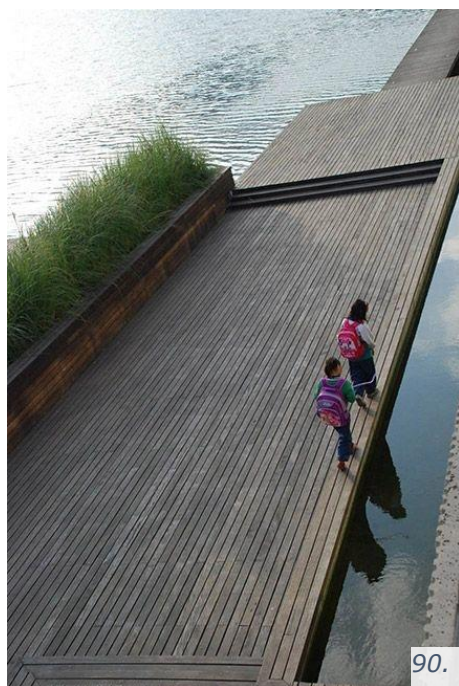

88.

89.

A természeti környezet, a Galga partja rengeteg lehetőséget tartogat. Minden esélye megvan ahhoz, hogy izgalmas és kedvelt turisztikai célponttá váljon családok, diákok, természetbarátok számára. Tanösvény, madárvárta, csónakázás, horgászat – ezek csak a legkézenfekvőbb ötletek. Tura Budapestről vonattal is csak egy órányira fekszik. A városi emberek körében kedveltek azok a vidéki célpontok, amelyek könnyen megközelíthetők és ahol a minőségi kikapcsolódási lehetőségek vannak.

90.

91.

92.

6. JÓ PÉLDÁK: REKLÁMHORDOZÓK, MŰSZAKI
BERENDEZÉSEK

INFORMÁCIÓS TÁBLÁK

A közterületek arculatához hozzátartoznak a reklámok, útbaigazító táblák, információs táblák.

Főbb ismérvek:

- „több legyen út egy csapásra”
- **KOMPAKTSÁG:** szűkre szabott helyen a lehető legtöbbet kell elmondania
- **TAGOLTSÁG:** vizuálisan jól értelmezhető legyen az üzenet
- **SZÍNKÓDOK** használata
- **RAJZOS** jelekkel kódolt
- **EGYSZERŰ, VILÁGOS, HELYSPECIFIKUS**
- **VISSZAFOGOTT** grafikájú, így azonnal értelmezhető
- **JÁTÉKOS, BARÁTSÁGOS**
- folyamatosan karban van tartva!

Az épületekre helyezett hirdetőtáblák és vitrinek, cégtáblák, cégérek, falra festett feliratok, reklámok és üzletportálok legyenek egyedi tervezésűek, melyhez grafikus vagy építész segítségét kérjük.

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ:

TURA ÖNKORMÁNYZATA

Szendrei Ferenc

Dolányi Róbertné

polgármester

jegyző

KÉSZÍTŐ:

PRO RÉGIÓ KFT.

1146 Budapest, Hermina út 17.

FORRÁSOK

Képjegyzék:

Nem jelölt fotók: saját készítés (Pro Régió Kft.)

Jelölt fotók:

- 1.-4. Tura Önkormányzat
5. Első katonai felmérés (1763-85), 16-19 szelvény, Arcanum Adatbázis
6. Második katonai felmérés (1806-69), Arcanum Adatbázis
7. Karte der Ungarischen Eisenbahnen
8. Bozó Györgyné munkái; fotó: Seres Tünde
9. Bartók Béla kézirat (Zenetudományi Intézet - <http://systems.zti.hu>)
10. Turai legelő természetvédelmi terület, DINPI, <https://www.dunaipoly.hu/hu/helyek/vedett-teruletek/adonyi-termeszetvedelmi-terulet/turai-legelo-tt>
11. Galga – Mapio.net
12. Tavaszi kikerics, Wikipédia
13. Tavaszi kikerics, Wikipédia
14. Üvegházas paradicsomtermesztés, hvg.hu
15. Schossberger kastély; Wikipédia
16. Schossberger kastély, <http://www.kitervezte.hu>
17. Schossberger kastély, Wikipédia forrás: Önkormányzat
18. Schossberger kastély, Wikipédia
19. Schossberger kastély fotója, <http://www.panoramio.com>
20. Schossberger kastély, Wikipédia
21. Schossberger kastély és parkja, https://www.civertan.hu/legifoto/legifoto.php?page_level=792
22. Turai tájház, Tura Önkormányzat
- 23.-25. a három fotón: Földes László, Balogh Csaba: Acéltornácos ház, Nagykovácsi. epiteszforum.hu
26. Tura Önkormányzat
27. Schossberger kastély légifotója, https://www.civertan.hu/legifoto/legifoto.php?page_level=792
- 28., 30.: Az óvoda nemrég elkészült új épülete, forrás: Turai Önkormányzat
- 29., 31. A Városháza előtti tér, forrás: Turai Önkormányzat
32. A Városháza épülete, forrás: Turai Önkormányzat
33. Hevesy György Általános Iskola, forrás: Turai Önkormányzat
34. Kónya-tó, forrás: Turai Önkormányzat
35. A létesítendő új sportcsarnok látványterve, forrás: Turai Önkormányzat
36. Fotó Asztalos István: „Tura története” c. monográfiájából
37. Ornament neu aufgelegt, kiállításkatalógus, SAM, 2008
38. Antti Below
- 39.-43. Galgamenti Mezőgazdasági Kft., Csintalan Zoltán
44. Szénási Valentin
45. Wikipédia
- 46.-47. Turai Önkormányzat
48. Játsszótér, <http://www.koloknet.hu/eletmod/szabadido/vadonatuj-mesejatszoter-varja-a-gyerekeket-budapesten/>
49. Puigcerda, Wikipedia
- 50.-52. Pinterest
- 53.-59. Pinterest
60. Átépitett malom, Lipcse, forrás: <https://www.schoener-wohnen.de/einrichten/garten-terrasse/34639-bstr-terrassen-architektenhaeusern>
- 61.-62. Verkadefabriek - S' Hertogenbosch Center of Contemporary Culture
- 63.-66.: Budapest, Gizella malom, Pinterest
- 67.-70.: Pinterest
- 71.-74.: <https://kortarscsehepiteszet.wordpress.com/>
- 75.-82.: Pinterest
- 83.-87.: Wikipédia
- 88.-92.: Pinterest

93.-97.,99: Keiner wirbt sich für sich allein – Modellhafte Außenwerbung für unsere Innenstädte, kiadja:

Hansestadt Stralsund
98.: geocaching.hu

Szöveges források:

1.: http://epa.oszk.hu/01600/01615/00003/pdf/20sisajozsef265_276.pdf

2.: Tóth Anita: Főhajtás a XIX. század kiemelkedő építésze előtt – 200 éve született Ybl Miklós – in: Turai Hírlap, XXIII. évfolyam 4. szám 14-16. oldal.

elektronikus formában: <http://docplayer.hu/2666486-Barmihez-amit-megtehetsz-vagy-megalmodsz-fogj-hozza-a-mereszsegben-zsenialitas-ero-es-varazslat-rejlik.html>
3. <http://turaikastely.hu/kastelypark/>
4. <http://www.tura.hu/pdf/rendelet/11-2009.pdf>
5. Az illusztráció a Tura monográfia térképe alapján készült. (lásd: felhasznált irodalom)

Felhasznált irodalom:

1. Asztalos István: Tura története, Tura Nagyközség Önkormányzata, Tura, 2000
2. Gunther Zsolt: Milyen létjogosultsága van a regionális gondolkodásmódnak?, Magyar Iparművészeti Egyetem

- építőművészeti doktori iskolai dolgozat, témavezető: Ferkai András, Építőművészet, 2005
3. Turai Hírlap, XXVI. évfolyam 1., 3., 4., 5., 6., 7., 8. szám
 4. Ornament neu aufgelegt, kiállításkatalógus, SAM, 2008

MELLÉKLETEK

1. Tóth Anita: Főhajtás a XIX. század kiemelkedő építésze előtt – 200 éve született Ybl Miklós – in: Turai Hírlap, XXIII. évfolyam 4. szám 14-16. oldal.
elektronikus formában: <http://docplayer.hu/2666486-Barmihez-amit-megtehetsz-vagy-megalmodsz-fogj-hozza-a-mereszsegben-zsenialitas-ero-es-varazslat-rejlik.html>
2. HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK LISTÁJA
3. TELEPÍTÉSRE JAVASOLT NÖVÉNYEK JEGYZÉKE

2014/04 14

FOLKLÓR

„Maradj hűséges a földhöz,
maradj büszke, egyeses és bátor,
maradj tiszta, romlatlan lélek,
és ne fordulj, ne fordulj,
ne fordulj el szülőháztól!”
(56 csepp vér)

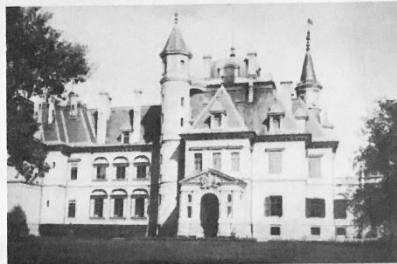
Főhajtás a XIX. század kiemelkedő építésze előtt

200 ÉVE SZÜLETETT YBL MIKLÓS

Ybl Miklós, ha szerencsésebb korban és földön születik, bizonyára nemzetközi jelentőségű, vezető mesterek közé emelkedett volna. Művészeti képességgel miatt őt így is - elfoglaltság nélkül - külföldi nagy építések mellé kell állítanunk, sőt tartózkodó fegyelmzettiséggel, választékossággal, nemes arányérzékkel néhányat feül is múlt. Kerülte a hivatkozást, túlterhelte díszítéseket, az értelmetlen másolást. Minden alkotása gondos érlelés eredménye.

Tisztelt olvasó! Az én művészettörténeti ismereteim, tapasztalataim vajmi kevesek ahhoz, hogy bármely szaktekintély, építész, művészettörténész több éves kutatómunkáját pró és kontra megkérdőjelezem. Mindenekelőtt szeretném kijelenteni, hogy nem is ez a célom.

A Turai Hírlap hasábján olyan forrásmunkák alapján összeállított anyagot kínálok Önöknek, mely - remélhetőleg - méltó tiszteltetés Ybl Miklós születésének 200. évfordulójára, illetve Bukovics Gyula halálának 100. évfordulójára egyaránt. Mi pedig egyszerűen hallgassunk a szívünkre és gyönyörködünk jelenlegi állapotában is páratlan szépségű kastélyunkban, melyet 1883-ban Schossberger Zsigmond báró álmodott és építtetett feleségének ide Túrara, a mi híres városunkba. T. A.

Ybl Ervin monográfiájában a turai kastélyról szóló néhány oldalának jegyzetében írja, hogy „Hevesy Andor közlése szerint Ybl Miklós a turai kastély építése előtt nyáron helyszínen tanulmányozta a Loire-menti kastélyokat”. Az építető, Schossberger Zsigmond egyik lányának, Jenny-nek a férje Hevesy Lajos volt - Hevesy Andor valószínűleg a családnak ehhez az ágához tartozott, így közlését joggal fogadhatjuk el igaznak. (Általános iskolánk nevadója, Hevesy György Schossberger Zsigmond vejének, Hevesy Lajosnak az unokája.)

A tanulmánytón kívül a kurrens szakjaitó tanulmányozása lehetett Ybl segítségére abban, hogy a francia reneszánsz formanyelvet elsajátítsa, majd alkalmazza. Alátámasztja ezt a Budapesti Műszaki Egyetem központi könyvtárának 1860-70-80-as években megjelent francia szakkönyvekből és folyóiratokból álló gazdag gyűjteménye. A név, amivel legtöbbször találkozhatunk ezek szerző-szerkesztőjeként: César Daly. César Daly (építész) volt egy sor metszetalbum összeállítója, előszavának magyarra fordított szövegében írja, több lap főszerkesztője. Magyarországon egyértelműen ő lehetett a francia elméleti szakember”. Daly a kastélyokról 1864-ben a következőket írja:

A régi paloták a nemesek számára épültek, céljuk főként a reprezentáció volt. A maik gyárosok, kereskedők, pénzemberek számára - nekik fontosabb a kényelem. Általános igény a polgárság részéről, hogy idejét meggossa a nagyváros és a csendes vidék között, ezt az utazás egyre fokozódó technikai fejlettsége miatt könnyebbé teszi. A városi palota „hotel” kétfunkciós: a magánélet mellett helyet kell adnia az üzleti élet ügyeinek is. A vidéki kastély „villa” inkább a magánélet és a társas szórakozás színtere. Ennek megfelelően a „hotel” a szigorú írák, a „villa” az oldott nő princípium világát. Az építész ezt úgy fejeződik ki, hogy a „hotelnek” illeszkednie kell az őt a városban körülvevő építészeti környezethez és a társadalmi

Turai Hírlap

konvenciókhoz, ezért a megbízói építészeti fantázia nem nyílik túl tág térre. Vidéken a telkek alacsonyok, nincsenek közvetlen szomszédok, az épület arra és addig terjeszkedhet, amerre és ameddig akar. Több nézetre lehet, sőt, kell is komponálni, hogy mindenhol jól mutasson, a kép változatos legyen. A megbízót és az építész szinte semmi sem köti meg, fantáziájuk szabadon szárnyalhat, válogathat az elmúlt korok stílusairól tetszés szerint. Az egyéniség szabadon érvényesülhet. Szabadabb alaprajzi, dekoratív megoldásainak, szokatlan tömegkapcsolásainak a „vidéki mulatságok” hangulatát is éreztetnie kell. A „villa” beosztásának általános sémája a következő: alagsor, magassófordint, első emelet, tetőtér. Az alagsorban van a konyha és az egyéb kiszolgáló helyiségek, a magassófordint a társas élet színtere, az első emeleten a család, a tetőtérben a vendégek vagy a belső személyzet szobái.

Kévs olyan leírás vagy követelményrendszer van, aminek a turai kastély jobban megfelelt, mint ennek, és kévs olyan kastély, ami jobban megfelelt a leírásnak, mint a turai. A családi hagyomány szerint Schossberger Zsigmond a kastélyt egyértelműen felesége számára építtette. A turai kastély tehát valóban nő princípium alatt állt. Az építész(?) a megbízó(?) fantáziája valóban szabadon szárnyalt, hiszen egész Magyarország nem volt még egy ilyen Loire-menti stílusban épült kastély. A választás valóban teljesen egyéni volt.

Ybl Miklós könyvtárának anyaga nem ismert. Ybl Ervin írja, hogy a Magyar Mernők és Építészegylet örökölte. Ha kétséget keltő a hagyaték átveteléről, hollette napjainkig ismeretlen. Ybl Miklósnak, mint a korszak legnagyobb, legfoglalkoztatottabb, külföldön is ismert építőművészenek egyszerűen lehetetlen volt nem ismernie a nyugat-európai szakirodalmat, nemeten kívül legalább a fontosabb francia és angol nyelvűeket is. Ybl Ervin monográfiájának megjelenése óta hagyományá vált a szakirodalomban annak megemlítése, hogy a turai kastély „reneszánsz belsején megérzik, hogy tervezője az Operaház mestere”.

AZ ÉPÜLET - KORÁT MEGELŐZŐ TECHNOLÓGIAI VÍVMÁNYOKKAL, ZENIÁLIS ÉPÍTÉSZETI MEGOLDÁSOKKAL

Az alaprajz, a tömegép elosztás aszimmetrikus, a homlokzatokat ki- és beugró épületrészek tagolják. A toronyok, magas tetők és kémények messziről felhívják magukra a figyelmet, lehetetlen nem észrevenni őket. Ami pedig a „vidéki mulatság”, a várostól elütő életmód legkörüli illő, ez a kastély a kastély idejének tökéletes kifejeződése, toronyokkal, erkélyekkel, teraszokkal, padlás- és tornyozókkal és a csodálatos palnázással, ami már önmagában is valami más világba való kitérülésnek a metaforája. A szintek beosztása is a francia mintát követi, amennyiben a kiszolgáló egységeket nem külön épületben helyezik el, csak az alagsorba süllyesztik le, a magassófordint a recepció szintje, a fölötté levő a család.

A kastély külseje az alaprajzhoz hasonlóan bővelkedik finom megfigyelésekben, párhuzamokban. A tornyosított részeket az alaprajzi ki- és beugrásokon kívül arkádsorokkal látja fel Ybl, a mozgalmak, de egy magasságú tető földe körüny

emelkedik. Az egyik a kastély bal oldali sarkán álló kúpos tetőű kerek torony. Ennek felső részét ives arkádsor veszi körül és a főarkány földe magassó fordint homlokzatát fűzres, kagylós fríz és kerek ablakok díszítik. A tornyos magas kúpját pedig orakocka tör meg egy-egy orálpallal a négy égtáj felé. A csúcsot kovácsoltvas dísz ékesíti, benne 1883”. A másik torony a főbejárat mellett helyezkedik el, amelynek csigalepcsőjéről kis hidon át a tetőre érkezünk, amely tele van magas kéménnyel és ahonnan a kupolát körbeszűrhetjük. E helyről fantasztikus kilátás nyílik a környékre.

A kéményeknek egyébként nem volt igazi kémény szerepük, ugyanis a kastély fala háromrétegű, légréses, azaz a külső és belső fal között egy 30 cm-es levegőréteg van, így az egész fal egy hatalmas „kémény”, s ez a megoldás kitűnő szigetelést biztosít. Ez nagyszerű megoldás és órási élmény egy ilyen nagy belső légtér, masképben nehezen átfűthető épületnél. Ez a légtérrel biztosítja, hogy a pinceben - amelyben konyha és a boltív borpince volt és artéri kut, ételtől, kényelmes, elszívó harangok helyei meg felülhetek - sincs szükség alapvető szigetelési munkálatokra.

A palnázás átjáróval kapcsolódik a főépület déli oldalához. Ennek minden oldala aszisszerűen ugrik ki, rajta félköríves nagy ablakok, sarkán féloszlopok, fölötté terasz, báboz erkéllyel. Aszissait három oldalon 3-3 órási félköríves ablak töri át, félkupolába lunetták vágódnak. Középtérét fölül a négyzetes kupola dobjának kerek ablakai világítják meg. Mind a három aszissban regebben szűkített víze csobogott. Korszerű fűtéssel oldották meg, hogy a különleges növények megéljenek benne. A palnák néha nagyon nagyra nőttek a palnázásban, ezért annak tetőjét kellett kibontani a növények kiemeléséhez, amelyeket az állatkertnek ajándékoztak.

A déli, többször részben egy központosan elhelyezkedő kétszintes előcsarnok köré csoportosulnak a reprezentatív helyiségek, a lépcsőház és a földszint a főbejárat. A főbejárat homlokzatán az építető család bárói címere látható. A monumentális főbejárat ajtó kazettás, fadíszes és vasrácsos. Itt belépve jutunk a négyzetes előtérbe, majd néhány lépcsőn az előcsarnokba érünk. Az előcsarnok egyrészt a lépcsőházhoz, másrészt a galériás központi csarnokhoz kapcsolódik. Az előcsarnokban és a tetőtérben elhelyezkedő hall boltzotain grotesk díszítések nyomai láthatók, a lépcsőház első emeleti mennyezetén pedig üvegűtő helyett festett kazettákat alkalmaztak. A festést valószínűleg Scholtz Róbert készítette. Különlegesen magas művészi színvonalú a lépcsőház és a többszintes előcsarnok. Kiképzésükben látható, hogy azok a budapesti Operaház építésének idején készültek. A főlépcső háromkarú, báboz, szépművi korlátja karszt márványból készült.

Az emeleti rész a négy dór oszlop által tartott keresztboltozatos előcsarnok galériájából nyílik. Az előcsarnok fölött a tetőtérben körívesül készült, amelyből még három, a tetőtérben elhelyezett szoba nyílik. Innen fentről nagyon szép látványt nyújt az előcsarnok és az emelet oszlopokra. Gyönyörű a vasrácszat, amelyet a Fazola kovácsműves dinasztia egyik tagja készített. Az előcsarnok részt kupola fed, amely az emelet feléi földem magasságában lévő üvegíson keresztül kapja a megvilágítást. Ybl nem tartotta elégségnek a kis kupola segítségével közvetített fényt, ezért oldalanként két-két, összesen nyolc

2014.03.16

16

CIVIL OLDALAK

Turai Hírlap

fénycsatornát épített a csarnok feletti tetőszerkezetbe. Ezek a fénycsatornák fából készültek és belső, simára vakolt felületeket valaha tükrökkel borították a fény fókuszására. Ezáltal napközben az előcsarnokban sem volt szükség világításra. A kastély csarnokainak egybefűzése Ybl egyik legsikerültebb kompozíciója.

A SCHOSSBERGER CSALÁD – ÉLET A KASTÉLYBAN

Schossberger Zsigmond már (apja révén) nemesi családba született. A tornyai előnevet viselő, majd bárói rangot nyert dúsgazdag termény-nyágereskedő a Galga völgyében 16 ezer holdas birtokkal rendelkezett. A kastélyt a báró birtokán, Tura közepén 1883-ban építtették fel. A család vagyonát és társadalmi helyzetét termény-nyágereskedő édesapja alapozta meg, nemességet is ő kapott 1863-ban. Schossberger Zsigmond tovább növelte a vagyont, és más, társadalmilag felemelkedő, zsidó származású nagypolgárhoz hasonlóan 1890-ben bárói címben részesült. Társadalmi osztályában vezérszerepet vállalt, hiszen a Nyágereskedők és Nyágyarosok Társulatának tisztségviselőjeként végül az elnökségig vitte. Egyebek mellett az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat választmányának az igazgatóság tagja is volt. Nem véletlen, hogy vagyonához és rangjához illő, azt méltó módon képviselő vidéki lakhelyre vágyott.

A kastély egy 11 hektáros őspark közepén áll. A parkot eredetileg az akkori Magyarország alakúra formázták meg, a folyókat, tavakat jelképező szökőkutakkal és a hegységeket mintázó összehordott dombokkal, sziklakertekkel és a tájegységre jellemző növényekkel (fákkal). A park egy részén francia kertet is kialakítottak. Mára a park nehezen járható, ezért nem vehető ki az eredeti kiképzés, pedig egykor Pokorny József (Pokorny bácsi) lelkiismeretesen gondozta azt. A park eredeti elrendezésében a mai sportpályá helyén teniszpályák helyezkedtek el, az orvosi rendelő helyén szaunák (kerti ülőhelyek) voltak. Ebédre kis harang szólította a lakókat. A jelenlegi gyakorló kertet neveztek gesztenyének, amely az istálló (az elmondások alapján gyönyörű volt) közelében helyezkedett el. A mai óvoda helyén az Intéző ház állt. Az óvoda melletti medence eredetileg kisebb volt a meg ma is láthatónál, ezt használta a család „strandként”. A báró konyháját saját az üvegházban megtermelt gyümölcsellátták el.

A Schossberger család kora tavasztól késő ősziig tartózkodott a turai kastélyban. Minden vasárnap két lovas, sárga hintón vonultak a templomba és a sekrestye feletti páholyban foglaltak helyet. Az akkori divat szerint egyszerű polgári ruhákban jártak. Schossberger Zsigmond halála után fia, Viktor vette át a kastély gondozását. Viktornak két gyereke született, az idősebb Clarisse, a fiatalabb Viktor. Clarisse angol gyárosokhoz ment férjhez, a turai templomban tartották az esküvőjüket. Viktor zsidó származása miatt a háborúban elvitték, halálának helyszíne és körülményei a mai napig nem egyértelműek. A Schossberger család 1944-ig lakott a kastélyban, amikor a családnak a háború miatt el kellett hagynia otthonát.

YBL MIKLÓS VAGY BUKOVICS GYULA?

Ha Bukovics Gyula hitelt érdemlően bizonyított épületeit és monográfiáját nézzük, laikus szemmel az összehasonlítás alapján nem sok közös vonást találunk a turai kastéllyal. Erőtellet összefüggéseket keresni természetesen lehet.

Ha Ybl Miklós hitelt érdemlően bizonyított épületeit, életművét nézzük, mindben megtalálható ragaszkodása az itáliai reneszánsz iránt, fantasztikus érzéke a részletek megformálásához és ugyanakkor az egység átadásához, igénye a harmónia iránt, biztos eligazodása és egyensúlyérzéke a legkülönbözőbb építészeti stílusok között. Szemléletmódját egyértelműen tükrözi a turai kastély is.

Vitathatatlan, hogy Ybl korának egyik legkiemelkedőbb építőművésze volt. Azonban hiteles dokumentum nem maradt fenn arra vonatkozólag, hogy a Schossberger kastélyt Ybl Miklós tervel alapján készült. De nem maradt fenn hiteles dokumentum ezen állítás ellenkezőjére sem! Több oldalt tölthetnénk meg elemzésekkel, példákkal anélkül, hogy közelebb jutnánk a megoldáshoz.

Ne feledjük el azonban, hogy a kastély létrejöttében nem az építőművész volt a főszereplő és döntéshozó, hanem az épület megrendelője. A nemrég bárói címet szerzett, dúsgazdag Schossberger Zsigmond, aki bármennyire is szeretett volna, legnagyobb sajnálatára nem tartozott a tradicionális arisztokrata családokhoz, így a legjobbra volt szüksége a legfelsőbb társadalmi réteg felé történő reprezentáláshoz. Hiteles dokumentumok nélkül ugyan, de a Schossberger család életűjének, valamint a két építész munkásságának ismeretében nehezen vonható kétségbe, hogy a báró ne korának legkiválóbb szak tekintélyével tervezette volna meg a kastélyt felesége és családja számára... mert van egy tényező, ami évszázadok óta változatlan: az emberi természet...

T.A.

Ybl Miklós 1814. április 6-án született Székesfehérváron. Rajzkészsége bizonyára hamar jelentkezett, szülei három elemi iskola osztály elvégzése után Bécsbe adták a Császári Királyi Polytechnikai Intézet reáliskolájába. Műegyetemi tanulmányait kitűnő eredménnyel fejezte be. 1831 őszén elhatározta, hogy művészi hivatásának gyakorlati részét is elsajátítja, ezért beállt Pollack Mihály építőmesterhez. A Pollack irodából való kiválása után Ybl a bécsi Koch Henrikhez állt be rajzolóknak. Az itt eltöltött négy év után kivált a Koch irodából, de Pollack és Koch továbbra is támogatták Ybl-t. Ybl most elérkezett az építőmesteri jog elnyerésének egyik utolsó feltételéhez, a külföldi vándorúthoz. Hét hónapig tartó vándorlásának célja, hogy ezekben az országokban építőművészi ismeretait tökéletesítse. 31 éves volt Ybl Miklós, mikor Károlyi István 1845-ben a főt templom tervezésével megbízta. Ezután megépítette az Unger házat, majd az Akadémia bérházát. További munkái az Operaház, a Várkert Kioszk, a turai Schossberger kastély, az Operaház, a Bazilika, stb. Csak 1863. július 4-én az Építési Tanács határozata szerint vették fel Ybl-t az építőmesterek céhébe. Ybl 1891. január 22-én halt meg. 1879-ben így ír Pesten a Vasárnapi Ujság a nagy tekintélyű Ybl Miklósról: „Szavát ritkán lehet venni, de keze nyomát ott találjuk mindenütt, amerre nézünk. A Mémők- és Építészegylet ez évi közgyűlését követő díszbeszédet számos pohárköszöntés fűszerezte. Csak Ybl, az egylet alelnöke hallgatott. Ebéd után a társaság hajóra szállt, s előindulván a Dunán, kezdtek feltúnezni szemeik előtt Ybl épületeit: az MTA bérházát, a Lánchíd Rt. Székházát, a Várkert – bazár és kioszk, az Operaház, a Bazilika, a Lipótvárosi templom, a Fővámház és a Ferencvárosi templom... - az utasok egyike felkiáltott: ez Ybl pohárköszöntője.”

Forrás: Borossay Katalin – A turai Schossberger kastély (1993) • Varjú Krisztina – Ybl Miklós és a turai Schossberger kastély (1999) • Asztalos István – Tura Története I. kötet (2000) • Sisa József – A turai Schossberger-kastély az újabb kutatás tükrében (2006) Külön köszönöm a kutatásban nyújtott segítséget Varjú Krisztinának, Kálna Tibornak, Szarvas Lászlónak, Tordai Annának, valamint a Tura Városi Könyvtár munkatársainak.

HELYI VÉDELEMRE JAVASOLT ÉPÜLETEK LISTÁJA

1. Ady E. u. 2.	30.Kossuth L. u. 143.	59.Széchenyi I. u. 26.
2. Ady E. u. 3.	31.Kossuth L. u. 151.	60.Széchenyi I. u. 34.
3. Bacsó B. u. 3.	32.Köztársaság u. 3.	61.Szele A. u. 14.
4. Bartók Béla tér 6.	33.Köztársaság u. 6.	62.Szele A. u. 25.
5. Bartók Béla u. 9.	34.Köztársaság u. 8.	63.Szent I. u. 1.
6. Bartók Béla u. 20.	35.Lehel u. 14.	64.Szent I. u. 2.
7. Bartók Béla u. 50.	36.Magdolna u. 1.	65.Szent I. u. 4.
8. Damjanich J. u. 11.	37.Magdolna u. 9.	66.Szent I. u. 91.
9. Damjanich J. u. 24.	38.Magdolna u. 42.	67.Szent I. u. 97.
10.Elnök u. 4.	39.Magdolna u. 43.	68.Szent J. sor 8.
11.Éva u. 3.	40.Magdolna u. 47.	69.Szent J. sor 35.
12.Éva u. 5.	41.Park u. 8.	70.Szent J. sor 36.
13.Éva u. 10.	42.Park u. 11.	71.Tabán u. 7.
14.Éva u. 18.	43.Park u. 16.	72.Tabán u. 16.
15.Kaszinó tér 4.	44.Petőfi S. tér 14.	73.Tabán u. 35.
16.Kaszinó tér 5.	45.Petőfi S. tér 23.	74.Táncsics M. u. 14.
17.Kaszinó tér 6.	46.Petőfi S. tér 24.	75.Táncsics M. u. 15.
18.Kaszinó tér 7.	47.Petőfi S. tér 26.	76.Templom köz 3.
19.Kaszinó tér 8.	48.Puskin tér 5.	77.Tó köz 5.
20.Kossuth L. u. 4.	49.Rákóczi F. u. 27.	78.Tó köz 7.
21.Kossuth L. u. 10.	50.Rákóczi F. u. 28.	79.Zsámboki u. 1.
22.Kossuth L. u. 12.	51.Rákóczi F. u. 35.	80.Zsámboki u. 6.
23.Kossuth L. u. 29.	52.Rákóczi F. u. 65.	81.Zsámboki u. 50.
24.Kossuth L. u. 32.	53.Rákóczi F. u. 66.	82.Zsámboki u. 52.
25.Kossuth L. u. 48.	54.Rákóczi F. u. 114.	83.Zsámboki u. 53.
26.Kossuth L. u. 105.	55.Rákóczi F. u. 121.	84.Zsámboki u. 62.
27.Kossuth L. u. 109.	56.Régi Vásártér 14.	85.Zsámboki u. 72.
28.Kossuth L. u. 136.	57.Szabadság u. 5.	
29.Kossuth L. u. 137.	58.Szabadság u. 6.	

1. Kocsányos tölgy

2. Juharlevelű platán

3. Fehér fűz

4. Mezei juhar

5. Enyves éger

6. Bibircses nyír

7. Közönséges gyertyán

8. *Fraxinus angustifolia*

9. Magas kőris

10. Kislevelű hárs

12. Madárberkenye

13. Korai juhar

14. Közönséges mogoró

15. Gyöngyvirágcserje

16. Közönséges fagyal

17. Közönséges orgona

18. Korai tamariska

19. Vadgesztenye

20. Vénic szil

25. Bükk

26. Hegyi juhar

28. Vadszőlő

29. Borostyán

30. Díszalma

31. Közönséges boróka

32. Közönséges tiszafa

34. Tatár juhar

35. Ezüst hárs

36. Sorbus aria

38. Galagonya

42. Reszgő nyár

TELEPÍTÉSRE JAVASOLT NÖVÉNYEK JEGYZÉKE

Parkokba:Fafajta:

1. Kocsányos tölgy (*Quercus robur*)
2. Juharlevelű platán (*Platanus x acerifolia*)
3. Fehér fűz (*Salix alba*)
4. Mezei juhar (*Acer campestre*)
5. Enyves éger (*Alnus glutinosa*)
6. Bibircses nyír (*Betula pendula*)
7. Közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*)
8. *Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica*)
9. Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)
10. Kislevelű hárs (*Tilia cordata*)
11. Nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*)
12. Madárberkenye (*Sorbus aucuparia*)
13. Korai juhar (*Acer platanoides*)

Cserje:

14. Közönséges mogyoró (*Corylus avellana*)
15. Gyöngyvirágcsereje (*Deutzia scabra*)
16. Közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*)
17. Közönséges orgona (*Syringa vulgaris*)
18. Korai tamariska (*Tamarix tetrandra*)

Út mellett:Fafajta:

19. Vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*)
20. Magas kőris (*Fraxinus excelsior*)
21. Korai juhar (*Acer platanoides*)

22. Nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*)

23. Kislevelű hárs (*Tilia cordata*)

Temető:

Fafajta:

24. Vénic-szil (*Ulmus laevis*)

25. Bükk (*Fagus sylvatica*)

26. Hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*)

Cserje:

18. Korai tamariska (*Tamarix tetrandra*)

28. Vadszőlő (*Parthenocissus quinquefolia*)

29. Borostyán (*Hedera helix*)

30. Díszalma (*Malus baccata*)

31. Közönséges boróka (*Juniperus communis*)

32. Közönséges tiszafa (*Taxus baccata*)

ŐSHONOS, A SZABÁLYOZÁS SZERINT ÜLTETENDŐ NÖVÉNYEK LISTÁJA:

Mezofita és száraz területekre:

- 33. Mezei juhar (*Acer campestre*)
- 34. Tatár juhar (*Acer tatarica*)
- 35. Ezüst hárs (*Tilia tomentosa*)
- 36. Lisztes berkenye (*Sorbus aria*)
- 37. Barkóca berkenye (*Sorbus torminalis*)
- 38. Egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*)
- 39. Közönséges gyertyán (*Carpinus betulus*)
- 40. Virágos kőris (*Fraxinus ornus*)

Nedves területeken:

- 41. Fehér fűz (*Salix alba*)
- 42. Rezgő nyár (*Populus tremula*)
- 43. Csöröge fűz (*Salix fragilis*)
- 44. Szürke nyár (*Populus x canescens*)